

**UCHWAŁA NR XX/154/16
RADY GMINY W BĘDZINIE**

z dnia 30 czerwca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2016 poz. 446) **Rada Gminy w Będzinie, uchwala co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 stanowiącą załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Będzino.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
w Będzinie

Andrzej Nożykowski

*Załącznik nr 1
do Uchwały nr XX/154/16
Rady Gminy w Będzinie
z dnia 30 czerwca 2016 r.*

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022

Wrocław/ Będzino 2016

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Metodologia	5
2. Misja i wizja.....	7
2.1. Misja	7
2.2. Wizja.....	7
3. Założenia strategiczne.....	8
3.1. Logika założeń strategicznych	8
3.2. Środowisko i zasoby	12
3.3. Lokalna gospodarka	17
3.4. Infrastruktura i usługi	20
3.5. Zarządzanie w samorządzie	26
3.6 Kierunki interwencji na obszarze Gminy Będzino.	29
4. Źródła finansowania	32
5. Spójność z lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi oraz tymi, które są na etapie projektowania	36
5.1. Krajowe dokumenty strategiczne	36
5.1.1. Strategia Europa 2020.....	36
5.1.2. Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK).....	36
5.1.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK).....	37
5.1.4. Krajowy Program Reform – Europa 2020	37
5.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR) ..	38
5.1.6. Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020	38
5.2. Krajowe dokumenty strategiczne	39
5.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego	39
6. Monitoring i ewaluacja	41
6.1. Cel procedury.....	41
6.2. Różnice między monitoringiem a ewaluacją	41
6.3. Podstawowe zasady monitoringu.....	43
6.4. Narzędzia monitoringowe	44
6.5. Struktura organizacyjna oraz podział zadań	45
6.6. Terminy	46
6.7. Szczegółowy opis postępowania.....	47
6.8. Wskaźniki realizacji strategii	49
Załącznik nr 1 Diagnoza społeczno-gospodarcza	53
1. Przestrzeń i środowisko	53
1.1. Usytuowanie gminy na tle powiatu, województwa i Polski.....	53
1.2. Opis zasobów naturalnych	55
1.3. Turystyka i rekreacja	66
2. Sfera społeczna	71
2.1. Demografia	71
2.2. Opieka społeczna i ochrona zdrowia	79
2.3. Rynek pracy	81
3. Infrastruktura społeczna.....	84
3.1. Infrastruktura edukacyjna	84
3.2. Sport.....	87
3.3. Kultura	88
3.4. Organizacje pozarządowe	89
3.5. Administracja publiczna	89
4. Sfera gospodarcza	92
4.1. Struktura podstawowych branż gospodarki	92
5. Infrastruktura techniczna	97

5.1. Infrastruktura komunikacyjna	97
5.2. Mieszkalnictwo	100
5.3. Infrastruktura ochrony środowiska	101
5.4. Gospodarka odpadami	102
5.5. Infrastruktura energetyczna	102
6. Zarządzanie finansowe	103
7. Analiza porównawcza – gminy powiatu koszalińskiego	106
7.1. Czynniki gospodarcze	106
7.2. Czynniki społeczne	109
7.3. Czynniki infrastrukturalne	112
8. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego	114
Załącznik nr 2 Analiza SWOT	121
Załącznik nr 3 Raport z badań ankietowych	126
1. Wstęp	126
2. Gmina Będzino w percepcji mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych	127
2.1. Analiza na podstawie ankiet dla mieszkańców	127
2.2. Analiza na podstawie ankiet dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych	130
2.3. Graficzna analiza badania ankietowego – mieszkańcy	130
Spisy	139
Spis rysunków	139
Spis tabel	139
Spis wykresów	141

Wstęp

Strategia rozwoju jest dokumentem wyznaczający najistotniejsze kierunki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Określa wizję, misję, założone obszary i cele strategiczne oraz pola operacyjne, jak również wskazuje na otwarte kierunki działania. Zalecenia Komisji Europejskiej mówią, że każda jednostka samorządowa swoje działania, a zwłaszcza inwestycje finansowane ze środków Unii Europejskiej, powinna podejmować w oparciu o jasno sformułowany plan długofalowego rozwoju. Jest to istotne tym bardziej teraz, gdy rozpoczął się kolejny okres programowania Funduszy Europejskich na lata 2015-2020.

Budując Strategię Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 (dalej: SRGB 2016-2022) przyjęto zasadę, że wszystkie zidentyfikowane kierunki działania powinny realizować zasady podejścia obszarowego, tj. ukierunkowanego na realizację projektów zintegrowanych i partnerskich, inkorporujących korzyści synergiczne, a za rozwój Gminy odpowiedzialność ponoszą nie tylko władze samorządowe, ale także inne podmioty, w tym przedsiębiorstwa, organizacje samorządowe i mieszkańcy.

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 została opracowana w oparciu o perspektywę wizji regionu w 2020 roku, podkreślając jego specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie do jego charakterystyki, wyzwań i potrzeb oraz perspektywę rozwoju kraju 2030. Przedłożona strategia będzie, zatem dokumentem pomocnym przy realizacji wyznaczonych perspektywicznych kierunków rozwoju regionu i dążeniu do osiągnięcia najważniejszych celów. Strategia jest dokumentem programowym, który określa cele rozwoju i stwarza ramy dla przyszłych projektów. Takie podejście zgodne jest z zasadami przygotowywania dokumentów strategicznych, w których wskazuje się wyłącznie kluczowe obszary interwencji.

Niniejszy dokument składa się z części programowej, stanowiącej najważniejszy rezultat procesu budowania Strategii Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022, zawierającej wizję, misję, obszary strategiczne i cele strategiczne, oraz pola operacyjne i otwarty katalog kierunków działania. Część programowa zawiera również wskazanie źródeł finansowania, analizę spójności strategii z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz szczegółową procedurę monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii. Integralnym elementem strategii są załączniki:

1. Załącznik nr 1. Sytuacja społeczno-gospodarcza.
2. Załącznik nr 2. Analiza SWOT.
3. Załącznik nr 3. Raport z badania ankietowego.

1. Metodologia

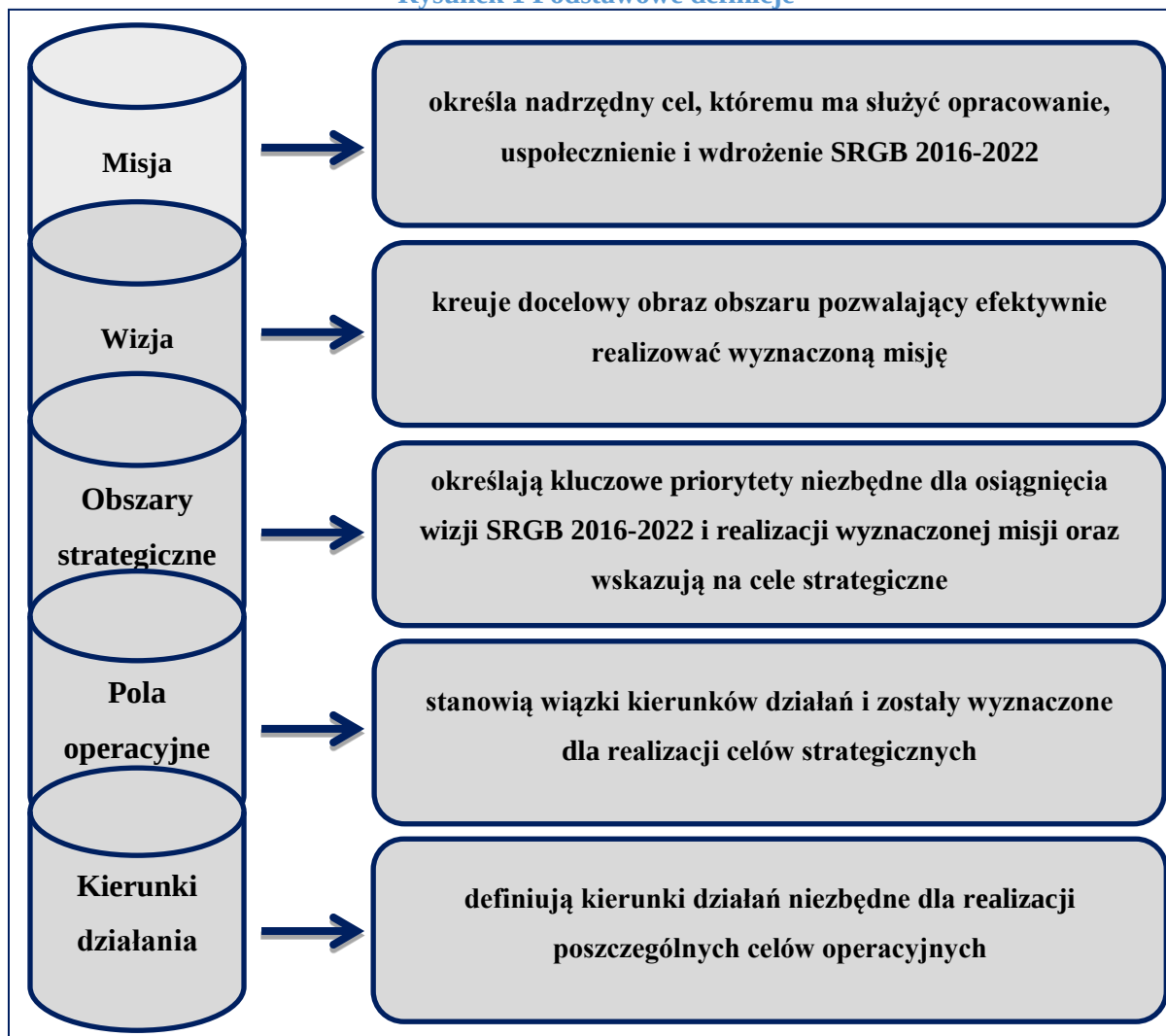
Proces budowy Strategii Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 przebiegał wieloetapowo:

1. Opracowanie diagnozy społeczno-gospodarczej – celem było stworzenie obrazu obecnej sytuacji gminy w aspektach społecznych i gospodarczych, a także ocena potencjału rozwojowego. Efektem prac zespołu było powstanie diagnozy, opisującej podstawowe uwarunkowania rozwojowe gminy. Dokument został opracowany w oparciu o dane zastane, pozyskane m.in. z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy Będzino oraz innych jednostek.
2. Badanie ankietowe mieszkańców Gminy Będzino – celem było uzyskanie jak najszerszych informacji od mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych dotyczących poziomu jakości życia, warunków rozwoju działalności, identyfikacji problemów oraz kluczowych kierunków rozwoju obszaru. Każdy uczestnik badania miał także możliwość wskazania konkretnego rozwiązania, propozycji zadania do realizacji w okresie 2016-2022 na terenie gminy.
3. Analiza mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń jej rozwoju (analiza SWOT) – celem było przeanalizowanie obecnych mocnych i słabych stron gminy a także szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia jego dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza SWOT została podzielona na obszary tematyczne, tj.: przestrzeń, infrastruktura i usługi publiczne; mieszkańcy, trzeci sektor; przedsiębiorczość, turystyka, współpraca zewnętrzna. Analizę SWOT przeprowadzono między innymi w trakcie warsztatów strategicznych.
4. Przygotowanie projektu planu strategicznego – celem była identyfikacja kierunków rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 w podziale na cele strategiczne, operacyjne oraz otwarte kierunki działania. Plan strategiczny powstał w oparciu o wcześniejsze analizy, opracowania, materiały wypracowane w trakcie warsztatów, jak również w wyniku badania ankietowego mieszkańców. Projekt strategii został opracowany także w oparciu o założenia w dokumentach strategicznych wyższego szczebla tj. powiatowego, wojewódzkiego, krajowego oraz europejskiego.
5. Opracowanie procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii – celem było opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji celów i realizacji poszczególnych kierunków działań oraz aktualizowania dokumentu.

Podstawą wyznaczania strategii rozwoju Gminy Będzino jest określenie misji i wizji oraz wyznaczenie obszarów strategicznych i pól operacyjnych. Do każdego pola operacyjnego rekomendowano proponowane kierunki działania. Wszystkie proponowane kierunki działania, jako wynik prac warsztatowych i badań ankietowych mogą i powinny być katalogiem otwartym. W założonym horyzoncie czasowym mogą pojawić się idee, projekty, działania, które nie zostały

uwzględnione w zaproponowanych kierunkach działania. Podstawowym kryterium spójności z przedmiotową strategią będzie przyczynianie się do realizacji danego celu strategicznego. Możliwość realizacji danego kierunku działania nie będzie wynikała z ujęcia danej aktywności wprost w zapisach strategii, ale z wykładni spójności. Okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Będzino to przedział lat 2016-2022.

Rysunek 1 Podstawowe definicje

Źródło: Opracowanie własne.

2. Misja i wizja

2.1. Misja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii misja Gminy Będzino zdefiniowana została w następujący sposób:

Gmina Będzino prowadzi zrównoważoną politykę rozwoju dążąc do wykorzystania potencjału regionu, przy wykorzystaniu nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej oraz współpracy i rozwoju z partnerami zewnętrznymi.

Misja precyzyjnie wskazuje cel działania Gminy Będzino oraz precyzuje kluczowe obszary Strategii. Misja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób, tak, aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

2.2. Wizja

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii wizja Gminy Będzino zdefiniowana została w następujący sposób:

Gmina Będzino w roku 2022 umocniła swój potencjał turystyczny, jest miejscem konkurencyjnym i atrakcyjnym do zamieszkania na tle innych gmin wiejskich. Gmina Będzino jest przestrzenią innowacyjnego rolnictwa, silnego sektora pozarządowego oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Wizja precyzyjnie określa pożądane cechy Gminy Będzino oraz precyzuje kluczowe wartości Strategii. Wizja została sformułowana w możliwie jak najbardziej przystępny sposób, tak, aby przekaz był czytelny dla każdego odbiorcy.

3. Założenia strategiczne

3.1. Logika założeń strategicznych

W rezultacie analizy:

- wyzwań rozwojowych;
 - potrzeb inwestycyjnych;
 - nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej;
 - odgórných rozwiązań instytucjonalizacji działalności rozwojowej;
- a. zidentyfikowano następujące cechy warunkujące rozwój obszaru i społeczności lokalnej zamieszkującej teren objęty Strategią:
- położenie w obrębie ważnego centrum gospodarczego, turystycznego, administracyjnego – Koszalin i przynależność do KKB OF;
 - korzystne plany rozwoju infrastruktury drogowej – budowa drogi ekspresowej S6/S11 oraz rozwój transportu publicznego i prywatnego zapewniającego spójną, zintegrowaną komunikację;
 - niski stopień zanieczyszczenia środowiska, czyste powietrze, bogate zasoby dziedzictwa przyrodniczego oraz przebieg ważnych korytarzy ekologicznych;
 - wyznaczone strefy do inwestycji w energetykę wiatrową, korzystne warunki do rozwoju energetyki słonecznej; rozpoznanie możliwości wykorzystania innych odnawialnych źródeł energii (OZE) i działania promocyjne w zakresie ekologii i OZE;
 - atrakcyjne okolice pod względem turystycznym – pas nadmorski, jezioro Jamno, trasy rowerowe, szlaki piesze i rowerowe oraz rozwijająca się agroturystyka;
 - intensywny ruch turystyczny wzdłuż drogi krajowej Koszalin – Kołobrzeg i drogi wojewódzkiej Mścice – Mielno;
 - bogate zasoby kultury i tradycji wiejskiej i cenne dziedzictwo kulturowe – kościoły i architektura rezydencjonalne, założenia parkowe;
 - aktywizacja nadmorskich terenów gminy;
 - atrakcyjne tereny pod rozwój budownictwa mieszkaniowego;
 - duża liczba powierzchni uprawnej, w tym zagospodarowanej przez gospodarstwa powyżej 15 ha;
 - rozwój rolnictwa zamawianego; rozpoznanie i ewentualna sprzedaż odpadów rolniczych producentom biogazu;
 - zwiększenie intensywności uczestnictwa we współpracy ponadlokalnej na potrzeby realizacji zadań o znaczeniu przekraczającym poziom jednej gminy, w tym w ramach KKB OF;
 - wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym w ramach RPO WZ 2014-2020 i PROW 2014-2020 i PO RYBY 2014-2020;

- b. zidentyfikowano następujące cechy wpływające na konieczność restrukturyzacji lub stanowiące barierę rozwojową:
- zdekapitalizowana infrastruktura drogowa; niezadowalający stan systemu komunikacji zbiorowej oraz zmiany w polityce transportowej na szczeblu rządowym;
 - niewystarczająca liczba ścieżek pieszo-rowerowych i ścieżek rowerowych na terenie gminy i niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna w tym gastronomiczna;
 - kształtowanie strefy podmiejskiej, chaotyczna zabudowa usługowa i mieszkaniowa wzdłuż istniejącej drogi krajowej (m. Mścice, Będzino);
 - wysoki wskaźnik bezrobocia i rosnące potrzeby w zakresie opieki społecznej, w tym w zakresie ochrony macierzyństwa i rodzin wielodzietnych;
 - niska dywersyfikacja struktury gospodarczej, która jest oparta przede wszystkim o rolnictwo oraz degradacja terenów rolnych i niszczenie pomieszczeń gospodarczych po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, jak również niski stopień wykorzystania innowacji w rolnictwie;
 - nieuregulowany stan prawny niektórych zabytków, uniemożliwiający ich pełne wykorzystanie oraz prowadzenie prac remontowych, konserwatorskich, adaptacyjnych.
- c. rekomenduje się przyjęcie logiki interwencji opartej o następujące obszary strategiczne:
- Obszar strategiczny nr 1 Środowisko i zasoby;
 - Obszar strategiczny nr 2 Lokalna gospodarka;
 - Obszar strategiczny nr 3 Infrastruktura i usługi;
 - Obszar strategiczny nr 4 Zarządzanie w samorządzie.

Tabela 1 Matryca SRGB 2016-2022

Obszar strategiczny	Cel strategiczny	Pole operacyjne
Środowisko i zasoby	Gospodarcze wykorzystanie zasobów dla rozwoju turystyki i energetyki z poszanowaniem potrzeb środowiska naturalnego.	Pas nadmorski
		Infrastruktura turystyczna
		Dziedzictwo przyrody
		Dziedzictwo kultury
		Rozwój agroturystyki
		Usługi czasu wolnego
		Współpraca w turystyce
Lokalna gospodarka	Wzmocnienie rolnictwa, przedsiębiorczości i atrakcyjności inwestycyjnej oraz wzrost zatrudnienia dla zwiększenia konkurencyjności gospodarczej obszaru.	Rolnictwo
		Tereny inwestycyjne
		Przedsiębiorczość i zatrudnienie
Infrastruktura i usługi	Poprawa warunków życia mieszkańców.	Infrastruktura drogowa i komunikacja
		Gospodarka niskoemisyjna
		Infrastruktura wodno-kanalizacyjna
		Infrastruktura telekomunikacyjna i e-usługi
		Włączenie społeczne i ochrona zdrowia
		Edukacja
		Ład przestrzenny i odnowa miejscowości
Zarządzanie w samorządzie	Aktywizacja i integracja mieszkańców i innych	Bezpieczeństwo publiczne
		Partnerzy rozwoju

partnerów rozwoju w zakresie realizacji wspólnych
celów rozwojowych, wzrost rozpoznawalności obszaru
i silniejsza obecność na arenie ponadlokalnej.

Współpraca i promocja zewnętrzna

Koszalińsko – KołobrzESCO – Białogardzki Obszar Funkcjonalny

Źródło: Opracowanie własne.

3.2. Środowisko i zasoby

Celem strategicznym obszaru nr 1 jest gospodarcze wykorzystanie potencjału wewnętrznego obszaru, ze szczególną koncentracją na perspektywie turystycznej i energetycznej. W tym celu planuje się rozwój infrastruktury turystycznej; zagospodarowanie pasa nadmorskiego; przyjazne wykorzystanie dziedzictwa przyrody i kultury, sprzężenie dziedzictwa obszarów wiejskich i tradycji rolniczych z rozwojem agroturystyki, opracowanie oferty usług czasu wolnego oraz prowadzenie intensywnej współpracy sektorowej i międzysektorowej w turystyce. Działania te będą ściśle skorelowane ze Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Koszalińsko – KołobrzESCO – Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego.

Korzystanie z zasobów naturalnych, dziedzictwa przyrody i dziedzictwa kulturowego winno odbywać się w poszanowaniu potrzeb środowiska naturalnego, promocji ekologii oraz ochrony i promocji cennych gatunków, jak również przyjaznego wykorzystania obiektów o wartości historycznej czy kulturowej.

Tabela 2 Obszar strategiczny nr 1 – proponowane kierunki działania

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Włączenie pasa nadmorskiego w system nadmorskich szlaków rowerowych	1.1./ 1.2.	– Gmina Będzino; – Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Koszalińsko – KołobrzESCO – Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego;	
Uporządkowanie stosunków właścicielskich działek pasa nadmorskiego	1.1./ 1.2.	– Gmina Będzino;	– właściciele prywatni;
Wydzierżawienie działek pasa nadmorskiego pod działalność mieszkaniową (letniskową) i turystyczną	1.1./ 1.2.	– Gmina Będzino;	– właściciele prywatni;
Promocja turystyki morskiej i sportów wodnych wraz z przystosowaniem infrastruktury	1.1./ 1.2.	– Gmina Będzino;	– właściciele prywatni;
Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (w tym sportowej)	1.1./ 1.2.	– Gmina Będzino;	
Współpraca z gminami KKB OF w zakresie opracowania spójnej koncepcji szlaków, tras i ścieżek turystycznych/ rowerowych/ pieszych/ konnych/ wodnych etc. oraz ich wytyczenie budowa/ modernizacja/ uporządkowanie/	1.2./ 1.7.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze; – Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka;
Współpraca samorządowa (głównie z KKB OF) oraz z innymi organami dla ochrony bioróżnorodności oraz obszarów cennych przyrodniczo, w tym m.in. reintrodukcji, ochrony ex situ i in situ gatunków zagrożonych, czy ochrony i odbudowy zdegradowanych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych	1.3./ 1.7.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska; – organizacje pozarządowe; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; – Parki Krajobrazowe;
Współpraca w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej oraz współpraca w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji i doposażenia obiektów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, niezbędnych do realizacji zadań z zakresu ochrony bioróżnorodności	1.3./ 1.7.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska; – organizacje pozarządowe; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;

			– Parki Krajobrazowe;
Prowadzenie działalności w zakresie edukacji ekologicznej	1.3.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– organizacje pozarządowe;
Zachowanie, ochrona, udostępnianie, przyjazne wykorzystanie, promocja budynków, obiektów i przestrzeni dziedzictwa kulturowego	1.4.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– sąsiadujące jednostki samorządu terytorialnego; – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Województwa Zachodniopomorskiego;
Identyfikacja produktów lokalnych, w tym etnograficzne badania w terenie oraz przeprowadzenie procesów rejestracji i certyfikacji i wpisanie na listę produktów, promocja zasobów poprzez opracowanie znaków graficznych i systemu identyfikacji wizualnej	1.4.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe; – mieszkańcy; – przedsiębiorcy; – gospodarstwa agroturystyczne; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	
Utworzenie muzeum sprzętu rolniczego	1.4.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	– organizacje pozarządowe; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Promocja produktów lokalnych i innych zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz zasobów turystyki aktywnej, krajoznawczej i przyrodniczej w ramach spójnej oferty turystycznej, w tym poprzez opracowanie przewodnika multimedialnego, uczestnictwo w targach krajowych i zagranicznych	1.4./ 1.5./ 1.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe; – mieszkańcy; – przedsiębiorcy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	

Wykorzystanie potencjału mieszkańców gminy poprzez wsparcie ich pomysłów i działalności w zakresie agroturystyki, rękodzieła, wytwórczości, turystyki aktywnej (rowerowej, konnej, pieszej, morskiej)	1.4./ 1.5./ 1.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe; – mieszkańcy; – przedsiębiorcy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Rozwój lokalnych miejsc aktywności społecznej	1.4./ 1.5./ 1.6.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Rozwój oferty kulturalnej skierowanej do różnych grup odbiorców, w tym wkład w budowanie wspólnego uzupełniającego się i niekonkurującego kalendarza imprez KKB OF	1.4./ 1.5./ 1.6./ 1.7.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej skierowanej do różnych grup odbiorców	1.5.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania; – organizacji pozarządowe;
Budowa i rozbudowa świetlic wiejskich poprzez adaptację niezagospodarowanych obiektów i modernizację obiektów istniejących	1.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do różnych grup odbiorców i wprowadzenie nowych form pracy z grupami docelowymi (np. trenerzy sołecy); organizacja szkoleń i kursów dla mieszkańców (np. w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym); organizacja wyjazdów integracyjnych i turystycznych	1.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne; – jednostki organizacyjnej; – organizacji pozarządowe; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;

		– Fundację Nauka dla Środowiska;	
Zapewnienie przepływu informacji o realizowanych działaniach i projektach usług czasu wolnego	1.6.	– Gmina Będzino;	– organizacje pozarządowe; – jednostki organizacyjne Gminy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Promocja i szersze zastosowanie działań wolontariackich, w tym w zakresie poprawy estetyki wsi	1.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy, w tym Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie i Gminna Biblioteka Publiczna w Będzinie; – jednostki edukacyjne; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– organizacje pozarządowe; – Fundację Nauka dla Środowiska;
Współpraca instytucji, organizacji, grup nieformalnych i innych podmiotów w zakresie oferty usług czasu wolnego	1.6.	– Gmina Będzino; – organizacje pozarządowe; – jednostki organizacyjne Gminy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– Fundację Nauka dla Środowiska;
Współpraca z gminami KKB OF w zakresie tworzenia wspólnej oferty turystycznej w oparciu o tradycję, obyczaje, kulturę, wytwórczość obszarów wiejskich, wydarzenia kulturalne o zasięgu ponadlokalnym, zasoby turystyki aktywnej	1.7.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	– Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze;

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Lokalna gospodarka

Celem strategicznym obszaru nr 2 jest Wzmocnienie rolnictwa, przedsiębiorczości i atrakcyjności inwestycyjnej oraz wzrost zatrudnienia dla zwiększenia konkurencyjności gospodarczej obszaru. W zakresie rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, pożądanym jest dalszy rozwój i innowacyjność gospodarstw rolnych, oraz identyfikacja możliwości szerszego upowszechnienia rolnictwa ekologicznego i zamawianego. W zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia planowana jest realizacja działań przyczyniających się do wzrostu kwalifikacji osób, które mają największe problemy z podjęciem zatrudnienia oraz osób o przedsiębiorczych aspiracjach. Działanie to przyczynia się do wzrostu samodzielności gospodarczej mieszkańców. Bardzo duże znaczenie dla powodzenia w/w działań będzie miała współpraca z samorządem powiatu, a przede wszystkim z Powiatowym Urzędem Pracy w Koszalinie oraz jednostkami kształcenia ponadgimnazjalnego. Z perspektywy rozwoju rynku pracy, mimo pewnych ograniczeń gospodarczych, działaniem koniecznym będzie zagospodarowanie terenów inwestycyjnych.

Tabela 3 Obszar strategiczny nr 2 – proponowane kierunki działania

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Promocja rolnictwa ekologicznego i zamawianego	2.1.	– Gmina Będzino; – Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach Oddział w Koszalinie;	
Wzrost współpracy przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych z instytucjami otoczenia biznesu	2.1.	– Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach Oddział w Koszalinie; – gospodarstwa rolne; – instytucje otoczenia biznesu;	– Gmina Będzino;
Uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego, w tym poprzez zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz scalanie działek inwestycyjnych poprzez ich wykup i zmiany dokumentacyjne	2.2./ 2.3.	– Gmina Będzino;	– Stowarzyszenie KKB OF;
Wyznaczenie, organizacja, uzbrojenie terenów pod inwestycje (w tym usieciownienie tych obszarów oraz budowa dróg dojazdowych)	2.2./ 2.3.	– Gmina Będzino;	– Stowarzyszenie KKB OF;
Włączenie terenów inwestycyjnych do systemu inwestycyjnego KKB OF	2.2./ 2.3.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF;	
Uczestnictwo w procesie promocji gospodarczej i inwestycyjnej KKB OF	2.2./ 2.3.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF;	
Opracowanie i wdrożenie systemu ulg i ułatwień dla przedsiębiorców, w tym we współpracy z KKB OF	2.2./ 2.3.	– Gmina Będzino;	– przedsiębiorstwa; – Stowarzyszenie KKB OF;
Organizacja systemu wsparcia przedsiębiorczości, m.in. poprzez wprowadzenie narzędzi doradczo-szkoleniowych i mentorskich; wsparcie informacyjno-doradcze w zakresie funduszy unijnych oraz preferencyjnych pożyczek; promocję lokalnej przedsiębiorczości	2.3.	– Gmina Będzino; – Powiatowy Urząd Pracy; – przedsiębiorstwa; – instytucje otoczenia biznesu; – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej;	

Promocja przechodzenia na własną działalność gospodarczą i samozatrudnienia; wsparcie szkoleniowo-doradcze na rzecz tworzenia nowych przedsiębiorstw i samozatrudnienia; zwiększenie aktywizacji oraz mobilności zawodowej mieszkańców	2.3.	– Gmina Będzino; – Powiatowy Urząd Pracy; – przedsiębiorstwa; – instytucje otoczenia biznesu; – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej;
Informowanie i promocja na temat projektów powiatowych urzędów pracy aktywizujących osoby bezrobotne, dążące do przekwalifikowania, promujących samozatrudnienie i przedsiębiorczość	2.3.	– Gmina Będzino; – Powiatowy Urząd Pracy;

Źródło: Opracowanie własne.

3.4. Infrastruktura i usługi

Celem obszaru strategicznego nr 3 jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości, spójnej i nowoczesnej infrastruktury oraz najwyższego poziomu usług realizowanych w sposób przyjazny i efektywny. W tym celu prowadzone będą działania związane z infrastrukturą transportową i komunikacją, infrastrukturą wodno-kanalizacyjną; gospodarką niskoemisyjną; infrastrukturą telekomunikacyjną i e-usługami; włączeniem społecznym i ochroną zdrowia oraz edukacją. W zakresie infrastruktury drogowej, w pierwszej kolejności modernizowane będą drogi gminne łączące się z drogami wyższego rzędu, m.in. poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi (EFRR) oraz prowadzące od drogi krajowej DK 11 do pasa nadmorskiego i umożliwiające efektywne kanalizowanie ruchu turystycznego.

Tabela 4 Obszar strategiczny nr 3 – proponowane kierunki działania

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Budowa drogi ekspresowej S6	3.1.	– Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad; – Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego;	– Stowarzyszenie Samorządowe S6;
Budowa i modernizacja dróg oraz uzupełnianie niedostatków infrastruktury drogowej towarzyszącej, w tym ciągów pieszych, rowerowych, pieszo-rowerowych; parkingów i oświetlenia dróg	3.1.	– Gmina Będzino; – Powiat Koszaliński; – Stowarzyszenie KKB OF; – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad;	– Stowarzyszenie Samorządowe S6;
Uczestnictwo w procesie budowy systemu transportowego opartego m.in. na jeziorze Jamno		– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF;	– Stowarzyszenie Samorządowe S6;
Modernizacja/ poprawa stanu dróg transportu rolnego na terenie gminy	3.1.	– Gmina Będzino; – Powiat Koszaliński;	– Stowarzyszenie Samorządowe S6;
Połączenie koncepcji budowa ścieżek rowerowych dla celów turystycznych z koncepcją budowy ścieżek rowerowych łączących punkty przesiadkowe do zakładów pracy, miejsc użyteczności publicznej, centrów aktywności społecznej, w tym w zgodzie z działaniami prowadzonymi na poziomie KKB OF	3.1.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie KKB OF;	– Stowarzyszenie Samorządowe S6;
Przygotowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, w tym m.in. dla identyfikacji możliwości szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), w tym biomasy, odpadów komunalnych, energii słońca i wiatru oraz energii ziemi	3.2.	– Gmina Będzino;	
Edukacja i zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym w zakresie OZE	3.2.	– Gmina Będzino; – organizacje pozarządowe; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;	
Przeprowadzenie audytów energetycznych oraz modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, w tym z zastosowaniem OZE oraz zastosowanie rozwiązań efektywnych	3.2.	– Gmina Będzino;	– Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

energetycznie i ekologicznych w instalacjach, budowlach, etc. sektora publicznego			
Modernizacja energetyczna w sektorze mieszkaniowym, w tym z zastosowaniem OZE	3.2.	– mieszkańcy;	
Modernizacja energetyczna w przedsiębiorstwach i gospodarstwach rolnych, w tym z zastosowaniem OZE	3.2.	– przedsiębiorstwa; – gospodarstwa rolne;	
Poszukiwanie i nawiązanie relacji gospodarczych z inwestorem OZE oraz wypracowanie rozwiązań instytucjonalnych w zakresie obrotu energią w samorządzie	3.2.	– Gmina Będzino;	
Kontynuacja procesu kanalizacji gminy	3.3.	– Gmina Będzino;	
Modernizacja sieci wodociągowej	3.3.	– Gmina Będzino;	
Rozwój informatyzacji i e-usług publicznych	3.4.	– Gmina Będzino;	
Rozwój sieci teleinformatycznych	3.4.	– Gmina Będzino; – prywatni inwestorzy;	
Inwestycje w infrastrukturę włączenia społecznego, w tym organizacja domy dziennej opieki dla seniorów	3.5.	– Gmina Będzino; – Powiat Koszaliński; – prywatni inwestorzy;	– Stowarzyszenie KKB OF;
Kompleksowe działania integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej; zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego oraz rozwój usług asystenckich i bytowych m.in. dla osób/ rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym/ seniorów, osób samotnych oraz osób niepełnosprawnych	3.5.	– Powiatowy Urząd Pracy; – instytucje pomocy społecznej (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej);	– Gmina Będzino; – organizacje pozarządowe; – jednostki organizacyjne Gminy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Podnoszenie świadomości osób/ rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym/ seniorów oraz osób niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy i doradztwa specjalistycznego;	3.5.	– Powiatowy Urząd Pracy; – instytucje pomocy społecznej (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej);	– Gmina Będzino; – organizacje pozarządowe; – jednostki organizacyjne Gminy; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania;
Identyfikacja jednostek chorobowych oraz potrzeb zdrowotnych	3.5.	– zakłady opieki zdrowotnej;	– Gmina Będzino;

specyficznych dla obszaru oraz udział w budowaniu i realizacji kompleksowych populacyjnych programów profilaktycznych skierowanych do różnych grup docelowych (dzieci i młodzież; osoby aktywne na rynku pracy; kobiety w okresie prokreacyjnym, seniorzy);		– pracodawcy; – podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe; – podmioty ekonomii społecznej; – podmioty lecznicze, inne niż wymienione wskazane w ustawie o działalności leczniczej;	– inne jednostki samorządu terytorialnego; – instytuty badawcze i instytucje naukowe; – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna; – Zachodniopomorski Wojewódzki Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia;
Wdrażanie programów zdrowego stylu życia i zdrowia psychicznego skierowanych do różnych grup docelowych (dzieci i młodzież; osoby aktywne na rynku pracy; kobiety w okresie prokreacyjnym, seniorzy) i ukierunkowanych m.in. na przeciwdziałaniu chorobom metabolicznym i cywilizacyjnym oraz profilaktyce uzależnień	3.5.	– Gmina Będzino; – zakłady opieki zdrowotnej; – placówki edukacyjne; – podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe; – podmioty ekonomii społecznej; – podmioty lecznicze, inne niż wymienione wskazane w ustawie o działalności leczniczej;	– inne jednostki samorządu terytorialnego; – instytuty badawcze i instytucje naukowe; – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna; – Zachodniopomorski Wojewódzki Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia; – pracodawcy;
Rozbudowa / modernizacja infrastruktury jednostek edukacyjnych w tym edukacji przedszkolnej oraz żłobków	3.5.	– Gmina Będzino; – prywatni inwestorzy;	
Budowanie i realizacja programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i TIK oraz postaw kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości, itp. na wszystkich etapach kształcenia, w tym na etapie wychowania przedszkolnego	3.5.	– placówki edukacyjne; – jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe; – prywatni przedsiębiorcy;	– Gmina Będzino;
Opracowanie i realizacja programów pomocy stypendialnej dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym końceniem nauki)	3.5.	– Gmina Będzino; – placówki edukacyjne;	
Rozwój działań związanych z doradztwem zawodowym i planowaniem ścieżki edukacyjnej na poziomie edukacji gimnazjalnej	3.5.	– Gmina Będzino; – placówki edukacyjne;	

		– Powiatowy Urząd Pracy;	
Promocja nauki na kierunkach zawodowych oraz edukacji technicznej, udostępnianie wiedzy na temat kierunków zamawianych; rozwój systemu praktyk i staży zawodowych	3.5.	– Powiat Koszaliński; – placówki edukacyjne kształcenia ponadgimnazjalnego; – placówki edukacyjne kształcenia akademickiego; – Powiatowy Urząd Pracy;	– Gmina Będzino;
Wprowadzenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych	3.5.	– Gmina Będzino; – placówki edukacyjne;	
Uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego, w tym poprzez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	3.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	–
Poprawa estetyki przestrzeni publicznej w tym terenów zielonych, obiektów małej architektury	3.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	– Stowarzyszenie Śródkowopomorska Grupa Działania; – Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka; – organizacje pozarządowe;
Wyznaczanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe	3.6.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	
Uczestnictwo w procesach planowania, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej dla potrzeb zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa publicznego; przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym; monitoringu zagrożeń naturalnych i alarmowania;	3.7.	– Gmina Będzino; – jednostki OSP; – Powiat Koszaliński; – Państwowa Straż Pożarna; – Służba Policji; – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy;	
Wyposażenie jednostek OSP w specjalistyczny sprzęt ratowniczo-gaśniczy dla przeciwdziałania i likwidacji skutków katastrof oraz doskonalenie procesów ratowniczo-gaśniczych OSP w ramach specjalistycznych szkoleń	3.7.	– Gmina Będzino; – jednostki OSP;	– Państwowa Straż Pożarna; – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy;

Utworzenie miasteczka ruchu przy wybranej placówce
edukacyjnej, w tym organizacja infrastruktury

– Gmina Będzino;

– Straż Gminna;

Źródło: Opracowanie własne.

3.5. Zarządzanie w samorządzie

Celem obszaru strategicznego nr 4 jest zapewnienie efektywnej realizacji zadań administracji samorządowej, wzrost integracji społecznej, identyfikacja przedstawicieli perspektywicznych partnerów rozwoju i ich silniejsze zaangażowanie w sprawy lokalne, pobudzenie aktywności mieszkańców, wdrożenie narzędzi informacji i promocji skierowanej na zewnątrz oraz aktywna partycypacja na forum Stowarzyszenia Koszalińsko – Kołobrzesko – Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 5 Obszar strategiczny nr 4 – proponowane kierunki działania

Proponowany kierunek działania	Pole operacyjne	Podmiot odpowiedzialny	Podmiot wspierający
Organizacja wydarzeń, w tym kulturalnych mających na celu integrację mieszkańców oraz budowę poczucia wspólnoty	4.1.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania; – Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka;	– mieszkańcy;
Intensyfikacja zastosowania mechanizmów konsultacji społecznych	4.1.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	– organizacje pozarządowe; – mieszkańcy;
Wzmocnienie kompetencji jednostek pomocniczych	4.1.	– Gmina Będzino; – jednostki organizacyjne Gminy;	
Poprawa współpracy pomiędzy stowarzyszeniami i sołectwami	4.1.	– jednostki organizacyjne Gminy; – organizacje pozarządowe;	– Gmina Będzino; – mieszkańcy;
Realizacja projektów z udziałem organizacji pozarządowych, w tym w formule partnerstwa publiczno-społecznego, przede wszystkim w zakresie włączenia społecznego, ochrony zdrowia, kampanii informacyjnych i turystyki	4.1.	– Gmina Będzino; – organizacje pozarządowe;	
Intensyfikacja współpracy międzysektorowej i zewnętrznej	4.2.	– Gmina Będzino; – Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania; – organizacje pozarządowe; – inne jednostki samorządu terytorialnego;	–
Opracowanie multimedialnych narzędzi promocji Gminy Będzino (przede wszystkim na potrzeby promocji turystycznej, osadniczej, gospodarczej, czy ekologicznej)	4.2.	– Gmina Będzino;	
Aktywne uczestnictwo i inicjowanie działań realizowanych w ramach wdrażania Strategii Rozwoju KKB OF	4.3.	– Gmina Będzino;	
Szkolenia zawodowe pracowników administracji samorządowej	4.1./ 4.2./ 4.3.	– Gmina Będzino;	– Ministerstwo Administracji i

oraz jednostek organizacyjnych administracji samorządowej		Cyfryzacji;
Doskonalenie procesów i procedur zarządzania w samorządzie	4.1./ 4.2./ 4.3.	– Gmina Będzino;
Źródło: Opracowanie własne.		

3.6 Kierunki interwencji na obszarze Gminy Będzino.

Wskazane interwencje w czterech obszarach strategicznych pokazują, iż działania samorządu w zakresie szeroko rozumianej rewitalizacji są bardzo ważne dla wszystkich dziedzin życia społecznego mieszkańców gminy Będzino.

Najbardziej pożądane cele gminy – wskazane przez respondentów wg ankiet – to poprawa jakości życia oraz wzmocnienie potencjału obszaru gminy. Wpisują się one bezpośrednio w działania rewitalizacyjne. Oznacza to wysoki poziom zgodności i trafności celów rewitalizacyjnych z potrzebami lokalnych społeczności. W ramach rewitalizacji przewiduje się koncentrację działań wokół trzech obszarów tematycznych – aktywizacji infrastrukturalnej, gospodarczej i społecznej obszarów wymagających rewitalizacji. Odpowiadają one najważniejszym deficytom rozwojowym gminy, zarówno mającym swe źródło historyczne, jak i w nawarstwiający się w niekorzystnym przebiegu przekształceń gospodarczych i zachwianiu koniunktury w poszczególnych sektorach. Działania tego celu również nakierowane są na zwiększanie liczby mieszkańców gminy, a także na poprawę jakości zamieszkiwania. Działania te bezpośrednio odnoszą się do przestrzeni publicznej, jej ożywienia i lepszego zagospodarowania. Proponuje się rozpoczęcie wdrażania realizacji wskazanych do rewitalizacji od opracowania programu rewitalizacji gminy. Zaleca się szeroki udział zainteresowanych podmiotów z terenu gminy w opracowaniu tego programu, połączony z lokalną debatą dot. problemów rewitalizacyjnych. Rewitalizacja powinna objąć teren całej gminy, a w szczególności teren sołectw: Dobiesławiec, Dobre, Popowo, Wierzchomino, Wierzchominko, Kładno, Śmiechów/Borkowice, Łekno, Kiskowo, Komory, Łopienica/Łasin Koszaliński, Skrzyszewo, Słowienkowo, Smolne, Strachomino, Strzepowo, Tymień, Uliszki oraz obszary wskazane w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Będzino”. Rewitalizacją należy objąć również: Strzeżenice, Dobrzyce, Mścice, Będzino, Będzinko i Stoisław. Celem uczynienia otoczenia bardziej przyjaznym, konieczne są działania ułatwiające przemieszczanie się osobom niepełnosprawnym. Likwidacja barier architektonicznych musi być jednym z priorytetów przy realizacji inwestycji komunalnych. Należy również zachęcać do takich działań inne podmioty i instytucje, funkcjonujące na terenie gminy. Osoby niepełnosprawne powinny mieć przede wszystkim zapewniony pełny dostęp do wszelkich usług publicznych. Na atrakcyjność miejsca zamieszkania w prostej linii wpływa estetyka otoczenia, w którym żyjemy. Chcąc budować dobry wizerunek oraz pozytywnie oddziaływać na zadowolenie z życia w gminie, winno się zadbać o czystość i porządek przestrzeni publicznej, ład architektoniczny i kolorystyczny. Zakłada się sukcesywne kształtowanie przestrzeni, tworzenie parków i skwerów, miejsc spotkań mieszkańców, z wykorzystaniem zieleni i obiektów małej architektury. Dla zwiększenia mobilności mieszkańców istotna jest systematyczna poprawa jakości lokalnej (powiatowej i gminnej) infrastruktury drogowej. Wydolny układ transportowy zapewniający sprawne przemieszczanie osób i towarów, a także bezpośredni i możliwie szybki dostęp do infrastruktury TEN-T dostarcza impulsów do gospodarczego rozwoju obszarów,

stanowi podstawowe uwarunkowanie umożliwiające wykorzystanie istniejących potencjałów, w tym w szczególności walorów środowiskowych i rekreacyjnych miejscowości turystycznych.

Biorąc pod uwagę fakt, że Gmina Będzino jest obszarem wiejskim szczególną rolę w aktywizacji gospodarczej może odgrywać biogospodarka, w ramach której istotne znaczenie ma wzmocnienie potencjału i bazy surowcowej rolnictwa, rybactwa i leśnictwa oraz potencjału bazy produkcyjnej, przetwórczej, przechowalnictwa, dystrybucji i promocji, a także wsparcie programów związanych z produkcją żywności na potrzeby lokalnego rynku konsumentów. Korzystna – wielkoobszarowa struktura rolnictwa pozwala koncentrować środki produkcji i generować wysokie dochody. W ciągu najbliższych lat może to decydować o rosnącej pozycji zachodniopomorskich producentów w stosunku do gospodarstw w innych regionach Unii Europejskiej. Wraz z postępującym wzrostem świadomości ekologicznej powiększać się będzie także grupa konsumentów żywności ekologicznej oraz liczba gospodarstw ekologicznych, charakteryzujących się dużą zyskownością produkcji i wysokim potencjałem wzrostu. Równie ważnym obszarem, z punktu widzenia istniejącego potencjału, jest turystyka. Rozwój gospodarczy w oparciu o turystykę obejmuje zadania związane z kreowaniem i promocją markowych produktów turystycznych na bazie istniejących walorów środowiskowych oraz elementów dziedzictwa kulturowego (tu Pleśna, Kładno, Podamirowo i in.). Istotna jest również jakościowa poprawa bazy turystycznej, zróżnicowanie oferty i powiązanie turystyki z ochroną zdrowia i kulturą, ale też wykorzystanie nowoczesnych technologii w tworzeniu innowacyjnych produktów i usług służących prezentacji oferty turystycznej regionu oraz działania na rzecz wzrostu świadomości wykorzystania turystyki w rozwoju społeczno – gospodarczym. Z punktu widzenia działań na rzecz pobudzania przedsiębiorczości oraz przyciągnięcia nowych inwestycji niezbędne jest stworzenie jak najlepszych warunków dla inwestorów, w tym rozwój stref inwestycyjnych i obszarów intensywnej aktywności gospodarczej. Istotna dla przyszłego rozwoju obszaru jest energetyka związana z odnawialnymi źródłami energii (OZE). Pobudzanie wzrostu gospodarczego poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii obejmuje zarówno wspieranie rozwoju inwestycji efektywnie i racjonalnie wykorzystujących OZE, jak też wsparcie podmiotów gospodarczych działających na rzecz wykorzystania OZE. W sferze społecznej działania powinny być uzależnione od rodzaju, nasilenia i koherencji zjawisk patologicznych i problemowych, ale też powinny być ukierunkowane na wspieranie rozwoju społecznego i osobowego mieszkańców m.in. poprzez stałe i systematyczne zwiększanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, oraz wysokiej jakości edukacji na wszystkich poziomach nauczania, w tym również poprawę jakości kształcenia zawodowego i dopasowanie systemów kształcenia do potrzeb lokalnych rynków pracy. Należy jednak mieć na uwadze, że działania podejmowane w sferze społecznej to przede wszystkim działania zmierzające do aktywizacji rynku pracy i systematycznego ograniczania bezrobocia, jako podstawowego czynnika generującego problemy społeczne. Pomimo wielokrotnie podejmowanych prób tylko nieliczne społeczności byłych pracowników PGR-ów zdołały odnaleźć się w nowych realiach

gospodarki wolnorynkowej. Wiele, nie tylko rodzin, ale i całych społeczności wiejskich okazało się bezradnych, nie będąc w stanie przystosować się nowej rzeczywistości. Panujący ogólnie zastój, a nawet regres wsi popegeerowskich w efekcie doprowadził do alienacji i wykluczenia zamieszkujących je lokalnych społeczności. Wykluczenie to, oprócz wymiaru społecznego, przejawia się w aspekcie ekonomicznym (bariera finansowa w dostępie do dóbr i usług), a także przestrzennym (fizyczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich oraz brak, bądź bardzo ograniczona komunikacja środkami transportu publicznego).

Poniżej przedstawiono cele rewitalizacji wraz z priorytetami określone na podstawie ankiet mieszkańców Gminy Będzino w powiązaniu z przyjętymi w SRGB na lata 2016 – 2022 czterema obszarami strategicznymi:

Cele	Priorytety
Aktywizacja infrastrukturalna obszarów wymagających specjalnego wsparcia	Poprawa dostępności komunikacyjnej do krajowych i regionalnych ośrodków rozwoju
	Poprawa dostępności komunikacyjnej do centrów subregionalnych i lokalnych obszarów wzrostu
Aktywizacja gospodarcza obszarów wymagających specjalnego wsparcia	Wzrost konkurencyjności gospodarczej w oparciu o rozwój regionalnych specjalizacji
	Rozwój stref inwestycyjnych i obszarów intensywnej aktywności gospodarczej
	Wsparcie dla OZE, w tym energetyki rozproszonej
Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszarów wymagających specjalnego wsparcia (m.in. obszary po byłych PGR i in.)	Wsparcie aktywizacji społecznej i ekonomii społecznej
	Zwiększenie dostępności do usług publicznych
	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
	Wsparcie dla edukacji, w tym w zakresie dopasowania oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnych rynków pracy

4. Źródła finansowania

Najważniejszym źródłem finansowania działań strategicznych będą środki z funduszy unijnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – EFRR, Europejskiego Funduszu Społecznego – EFS i Funduszu Spójności. Ponadto w finansowaniu działań SRGB 2016-2022 niezbędne będzie zaangażowanie prywatnych środków, w tym pochodzących z bezzwrotnych i zwrotnych funduszy oraz rozwój instrumentów finansowych opartych na partnerstwie publiczno-prywatnym i partnerstwie publiczno-społecznym. Źródła finansowania SRGB 2016-2022:

1. Środki własne Gminy Będzino.
2. Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:
 - środki finansowe transferowane w ramach Perspektywy Finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020;
 - środki finansowe z Mechanizmów Finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Mechanizmu Norweskiego;
 - inne zagraniczne środki finansowe;
 - krajowe środki finansowe, w tym m.in. Narodowego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz innych agencji rządowych;
 - inne źródła finansowania.
3. Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:
 - pożyczki i kredyty bankowe;
 - leasing finansowy;
 - inne.

Tabela 6 Główne – zewnętrzne źródła finansowania

Pole operacyjne	Inne źródła finansowania
Pas nadmorski	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; – Program Operacyjny Ryby 2014-2020;
Infrastruktura turystyczna	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; – Programy ochrony środowiska Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; – Program Operacyjny Ryby 2014-2020;
Dziedzictwo przyrody	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; – Programy ochrony środowiska Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
Dziedzictwo kultury	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; – Programy ochrony zabytków i promocji dziedzictwa kulturalnego finansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; – Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020;
Rozwój agroturystyki	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020;
Usługi czasu wolnego	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Kreatywna Europa na lata 2014-2020;
Współpraca w turystyce	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;

	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Operacyjny Ryby 2014-2020;
Tereny inwestycyjne	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Operacyjny Ryby 2014-2020;
Przedsiębiorczość i zatrudnienie	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; – Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
Infrastruktura drogowa i komunikacja	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
Gospodarka niskoemisyjna	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
Infrastruktura telekomunikacyjna i e-usługi	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Cyfrowa Polska 2014-2020; – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
Włączenie społeczne i ochrona zdrowia	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Programy Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
Edukacja	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; – Programy Ministra Edukacji Narodowej;
Ład przestrzenny i odnowa miejscowości	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020;
Bezpieczeństwo publiczne	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020; – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; – Programy ochrony środowiska Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki

	Wodnej;
	– Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
Partnerzy rozwoju	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020;
	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
Współpraca i promocja zewnętrzna	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020;
	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
	– Program Operacyjny Ryby 2014-2020;
Koszalińsko – KołobrzESCO – Białogardzki Obszar Funkcjonalny	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020;
	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;

Źródła: Opracowanie własne.

5. Spójność z lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi oraz tymi, które są na etapie projektowania

5.1. Krajowe dokumenty strategiczne

5.1.1. Strategia Europa 2020

Celem strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie: inteligentny – dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje; zrównoważony – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej; oraz sprzyjający włączeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa. Strategia koncentruje się na pięciu dalekosiężnych celach w dziedzinie zatrudnienia, innowacyjności, edukacji, walki z ubóstwem oraz w zakresie klimatu i energii¹.

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Europa 2020 przede wszystkim na poziomie dwóch wzajemnie ze sobą powiązanych priorytetów: rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Niemniej jednak realizacja SRGB 2016-2022 będzie stanowiła wkład w realizację wszystkich pięciu celów *Strategii Europa 2020*:

1. Zatrudnienie – 75 proc. osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę.
2. Badania i rozwój na inwestycje w badania i rozwój powinniśmy przeznaczać 3 proc. PKB Unii.
3. Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii należy ograniczyć emisje gazów cieplarnianych o 20 proc. w stosunku do poziomu z 1990 r. (lub nawet o 30 proc., jeśli warunki będą sprzyjające) 20 proc. energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych; efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 proc.
4. Edukacja – ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10 proc., co najmniej 40 proc. osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe.
5. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.

5.1.2. Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)²

¹ Europa 2020, Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm.

² Polska 2030. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. https://mac.gov.pl/files/wp.../12/Polska2030_final_november2012.pdf.

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, m.in. na poziomie następujących: celu 3 – poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; celu 4 – wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki; celu 5 – stworzenie Polski Cyfrowej; celu 6 – rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia; celu 7 – zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska; celu 10 – stworzenie sprawnego państwa, jako modelu działania administracji publicznej oraz celu 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju. Tym samym założenia SRGB 2016-2022 przyczyniają się do osiągnięcia celu głównego Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030, jakim jest poprawa, jakości życia Polaków.

5.1.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)³

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo na poziomie:

1. Obszaru strategicznego I. Sprawne i efektywne państwo – poprzez wdrażanie działań zapewniających ład administracyjny, działań prowadzących do rozwoju kapitału społecznego oraz zwiększenie efektywności instytucji publicznych.
2. Obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka – poprzez rozwój kapitału ludzkiego; zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska; wzrost wydajności i zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz silniejsze wykorzystanie technologii cyfrowych.
3. Obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna – poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych; zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz podnoszenie, jakości i dostępności usług publicznych.

Polityka spójności zaproponowana na okres po 2013 roku umożliwia wszystkim państwom członkowskim i regionom aktywne dążenie do inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu⁴. Założenia te w pełni realizuje SRGB 2016-2022.

5.1.4. Krajowy Program Reform – Europa 2020

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Krajowego Programu Reform – Europa 2020 na poziomie: celu w zakresie zatrudnienia; celu energetycznego, celu w zakresie edukacji oraz celu w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. Realizacja SRGB 2016-2022

³ Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwój_regionalny/polityka_rozwaju/srk_2020/strony.

⁴ Inwestowanie w przyszłość Europy, Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2010 r., ISBN 978-92-79-17791-0, doi: 10.2776/26602

przyczyni się do odrabiania zaległości rozwojowych, w tym na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego m.in. w energetyce, infrastrukturze społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej oraz podniesienia jakości usług świadczonych przez administrację publiczną, podniesienie efektywności stosowanych procedur i procesów oraz kreowanie wizerunku Gminy przyjaznej mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom.

5.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)⁵

Według założeń KSRR teren Gminy Będzino dotyka szereg negatywnych zjawisk wpływających na rozwój obszaru, tj. jest to obszar wiejski gdzie:

- występuje intensywna kumulacja negatywnych wskaźników społeczno-gospodarczych;
- występuje najniższa dostępność drogowa do miast wojewódzkich.

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 wpisuje się w logikę interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie na poziomie realizacji polityki regionalnej wspierającej konkurencyjność regionów i zapewniająca spójność terytorialną kraju w ramach takich obszarów strategicznych jak:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – Konkurencyjność poprzez rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich; zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej; wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego; tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych; ukierunkowanie na poprawę, jakości życia, budowanie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej.
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – Spójność poprzez restrukturyzację społeczną, gospodarczą i przestrzenną, poprawianie dostępu do usług publicznych i zwiększanie ich, jakości, zwiększanie dostępu do e-usług; przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego i wzrost integracji społecznej.
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie – Sprawność poprzez wzmacnianie strategicznego podejścia na wszystkich szczeblach; lepsze ukierunkowanie terytorialne środków publicznych; budowanie kapitału społecznego przez sieci współpracy między uczestnikami życia społeczno-gospodarczego.

5.1.6. Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 jest w pełni skorelowana z założeniami *Strategii Rozwoju Polski Zachodniej 2020* realizując logikę interwencji na poziomie większości celów szczegółowych SRPZ 2020:

⁵ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, 13 lipca 2010r.

1. Poprawa stanu bezpieczeństwa energetycznego oraz środowiskowego, w szczególności powodziowego – poprzez uczestnictwo w procesach zarządzania kryzysowego i rozwój jednostek, narzędzi i procedur przeciwdziałania zagrożeniom; promowanie i wdrażanie strategii niskoemisyjnych; racjonalne wykorzystanie dziedzictwa przyrody i kultury.
2. Poprawa poziomu spójności i dostępności terytorialnej Polski Zachodniej w układzie międzyregionalnym – poprzez inwestycje w gminną infrastrukturę drogową, lobbing na rzecz budowy drogi ekspresowej S11; inwestycje w ścieżki rowerowe.
3. Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w skali całego makroregionu – poprzez wdrażanie i promowanie e-usług w administracji publicznej.
4. Tworzenie wspólnego produktu turystycznego Polski Zachodniej – poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego gminy i KKB OF.

5.2. Krajowe dokumenty strategiczne

5.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego

Strategia Rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022 w pełni realizuje założenia i wpisuje się w podejście obszarowe Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, która zawiera się w sześciu celach strategicznych, z których wyprowadzono 34 cele kierunkowe. Dla poszczególnych celów kierunkowych zdefiniowano działania, które nie stanowią kolejnego piętra struktury strategii i nie są im przyporządkowane wskaźniki. Działania określają sposoby postępowania właściwe do uzyskania poszczególnych celów. Podmiotem realizującym tak sformułowane cele i działania jest cała społeczność województwa, nie zaś tylko jego instytucje samorządowe⁶. SRGB 2016-2022 realizuje politykę rozwoju SRWZ 2020 na poziomie:

- Celu strategicznego nr 1 Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania – m.in. poprzez poprawę konkurencyjności obszaru w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym; wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości; promowanie i wspieranie nowoczesnego rolnictwa;
- Celu strategicznego nr 2 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu – poprzez podnoszenie atrakcyjności i spójności oferty inwestycyjnej regionu; wzmocnianie rozwoju narzędzi wsparcia biznesu, współtworzenie i rozwój stref aktywności inwestycyjnej, wkład w budowanie i promocja marki regionu;
- Celu strategicznego nr 3 Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu – wspieranie rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego; rozwój infrastruktury energetycznej; poprawa dostępności do obszarów o walorach turystycznych i uzdrowiskowych;

⁶ Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2020, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2010.

- Celu strategicznego nr 4 Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami poprzez poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów; zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii; rozwój infrastruktury ochrony środowiska; podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- Celu strategicznego nr 5 budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności – poprzez zwiększanie aktywności zawodowej ludności, budowanie społeczeństwa informacyjnego; zwiększanie dostępności i uczestnictwa w edukacji przedszkolnej;
- Cel strategiczny nr 6 Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu – poprzez zwiększanie jakości i dostępności opieki zdrowotnej; wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego; wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej; rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej oraz przeciwdziałanie ubóstwu i procesom marginalizacji społecznej.

6. Monitoring i ewaluacja

6.1. Cel procedury

Niniejsza procedura ma na celu określenie sposobu funkcjonowania systemu monitorowania i ewaluacji SRGB 2016-2022. Opisuje ona schemat i tryb postępowania, wskazuje narzędzia monitoringu i ewaluacji oraz sposób pozyskiwania za ich pomocą danych, wprowadza zestaw wskaźników monitorowania, a także określa strukturę organizacyjną wraz z podziałem obowiązków pomiędzy uczestników procesu i harmonogramem pracy. Dzięki tak skonstruowanej procedurze, założenia uwzględnione w SRGB 2016-2022 zostaną zrealizowane w formie ciągłego i dynamicznego procesu.

6.2. Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Integralną częścią SRGB 2016-2022 jest monitorowanie i ewaluacja efektów jej wdrażania. Sformułowanej raz strategii nie należy traktować jako zamkniętego dokumentu, który ma obowiązywać cały czas w niezmienionym kształcie, gdyż funkcjonująca jej postać została ukształtowana w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych oraz politycznych, które są stanami dynamicznymi. Dlatego też osiąganie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych oraz zewnętrznych uwarunkowań rozwoju danej jednostki, ciągłej obserwacji oraz oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu strategii i opracowywania, a także wdrażania programów korygujących odstępstwa od uprzednio przyjętych planów⁷.

Monitorowanie można zdefiniować jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych w ramach strategii zadań oraz samej strategii, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji zadań i strategii z wcześniej zatwierdzonymi jej założeniami i celami. Terminem ewaluacja nazywamy natomiast ocenę realizacji strategii rozwoju pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości zaplanowanych oraz wdrażanych działań zgodnych z celami zapisanymi w dokumencie⁸.

Ewaluacja jest funkcjonalnie powiązana z monitoringiem, gdyż jest on podstawowym źródłem informacji (danych wtórnych) bardzo istotnych z punktu widzenia wykonujących ewaluację danej strategii. Efektywność i skuteczność funkcjonowania systemu monitoringu w dużej mierze determinuje jakość i rzetelność oraz koszt przeprowadzonych badań ewaluacyjnych⁹.

Podobieństw między monitorowaniem a ewaluacją należy dopatrywać się w tym, że jeden i drugi proces bazuje na analizie informacji, której podstawą są wskaźniki. Podstawową różnicą jest to,

⁷ „System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski — nowatorski. Samorząd zorientowany projektowo”, Nowy Targ 2012, s. 17–18.

⁸ „Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, dostęp online: www.poradnik.ngo.pl/x/619933 [2014-03-20].

⁹ Tamże

że monitoring jest narzucony i obowiązkowy. Ponadto jest to proces współbieżny z harmonogramem. Ewaluacja natomiast może występować punktowo, w postaci: ex ante – oceny szacunkowej przed rozpoczęciem realizacji, mid term – przeprowadzenia nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji oraz ex post – pełnej, przeprowadzanej najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji.

Krótkie porównanie procesu monitoringu z ewaluacją przedstawia się w następujący sposób¹⁰:

- monitorowanie:
 - rejestrowanie postępów z prowadzonych działań;
 - bieżące weryfikowanie zarówno tempa, jak i kierunku, w którym zmierza strategia;
- ewaluacja – szersze spojrzenie na strategię oraz sposób jej realizacji; zidentyfikowanie i ocena:
 - celów przedsięwzięcia;
 - sposobów realizacji, zamierzonych i niezamierzonych efektów wybiegających poza czas i miejsce wdrażania strategii.

Tabela 7 Różnice między monitoringiem a ewaluacją

Pytania	Monitoring	Ewaluacja
Czym jest?	– proces zbierania informacji - systematyczne badanie, które opiera się na pytaniach: czy strategia przebiega zgodnie z planem, czy udaje się osiągać zamierzone produkty i rezultaty?; – monitoring wykonywany jest w trakcie realizacji strategii, bada jej trzy elementy: harmonogram działań, budżet oraz zaplanowane rezultaty; – osoby odpowiedzialne za monitoring to osoby zarządzające strategią.	– proces ciągły, systematyczne badanie wybranych elementów strategii; – odpowiada na pytanie: czy udało nam się osiągnąć zamierzone cele oraz w jaki sposób udało nam się je osiągnąć?; – ewaluacja wykonywana jest po wybranym elemencie strategii lub po całościowej realizacji strategii; – osoby odpowiedzialne za ewaluację to osoby zarządzające strategią (przy ewaluacji wewnętrznej) albo wynajęta instytucja/osoba (przy ewaluacji zewnętrznej).
Czemu służy?	– pozwala ocenić postępy prowadzonych działań, zweryfikować tempo i kierunek, w którym zmierza strategia; – pozwala także na bieżącą modyfikację działań, harmonogramu i budżetu, aby	– pozwala pomóc w zaplanowaniu kolejnych działań; – dostarcza konkretnej oceny strategii, analizując poszczególne kryteria i precyzując tym samym, jakie elementy strategii trzeba

¹⁰ B. Ledzion, *Teoria i praktyka zastosowania metod pozyskiwania danych z systemów monitoringu dla ewaluacji – sposoby weryfikacji i kontroli rzetelności i jakości danych monitoringowych*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

w razie potrzeby móc dostosować strategię do zmieniających się warunków bądź do aktualnej sytuacji; – dane pochodzące z monitoringu są podstawą do ich wykorzystania w ewaluacji.	usprawnić i jak to zrobić; – dostarcza informacji niezbędnych do podjęcia decyzji; – ocenia czy i jak udało się osiągnąć zakładany cel; – dane pochodzące z ewaluacji pomagają w planowaniu kolejnych strategii, a nie stanowią krytycznej oceny naszej pracy.
---	--

Źródło: „Co to jest monitoring projektu? Co to jest ewaluacja projektu?”, <http://poradnik.ngo.pl/x/619933> [2014-03-20].

6.3. Podstawowe zasady monitoringu

Podstawą skutecznego wdrażania założeń strategii rozwoju jest system informacji o zjawiskach i procesach społeczno-gospodarczych zachodzących na obejmowanym przez nią terenie. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w strategii pól, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są, zatem wyznaczone kierunki działań jej realizacji oraz wskaźniki. Istotą prowadzenia monitoringu tychże obszarów jest wyciąganie wniosków z tego, jakie zadania w określonych kierunkach zadań zostały zrealizowane. Jest nią również modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele w przyszłości. Dlatego też kluczowym elementem monitorowania jest wypracowanie takich technik zbierania informacji, które będą jak najbardziej miarodajnie odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań¹¹.

Monitoring będzie, zatem skutecznym narzędziem wdrażania założeń strategicznych tylko wówczas, gdy będzie kierował się następującymi zasadami¹²:

- zasada wiarygodności – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych; niedokładne dane w systemie monitorowania oznaczają powstanie ryzyka podjęcia niewłaściwych działań korygujących;
- zasada aktualności – informacje powinny być gromadzone, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie działań korygujących;
- zasada obiektywności – monitorowanie prowadzone w oparciu o analizę wskaźników porównawczych daje możliwość prowadzenia obiektywnej oceny niezakłóconej subiektywnością wynikającą z przywiązania do własnych pomysłów i dążeń;
- zasada koncentracji na punktach strategicznych – monitorowanie powinno skupiać się przede wszystkim na tych obszarach życia społeczno-gospodarczego, w których istnieje

¹¹ „System monitorowania i ewaluacji strategii. Nowotarski – nowatorski. Samorząd zorientowany projektowo”, Nowy Targ 2012, s. 19.

¹² Tamże, s. 19

prawdopodobieństwo wystąpienia największych odchyleń, mogących wywoływać zahamowania w realizacji założeń strategii lub ich zatrzymanie;

- zasada realizmu – monitorowanie musi być zgodne z realiami realizowanych zadań; dana jednostka wdrażając strategię, powinna dostrzegać przede wszystkim te elementy procesu, które świadczą o wydajności i jakości dostarczanych produktów;
- zasada koordynacji informacji – monitorowanie musi być prowadzone w taki sposób, aby było skoordynowane z tokiem prowadzonych prac i jednocześnie nie wpływało na ich zahamowanie oraz nie przeszkadzało w realizacji podejmowanych działań; informacje płynące z prowadzonego monitoringu powinny docierać do wszystkich zainteresowanych, tak aby umożliwić im właściwe podejmowanie decyzji mających znaczenie strategiczne;
- zasada elastyczności – proces monitorowania musi być bardzo elastyczny i zapewniający szybkie reagowanie na zachodzące zmiany; także w przypadku zmian i korekt należy modyfikować system oceny w sposób dostosowany do zmieniających się oczekiwań w przyszłości.

6.4. Narzędzia monitoringowe

Dla miarodajnej oceny realizacji przyjętych założeń strategii potrzebne są konkretne dane ilościowe o charakterze statystycznym, które po przetworzeniu powinny zostać ujęte w serie wskaźników. Dzięki tym wskaźnikom można określić poziom wyjściowy oraz stopień osiągnięcia zakładanych celów. Wyniki zapisane w postaci wskaźników czy bezwzględnych informacji statystycznych mają także duże znaczenie w procesie uzyskiwania poparcia społecznego dla wprowadzanych zmian oraz świadczenia usług. Dają one czytelny i jednoznaczny obraz sytuacji, a analiza ich wartości pozwala ocenić, na ile podejmowane działania są zgodne z zakładanymi celami. Źródłem pochodzenia danych, które stanowią zobrazowanie stopnia przyjętych w strategii założeń, mogą być: jednostka własna, informacje ogólnodostępne, jak i sfera benchmarkingu. Ideą mierników opartych na danych wewnętrznych jednostki jest stworzenie narzędzi do pozyskiwania wiarygodnych i miarodajnych informacji przy minimalnym zaangażowaniu jej pracowników. W tym zakresie należy korzystać z materiałów przekazywanych obowiązkowo do GUS-u, urzędu wojewódzkiego, właściwego ministerstwa itp. Osobną grupę danych stanowią ogólnodostępne informacje publikowane w Banku Danych Lokalnych na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego. Ich pozytywną stroną jest ich zakres oraz obiektywizm, zaś negatywną ich publikacja z rocznym opóźnieniem. Mając jednakże na uwadze fakt, iż zarządzanie strategiczne jest procesem rozłożonym w czasie, należy uznać źródło GUS-u jako cenny materiał do globalnej oceny podjętych działań. Kolejnym narzędziem służącym do oceny efektów realizacji strategii może być porównanie osiąganych wyników z tymi, jakie osiągają inne jednostki. Taka sposobność może prowadzić do zidentyfikowania najlepszych wzorów, których wspólnym mianownikiem jest wydajność, gdyż benchmarking jest swojego rodzaju badaniem porównawczym polegającym na zestawianiu procesów i działań stosowanych przez własną

jednostkę z tymi preferowanymi przez inne, uważane za najlepsze w danej dziedzinie, gdzie wynik niniejszej analizy służy jako podstawa doskonalenia.

W oparciu o informacje własne jednostki oraz te ogólnodostępne, możliwym jest szybkie reagowanie na negatywne efekty podejmowanych działań w ramach strategii rozwoju. To przy założeniu, iż uda się pozyskać do współpracy inne jednostki z zakresu benchmarkingu, daje szansę na dostęp do kompletu informacji zarządczej umożliwiającej nie tylko ocenę wewnętrznej zmiany, ale również zobiektywizowanie pozyskanej informacji w odniesieniu do globalnej sytuacji danej jednostki.

6.5. Struktura organizacyjna oraz podział zadań

Dla prowadzenia kompleksowego i szczegółowego procesu monitoringu strategii wskazane jest powołanie Zespołu roboczego ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju, w którym powinni znaleźć się kierownicy wydziałów/referatów związanych z różnymi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego gminy. Koordynatorem prac Zespołu roboczego powinna zostać natomiast osoba znajdująca się na stanowisku, któremu instytucjonalnie powierzono kompetencje nadzorowania wdrażania i monitoringu strategii. Powołując Zespół roboczy ds. opracowania, monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju należy ustalić tryb działania zgodnie z punktem 6.7. niniejszego rozdziału. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest, aby wszystkie czynności związane z procesem monitoringu strategicznego były wykonywane systematycznie – zgodnie ze specyfiką przyjętych w strategii założeń, a wnioski z ich przeprowadzania były zestawiane corocznie, najlepiej w formie raportu monitoringowego. Tak przygotowane analizy i raporty powinny zostać podane do publicznej wiadomości po pozytywnym zaopiniowaniu przez Wójta Gminy. Aby proces opracowywania, monitorowania i ewaluacji SRGB 2016-2022 przebiegał bez problemów, a jego efekt był zgodny z oczekiwaniami, to oprócz opracowania struktury organizacyjnej procesu niezbędne jest określenie i opisanie modelu współpracy zawierającego dokładny opis ról, funkcji i zadań poszczególnych jego członków:

Referat Organizacyjno-Administracyjny:

Prowadzi systematyczny monitoring i ewaluację zgodnie z zapisami niniejszej procedury zadań ujętych w SRGB 2016-2022, w tym:

- gromadzi informacje o prowadzonych przez inne jednostki Urzędu Gminy oraz inne jednostki organizacyjne Gminy Będzino, działaniach strategicznych;
- sporządza roczną informację o stanie realizacji SRGB 2016-2022 i przedstawia ją Wójtowi Gminy.

Wójt Gminy:

- zatwierdza roczne Raporty o stanie realizacji SRGB 2016-2022;

- prezentuje roczne Raporty o stanie realizacji SRGB 2016-2022 Radzie Gminy Będzino;
- przedstawia do publicznej informacji Raporty o stanie realizacji SRGB 2016-2022;

Rada Gminy Będzino:

- opiniuje projekt uchwały zatwierdzającej SRGB 2016-2022;
- uchwała SRGB 2016-2022.

Prawidłowo przeprowadzony proces monitoringu strategicznego w oparciu o wyżej wskazany schemat postępowania powinien przynieść korzyści w postaci:

- pozyskiwania danych pozwalających dokonać oceny postępu w realizacji strategii i jej wpływu na rozwój jednostki;
- efektywnej realizacji zadań zapisanych w strategii;
- osiągania założonych rezultatów;
- identyfikacji ewentualnych opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań i działań;
- podejmowania działań naprawczych;
- wniosków z systematycznie prowadzonego procesu monitorowania dokumentu strategicznego;
- wniosków z prowadzonego monitoringu, które mogą być również podstawą do przyjęcia założeń rozwoju strategicznego w następnym okresie.

Wyniki z corocznych raportów monitoringowych powinny stanowić podstawę ewaluacji przyjętych w strategii założeń, gdyż monitorowanie to sposób mierzenia tego, co się dzieje, natomiast ewaluacja pozwala nam stwierdzić, co to oznacza.

6.6. Terminy

Terminy dotyczące przekazywania uczestnikom procesu dokumentów stanowiących narzędzia monitoringu i ewaluacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu

Dokument	Częstotliwość opracowywania	Uczestnicy procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji realizacji strategii rozwoju			Podanie informacji do publicznej wiadomości
		Referat Organizacyjno-Administracyjny	Wójt	Rada	
raport monitoringowy o stanie realizacji strategii rozwoju	jednorazowo, każdego roku obowiązywania strategii	do kwietnia roku następującego po okresie monitorowania	maj	czerwiec	czerwiec
śródkresowy raport ewaluacyjny o stanie realizacji	jednorazowo, nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji strategii	do października roku następującego po okresie ewaluacji	listopad	grudzień	grudzień

strategii rozwoju						
końcowy raport ewaluacyjny o stanie realizacji strategii rozwoju	jednorazowo, najpóźniej w rok po zakończeniu realizacji strategii	do października roku następującego po okresie ewaluacji	listopad	grudzień	grudzień	

Źródło: Opracowanie własne.

Z uwagi na prace służb statystycznych i częstotliwość ukazywania się wyników, monitoring strategii odbywa się w trybie rocznym, uwzględniającym opóźnienie wynikające z czasu publikacji danych statystycznych, gdzie ostateczny raport z jego przeprowadzenia powinien być upubliczniony w czerwcu każdego następnego roku po okresie monitoringu.

Z kolei w połowie okresu realizacji strategii powinna zostać wykonana analiza celów strategicznych oraz ewaluacja śródkresowa (mid-term), z przeprowadzenia, której ostateczny raport powinien zostać upubliczniony w grudniu następnego roku po okresie realizacji niniejszej ewaluacji. Po zakończeniu okresu trwania strategii rozwoju powinna natomiast nastąpić ewaluacja końcowa (ex-post), z przeprowadzenia, której ostateczny raport powinien zostać upubliczniony w grudniu następnego roku po okresie realizacji niniejszej ewaluacji.

6.7. Szczegółowy opis postępowania

Szczegółowy plan przygotowywania Roczne raportu monitoringowego o stanie realizacji SRGB 2016-2022 powinien być przedkładany Wójtowi Gminy przy zachowaniu niżej wskazanej ścieżki postępowania.

Tabela 9 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Roczne raportu monitoringowego

Lp.	Realizator		Opis czynności	Termin
1	Referat Administracyjny	Organizacyjno-	Występuje o informacje dotyczące realizacji SRGB 2016-2022. Niezwłocznie dostarczone dane gromadzi i na ich podstawie sporządza roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i>	luty każdego kolejnego roku obowiązywania Strategii
2	Referat Administracyjny	Organizacyjno-	Przedstawia roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i> Wójtowi Gminy	Pierwsza połowa maja każdego następnego roku obowiązywania Strategii
3	Wójt Gminy		Opiniuje i zatwierdza przedłożony materiał.	Po otrzymaniu <i>Raportu</i> .
4	Wójt Gminy		Prezentuje materiał Radzie Gminy Będzino	Niezwłocznie po zatwierdzeniu raportu
5	Rada Gminy Będzino		Zatwierdza roczny <i>Raport o stanie realizacji Strategii</i> .	Po otrzymaniu uzupełnionego Raportu – jednak nie później niż do końca maja każdego następnego roku obowiązywania Strategii.

6	Wójt Gminy	Zleca umieszczenie zatwierdzonej wersji Raportu na właściwej stronie internetowej.	Niezwłocznie po zatwierdzeniu przez Radę Gminy Będzino jednak nie później niż do końca czerwca każdego następnego roku obowiązywania Strategii.
---	------------	--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Dla Śródkresowego i Końcowego raportu monitoringowo-ewaluacyjnego o stanie realizacji SRGB 2016-2022 szczegółowy plan postępowania powinien przedstawiać się w analogiczny sposób, z dostosowaniem ram czasowych niniejszej procedury.

6.8. Wskaźniki realizacji strategii

Tabela 10 Zagregowane wskaźniki realizacja SRGB 2016-2022

Pole operacyjne	Wskaźniki produktu i rezultatu
Pas nadmorski	Liczba projektów zrealizowanych dla aktywizacji turystycznej pasa nadmorskiego [P]
	Liczba turystów i mieszkańców korzystających z infrastruktury i usług pasa nadmorskiego [R]
Infrastruktura turystyczna	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie turystyki [P]
	Długość wybudowanych/ zmodernizowanych/ oznakowanych ścieżek/ szlaków rowerowych i tras turystycznych [P]
	Liczba zrealizowanych wydarzeń/ projektów z zakresu turystyki [R]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury turystyki [R]
Dziedzictwo przyrody	Liczba projektów ukierunkowanych na ochronę bioróżnorodności [P]
	Powierzchnia terenów objętych projektami ukierunkowanymi na ochronę bioróżnorodności [R]
Dziedzictwo kultury	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie dziedzictwa kulturowego i kultury [P]
	Liczba zrealizowanych wydarzeń/ projektów z zakresu turystyki kulturowej i poznawczej [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury w zakresie dziedzictwa kulturowego i kultury [R]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach z zakresu turystyki kulturowej i poznawczej [R]
Rozwój agroturystyki	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie agroturystyki [P]
	Liczba osób korzystających z oferty agroturystyki [R]
Usługi czasu wolnego	Liczba zrealizowanych projektów w zakresie usług czasu wolnego
	Liczba nowych usług czasu wolnego [P]
	Liczba osób korzystających z usług czasu wolnego [R]
Współpraca w turystyce	Liczba ponadlokalnych przedsięwzięć, w których uczestniczyła Gmina Będzino [P]

	Wartość zrealizowanych projektów ponadlokalnych, w których uczestniczyła Gmina Będzino [P]
Rolnictwo	Liczba zrealizowanych projektów doradczych w zakresie rolnictwa [P]
	Liczba rozwiązań innowacyjnych wdrożonych do praktyki w sektorze rolno spożywczym, będących wynikiem zrealizowanych projektów [R]
	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały wsparcie [R]
Tereny inwestycyjne	Powierzchnia obszarów zagospodarowanych na działalność gospodarczą [P]
	Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w obszarach zagospodarowanych na działalność gospodarczą [R]
Przedsiębiorczość i zatrudnienie	Liczba wdrożonych instrumentów wspierających lokalną przedsiębiorczość [P]
	Liczba wdrożonych instrumentów wspierających zatrudnienie i rynek pracy [P]
	Liczba osób uczestniczących w programach zatrudnienia [P]
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu zatrudnienia [R]
	Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej [R]
	Liczba podmiotów gospodarczych, które otrzymały wsparcie w ramach wdrożonych instrumentów wspierających lokalną przedsiębiorczość [R]
Infrastruktura drogowa i komunikacja	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu infrastruktury drogowej [P]
	Całkowita długość nowych dróg [R]
	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg [R]
	Całkowita długość nowych lub przebudowanych/ zmodernizowanych ścieżek rowerowych [R]
Gospodarka niskoemisyjna	Liczba projektów zrealizowanych z zakresu gospodarki niskoemisyjnej w obiektach użyteczności publicznej [P]
	Liczba projektów zrealizowanych z zakresu odnawialnych źródeł energii [P]
	Spadek emisji gazów cieplarnianych w wyniku zrealizowanych projektów niskoemisyjnych [R]
	Produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE [R]
	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE [R]

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	Długość wybudowanej/ zmodernizowanej/ sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej [P]
	Długość wybudowanej/ zmodernizowanej/ sieci wodociągowej [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej [R]
Infrastruktura telekomunikacyjna i e-usługi	Liczba wdrożonych e-usług [P]
	Liczba korzystających z wdrożonych e-usług [R]
Włączenie społeczne i ochrona zdrowia	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie opieki społecznej [P]
	Liczba zrealizowanych projektów w zakresie włączenia społecznego [P]
	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w zakresie opieki społecznej i ochrony zdrowia [P]
	Liczba zrealizowanych projektów ochrony zdrowia, w tym profilaktyki, promocji i edukacji w zdrowiu [P]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury opieki społecznej i ochrony zdrowia [R]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
	Liczba dzieci i seniorów uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
	Liczba seniorów uczestniczących w zrealizowanych projektach włączenia społecznego [R]
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury opieki społecznej i ochrony zdrowia [R]
	Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
	Liczba dzieci uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
	Liczba personelu medycznego uczestniczącego w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia [R]
Edukacja	Liczba zrealizowanych projektów infrastrukturalnych w jednostkach edukacyjnych [P]
	Liczba zakupionego sprzętu badawczo-laboratoryjnego, multimedialnego, TiK dla jednostek edukacyjnych [P]
	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjnych [P]
	Liczba uczniów korzystających ze wspartej infrastruktury i zakupionego wyposażenia [R]
	Liczba uczniów uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych [R]

	Liczba nauczycieli uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych [R]
Ład przestrzenny i odnowa miejscowości	Liczba projektów ukierunkowanych na poprawę ładu przestrzennego i estetyki miejscowości [P]
	Powierzchnia obszarów objętych Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego [R]
	Liczba mieszkańców objętych projektami ukierunkowanymi na poprawę ładu przestrzennego i estetyki miejscowości [R]
Bezpieczeństwo publiczne	Liczba wdrożonych narzędzi z zakresu bezpieczeństwa publicznego [P]
	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu bezpieczeństwa publicznego [P]
	Liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej [R]
Partnerzy rozwoju	Liczba projektów partnerskich zrealizowanych z udziałem organizacji pożytku publicznego [P]
	Liczba wdrożonych inicjatyw lokalnych [P]
	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych [P]
	Liczba projektów skierowanych do mieszkańców [P]
	Liczba organizacji pożytku publicznego uczestniczących w projektach partnerskich [R]
	Liczba mieszkańców, która wzięła udział w konsultacjach społecznych [R]
Współpraca i promocja zewnętrzna	Liczba wdrożonych narzędzi promocji [P]
	Zasięg wdrożonych narzędzi promocji [R]
Źródło: Opracowanie własne.	

Załącznik nr 1 Diagnoza społeczno-gospodarcza

1. Przestrzeń i środowisko

1.1. Usytuowanie gminy na tle powiatu, województwa i Polski

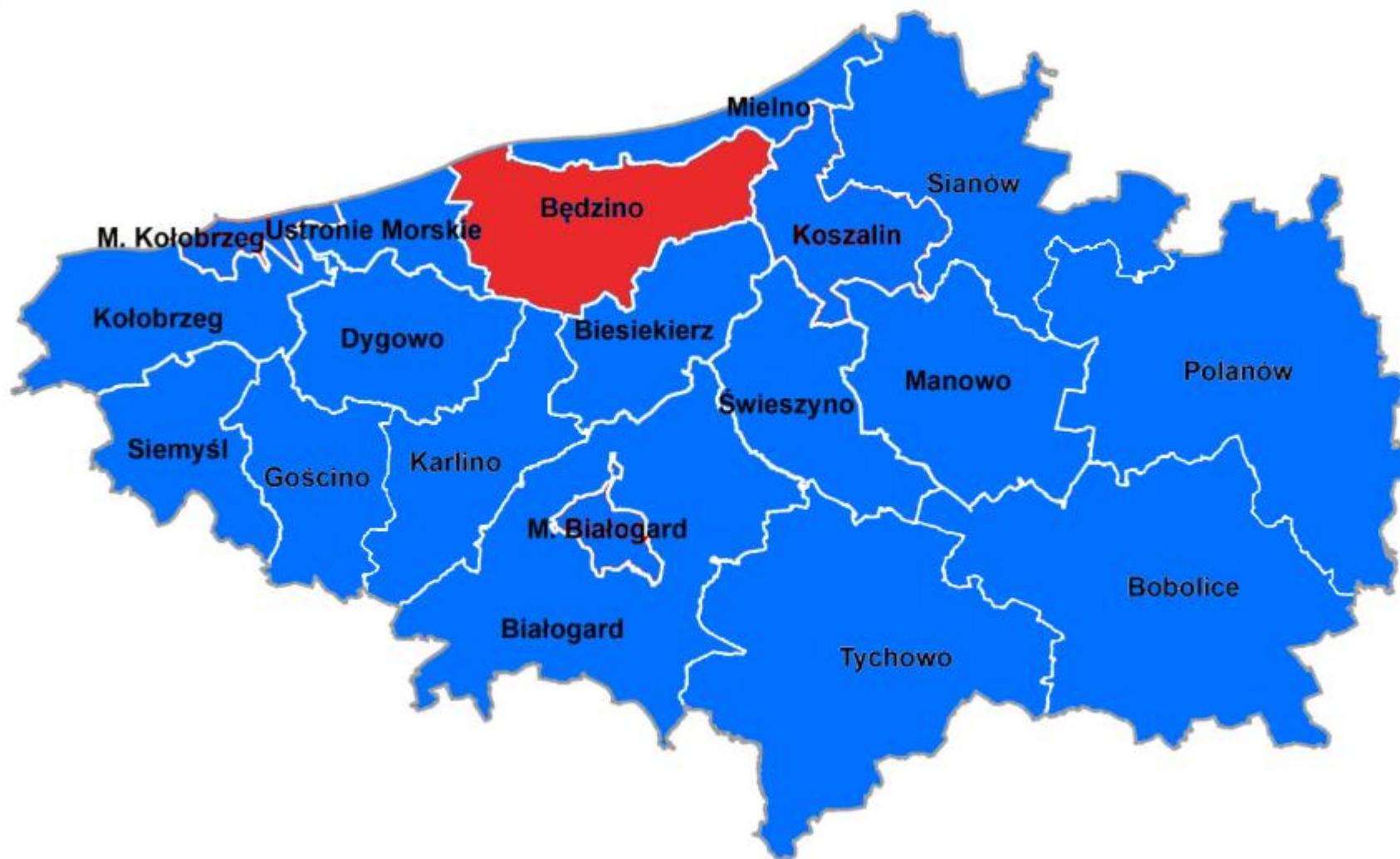
Gmina Będzino jest położona w pasie nadmorskim, w północno-zachodniej części powiatu koszalińskiego, należącym do województwa zachodniopomorskiego. Rozciąga się na obszarze 54°12' długości geograficznej północnej i 15°59' szerokości geograficznej wschodniej. Geograficznie znajduje się w obrębie Pobrzeża Koszalińskiego. Jest to gmina wiejska. Siedzibą gminy jest Będzino.

Powierzchnia gminy wynosi 166 km². W skład gminy Będzino wchodzi 24 sołectwa: Będzinko, Będzino, Dobiesławiec, Dobrze, Dobrzyca, Kiszkowo, Kładno, Komory, Łekno, Łopienica, Mścice, Popowo, Skrzyszewo, Słowienkowo, Smolne, Stoisław, Strachomino, Strzepowo, Strzeżenice, Śmiechów – Borkowice, Tymień, Uliszki, Wierzchominko, Wierzchomino. Od 1 stycznia 2010 r. 2 sołectwa gminy Będzino tj. Jamno i Łabusz zostały przyłączone do miasta Koszalina (podstawa prawna: Dz. U. z 2009 r., nr 120 poz. 1000 z 31.07.2009 r. par. 2 pkt 9). Gmina Będzino sąsiaduje z:

- miastem Koszalin;
- gminą Mielno;
- gminą Biesiekierz;
- gminą Dygowo;
- gminą Ustronie Morskie;
- gminą Karlino.

Obszar północno-zachodni gminy graniczy z Morzem Bałtyckim na długości ok. 4,5 km. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 11, która łączy Koszalin z Kołobrzegiem, a także droga wojewódzka nr 165, która prowadzi do Mielna. Występuje także linia kolejowa.

Rysunek 2 Położenie gminy Będzino na tle powiatu koszalińskiego i województwa zachodniopomorskiego

Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>.

Rozwój gminy Będzino z racji jego położenia geograficznego podlega w szczególności silnym oddziaływaniom zewnętrznym dwóch gmin: miasta Koszalin oraz turystycznej gminy Mielno. Odległości stolicy gminy - Będzina od największych miast w regionie wynoszą:

- Koszalin – 19 km;
- Kołobrzeg – 30 km;
- Szczecin – 160 km;
- Gdańsk – 207 km;
- Warszawa – 532 km;
- Berlin – 302 km¹³.

Tabela 11 Powierzchnia, liczba sołectw i miejscowości gminy Będzino

Gmina	Powierzchnia [ha]	Udział procentowy powierzchni [%]	Liczba sołectw	Liczba miejscowości
Będzino	16 619	-	24	26
Powiat koszaliński	165 346	10,1	134	302
Województwo zachodniopomorskie	2 289 248	0,7	1 710	3 083

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

1.2. Opis zasobów naturalnych

1.2.1 Charakterystyka ogólna

Gmina Będzino leży w pasie Wybrzeża Bałtyckiego, w obrębie Wybrzeża Słowińskiego, z przyległą Równiną Białogardzką. Północna część gminy jest równinna, o charakterze rolniczo-łukowym, zaś południowa to pofałdowany obszar moreny dennej. Na terenie gminy występują niewielkie kompleksy lasu mieszanego oraz obszary bagienne. Podstawę powierzchni budowy geologicznej tereny gminy stanowią przede wszystkim czwartorzędowe utwory plejstocénskie zlodowacenia północnopolskiego¹⁴.

Obszar gminy znajduje się w krainie klimatycznej nadmorskiej. Klimat gminy cechuje się dużą zmiennością frontów atmosferycznych, co jest efektem oddziaływania morskich i kontynentalnych mas powietrza¹⁵.

Przez teren południowej części gminy przebiega fragment rezerwatu torfowiskowo-leśnego „Wierchomińskie Bagno”, należące do Nadleśnictwa Karnieszewice. Północno-wschodnia część gminy położona jest nad jeziorem Jamno. Główną rzeką gminy jest rzeka Czerwona, o niewielkich

¹³ Odległości oszacowano na podstawie danych www.google.maps.com

¹⁴ Raport z wykonania Programu ochrony środowiska dla gminy Będzino na lata 2011- 2012, red. A. Tworkowski, Będzino 2014.

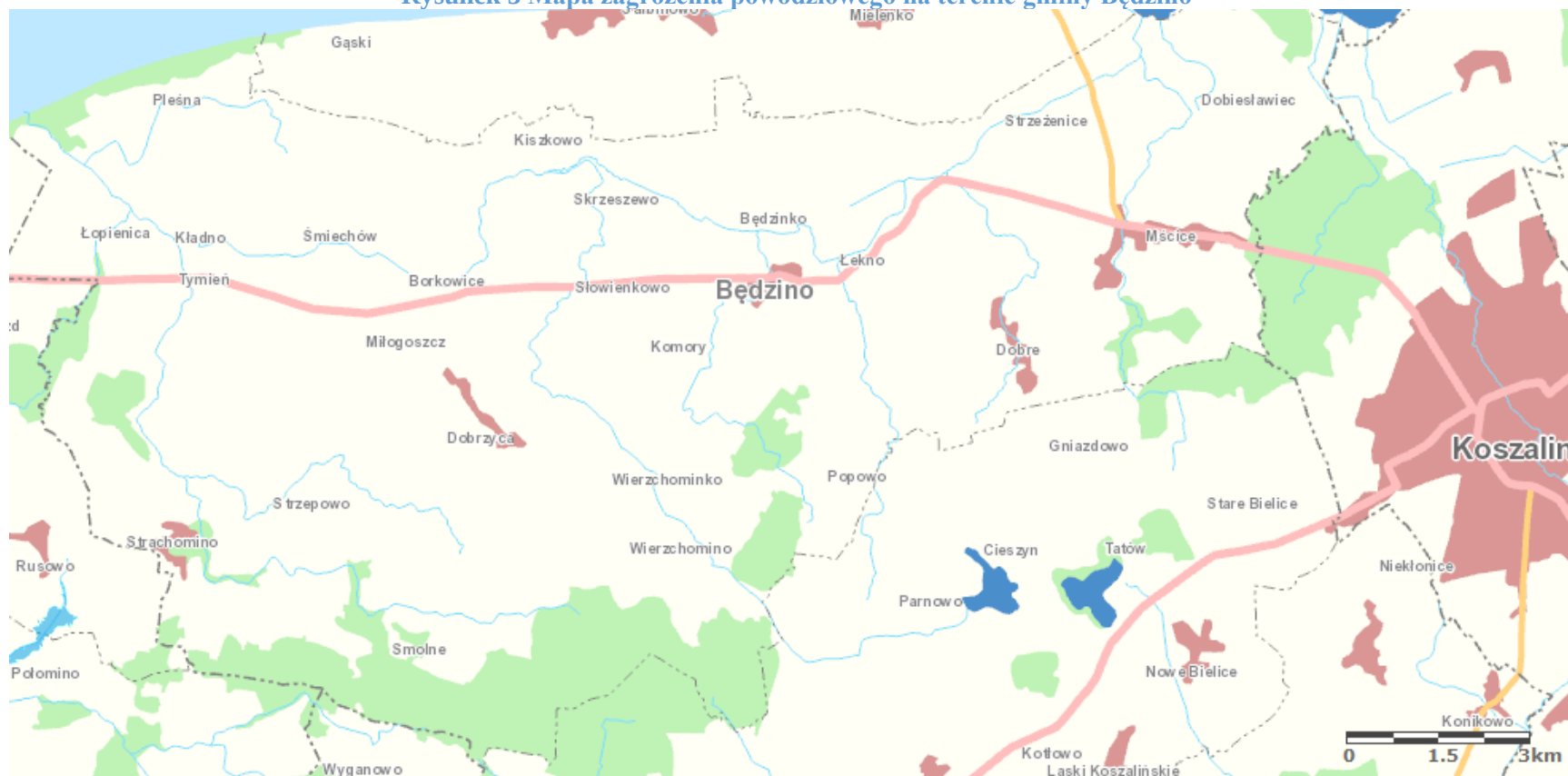
¹⁵ Jw.

rozmiarach (koryto 4 - 8 m szerokości). Przez teren gminy przepływa jeden większy ciek wodny – rzeka Strzeżenica.

Wody rzek przebiegających przez gminę oraz jeziora Jamno (wody jeziora należą do gminy Mielno) są silnie zanieczyszczone, zostały zakwalifikowane do III klasy czystości, a większość odcinków rzek uznana za nie odpowiadające normom tj.: rzeka Czerwona na całej długości, Strzeżenica od miejscowości Kazimierz do ujścia. Przyczyną zanieczyszczeń są ścieki bytowe z miejscowości usytuowanych nad rzekami oraz zanieczyszczenia obszarowe z otaczających użytków rolnych nawożonych mineralnie¹⁶. Według danych Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, na terenie gminy Będzino nie odnotowuje się zagrożenia powodziowego

¹⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Będzino*, tekst ujednolicony, uchwalony uchwałą nr XV/112/12 Rady Gminy Będzino z dnia 03 lutego 2012 roku.

Rysunek 3 Mapa zagrożenia powodziowego na terenie gminy Będzino

Źródło: Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Wiadomosci/Mapy-zagrozenia-powodziowego-i-mapy-ryzyka-powodziowego-sa-juz-dostepne.html>.

1.2.2 Struktura użytkowania gruntów

Użytki rolne stanowią ponad 81% ogólnej powierzchni gminy Będzino. Gleby są bardzo dobre do rozwoju upraw rolnych. Ogólny wskaźnik bonitacyjny gleb wynosi 1,03 i jest najwyższy w gminach należących do powiatu koszalińskiego. Przeważają grunty orne żyzne o przewadze III i IV klasy (kompleks glebowy 2-pszenney dobry i 4-żytni bardzo dobry), tj. ponad 70%¹⁷. Większa część użytków rolnych jest zmeliorowana, w tym wszystkie większe kompleksy użytków zielonych w dolinach i obniżeniu przy jeziorze Jamno¹⁸. Część użytków zielonych stanowią poldery, obwałowane i odwodnione za pomocą pomp. Stan urządzeń melioracyjnych jest zróżnicowany, część terenów posiada stare ponemieckie urządzenia, mało sprawne. W obrębie gruntów ornych udział gleb mało żyznych zaliczonych do VI klasy bonitacyjnej jest minimalny. Pomimo to część gruntów nie jest uprawiana, odsetek ten sięga 10% ogólnej powierzchni rolnej.

Lasy zajmują 12,0% powierzchni ogólnej gminy Będzino. Jest to wskaźnik bardzo niski, wynikający z wysokich pod względem żyzności gleb wykorzystywanych w rolnictwie. Głównym gatunkiem występującym na terenie lasów są: sosna, buk i olsza. Obszary leśne zajmują część południową gminy oraz tereny północne, nadmorskie i bagienne przy jeziorze Jamno. Reprezentują siedliska obszarów nizinnych Polski, w tym siedliska boru suchego na wydmach, boru świeżego i boru mieszanego świeżego na zapleczu wydm i w obrębie wysoczyzny morenowej o podłożu piasków gliniastych, siedliska lasu świeżego na wysoczyźnie morenowej o podłożu gliniastym, bory bagienne i olsy na bagiennych i torfowych terenach obniżenia przy jeziorze Jamno¹⁹.

W gminie nie występują udokumentowane surowce naturalne. W badaniach geologicznych zwiadowczych określono rejony złóż w gminie jako perspektywiczne o przypuszczalnych zasobach. Są to złoża piasku o przypuszczalnych zasobach szacowanych na 50-70 tys. ton oraz złoża iłów o przypuszczalnych zasobach 300 tys. ton. Obecne wydobycie surowców naturalnych prowadzone jest na potrzeby własne społeczności, w niewielkich odkrywkach.

Poniżej przedstawiono strukturę użytkowania gruntów na terenie gminy Będzino (stan na rok 2013 według danych Głównego Urzędu Statystycznego).

Tabela 12 Struktura użytkowania gruntów gminy Będzino

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
ogółem	16 619	100,0%
użytki rolne razem	13 501	81,2%

¹⁷ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Będzino*, tekst ujednolicony, uchwalony uchwałą nr XV/112/12 Rady Gminy Będzino z dnia 03 lutego 2012 roku.

¹⁸ Jw.

¹⁹ Jw.

użytki rolne - grunty orne	9 951	59,9%
użytki rolne - sady	201	1,2%
użytki rolne - łąki trwałe	1 859	11,2%
użytki rolne - pastwiska trwałe	1 095	6,6%
użytki rolne - grunty rolne zabudowane	282	1,7%
użytki rolne - grunty pod rowami	113	0,7%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	2 021	12,2%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - lasy	1 916	11,5%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - zadrzewione i zakrzewione	105	0,6%
grunty pod wodami razem	69	0,4%
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	666	4,0%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	58	0,4%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	38	0,2%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	51	0,3%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	19	0,1%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - drogi	414	2,5%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - kolejowe	45	0,3%
nieużytki	307	1,9%
tereny różne	43	0,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

1.2.3 Obszary objęte ochroną przyrody

Na terenie gminy Będzino znajdują się następujące obszary objęte ochroną przyrody²⁰:

- rezerwat przyrody „Wierchomińskie Bagno” o powierzchni 43,6 ha. Jest to rezerwat florystyczny obejmujący zarastające jezioro i torfowisko, bór bagienny ze stanowiskiem wiciokrzewu pomorskiego;
- rezerwat przyrody „Warnie Bagno”, który chroni kompleks potorfii i pozostałości kopuły torfowiska wysokiego porośniętego wrzoścem bagiennym;
- specjalny obszar ochrony siedlisk NATURA 2000 „Trzebiatowsko-Kołobrzski Pas Nadmorski” PLH 320017;
- specjalny obszar ochrony siedlisk NATURA 2000 „Warnie Bagno” PLH 320047;
- specjalny obszar ochrony siedlisk NATURA 2000 „Bukowy Las Górki” PLH 320062;

²⁰ Geoserwis, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

- użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 25,6 ha; są to tereny bagienne w kompleksach leśnych: Dobiesławiec nr 685c, 686b, 687b, 687h, Mścice nr 716a, 719b, 719f, 721b, 723j, Wierzchomino nr 724r, 724z, 724fx, 726s, 729d, 733d, 733h, 734c, 735f, 735j oraz pastwiska oznaczone nr 733g, 734g;
- obszar chronionego krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”, który występuje w północnej części gminy. Wszystkie lasy na jego terenie zostały zaliczone do ochronnych; są bezwzględnie chronione przed zabudową oraz obowiązuje w nich zakaz lokalizowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- pas techniczny i pas ochronny brzegu morskiego obejmuje teren brzegu morskiego - klif, wydmy (z lasami na wydmach). Ruch turystyczny na jego obszarze może odbywać się wyłącznie po wyznaczonych trasach²¹.

Cenne obszary przyrodniczo to także starodrzew w parkach podworskich znajdujący się w parkach wiejskich i podworskich oraz na cmentarzach:

- park krajobrazowy o powierzchni 2,0 ha w miejscowości Dobre, na którego obszarze występują: buki, dęby, klony, lipy;
- park krajobrazowy o powierzchni 4,3 ha w miejscowości Dworek, na którego obszarze występują: świerki, jedlice, żywotniki, wiąz, klony, jesiony;
- park krajobrazowy o powierzchni 4,0 ha w miejscowości Kazimierz Pomorski, na którego obszarze występują: dąb, jesion, jodły, buki odmiany purpurowej, kasztanowce;
- park krajobrazowy o powierzchni 1,5 ha w miejscowości Kładno, na którego obszarze występują: dęby, jesiony, jodły, buki odmiany purpurowej, kasztanowce;
- park krajobrazowy o powierzchni 6,0 ha w miejscowości Miłogoszcz, na którego obszarze występują: dęby, jesiony, lipy;
- park naturalistyczny o powierzchni 9,2 ha w miejscowości Mścice, na którego obszarze występują: lipy, klony, jesiony, buki;
- park klasycystyczny o powierzchni 2,0 ha w miejscowości Pleśna, na którego obszarze występują: dęby, jesiony, świerki;
- park naturalistyczny o powierzchni 5,7 ha w miejscowości Smolne, na którego obszarze występują: dęby, buki;
- park krajobrazowy o powierzchni 6,0 ha w miejscowości Strachomino, na którego obszarze występują: buki, jesiony, świerki;
- drzewostan: 7 z 74 drzew przy kościele w Wierzchominie: 2 jesiony, dąb, buk²².

²¹ *Studium uwarunkowań...*

Gmina Będzino zatem posiada atrakcyjne walory krajobrazowo- przyrodnicze, przede wszystkim w zakresie:

- krajobrazu nadmorskiego z ujściem do morza rzeki Czerwonej, brzegiem klifowo- wydmowym z piaszczystą plażą;
- krajobrazu nadjeziornego – wzdłuż południowych brzegów jeziora Jamno;
- krajobraz morenowy (wysoczyzna morenowa o rzeźbie od płaskiej do falistej, z licznymi obniżeniami wytopiskowymi, dolinami cieków wodnych);
- pagórków kemowych, które posiadają lokalne nazwy wzniesień;
- gęstej sieci rzek, cieków wodnych i rowów melioracyjnych.

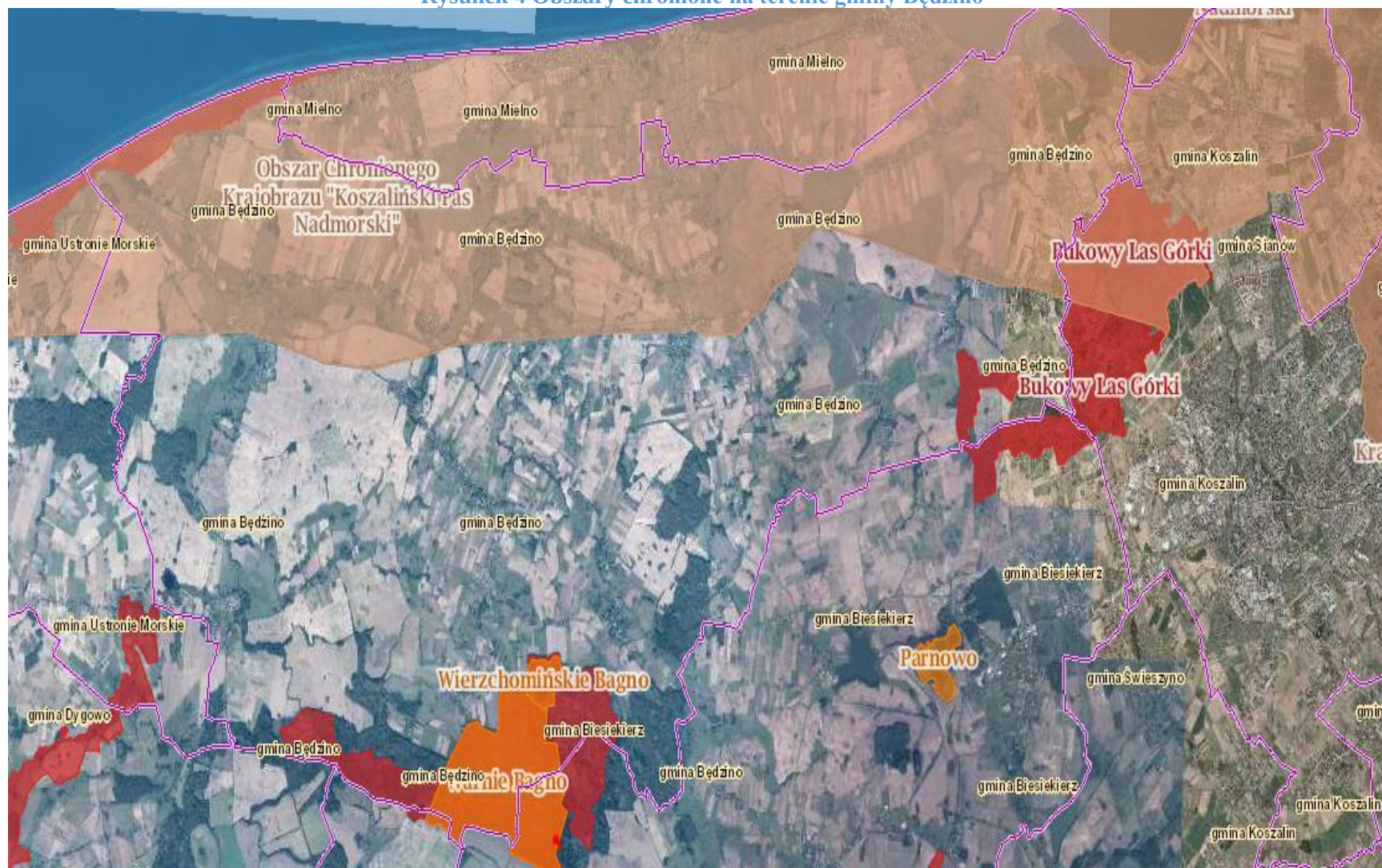
Powietrze atmosferyczne jest czyste. Wielkości opadu pyłu i zanieczyszczeń gazowych SO₂ i NO₂ (badane w miejscowościach: Mielno i Koszalin) mieszczą się w granicach właściwych dla obszarów chronionych²³.

Poniżej znajduje się mapa obszarów chronionych na terenie gminy Będzino.

²² *Studium uwarunkowań...*

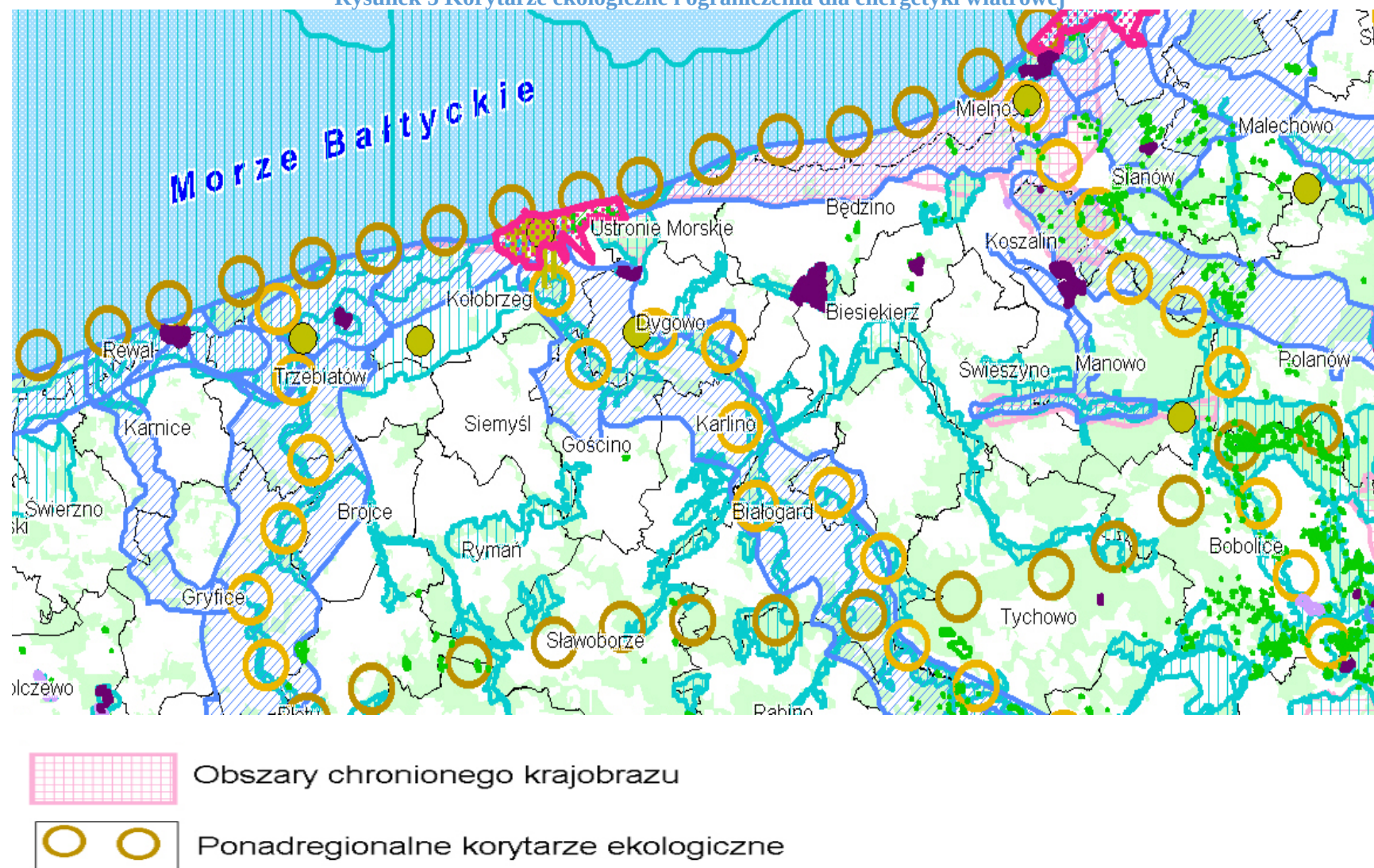
²³ Jw.

Rysunek 4 Obszary chronione na terenie gminy Będzino

Źródło: Opracowanie na podstawie: Geoserwis, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Rysunek 5 Korytarze ekologiczne i ograniczenia dla energetyki wiatrowej

Źródło: Koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego – Załącznik nr 24, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego,
<http://bip.rbip.wzp.pl/arttykul/koncepcja-zagospodarowania-przestrzennego-wojewodztwa-zachodniopomorskiego>.

1.2.4 Odnawialne źródła energii

Gmina Będzino posiada stosunkowo niski udział emisji zanieczyszczeń powietrza. Główne źródła to obszary zabudowy mieszkalnej z indywidualnymi źródłami ciepła oraz małe zakłady rzemieślnicze i usługowe, a także trasy komunikacyjne. Szczególnie w okresie zimowym (grzewczym) odnotowuje się pogorszenie stanu powietrza na skutek palenia w piecach węglowych.

Celem strategicznym w skali ogólnopolskiej jest poprawa efektywności energetycznej oraz rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii (Polityka energetyczna Polski do 2030 r., Krajowy plan działania w zakresie OZE). Według danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej teren gminy Będzino jest położony w bardzo korzystnej strefie energetycznej wiatru, zaliczany jest do I klasy. Gmina posiada jedno z najlepszych warunków wiatrowych w kraju, ale potencjał techniczny w zakresie zagospodarowania terenów pod energię wiatrową jest ograniczony poprzez m.in. występowanie terenów chronionych Natura 2000 oraz występowanie małych gospodarstw rolnych (rozdrobniony podział użytków rolnych). Na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Będzino, przyjętego Uchwałą nr XV/112/12 z dnia 3.02.2012 r. w sprawie: uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Będzino jest dopuszczona lokalizacja elektrowni wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w obrębach ewidencyjnych: Dobrzyca, Strzepowo, Miłogoszcz, Smolne, Wierzchomino, Dobre, Popowo.

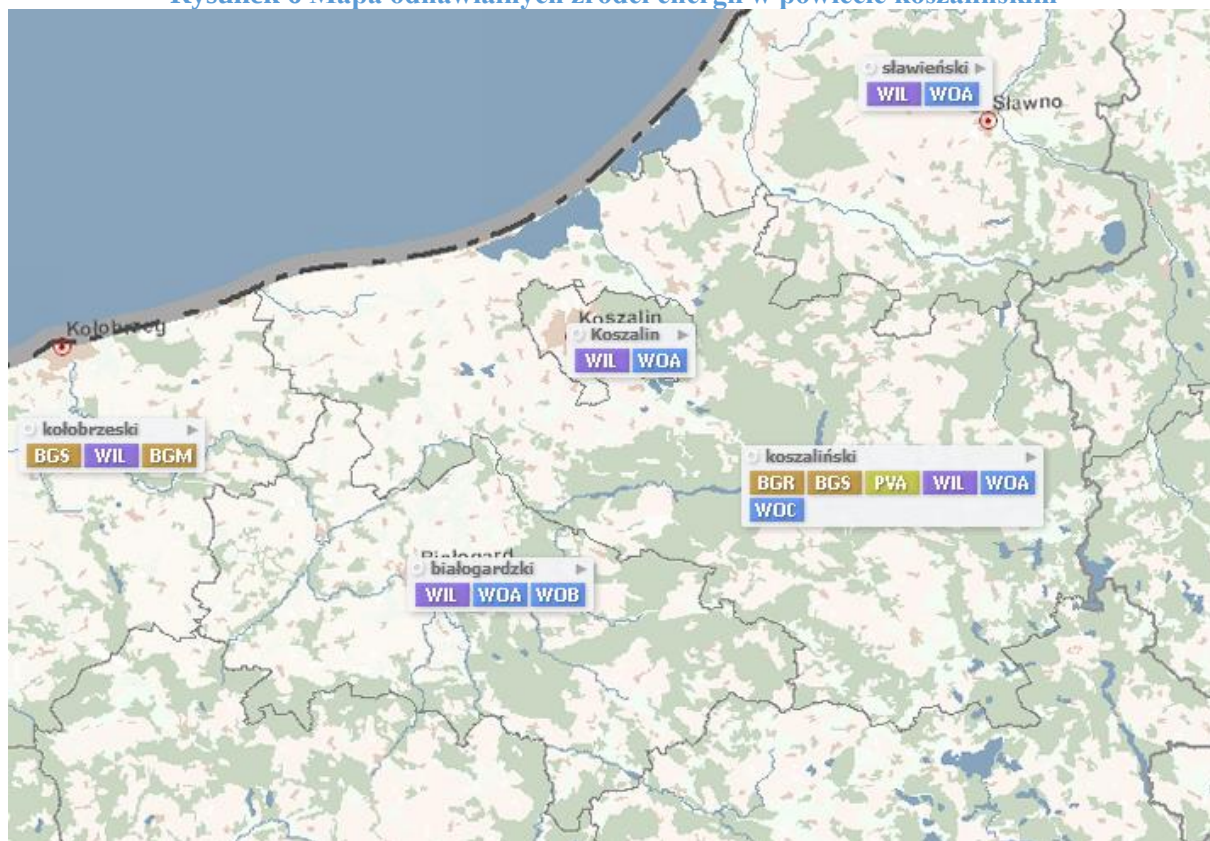
Gmina Będzino ma umiarkowanie korzystne warunki do rozwoju energetyki solarnej. Natężenie promieniowania słonecznego w pasie nadmorskim przyjmuje wartość ok. 1000 W/m² (dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej za 2013 r.). Instalacje solarne oraz panele fotowoltaiczne są ekonomicznie uzasadnione na tym terenie²⁴.

Na terenie powiatu koszalińskiego odnotowuje się funkcjonowanie:

- 1 elektrowni wodnej (do 5 MW) – wytwarzają energię o łącznej mocy 1,05 MW;
- 6 elektrowni wodnych przepływowych (do 0,3 MW) – wytwarzających energię o łącznej mocy 0,309 MW;
- 2 elektrownie wiatrowe na lądzie – wytwarzają energię o łącznej mocy 50,075 MW;
- 2 instalacje wytwarzające energię z promieniowania słonecznego – wytwarzają energię o łącznej mocy 0,079 MW;
- 1 lokalizacja wytwarzająca energię z biogazu składowiskowego – wytwarza energię o łącznej mocy 0,445 MW;
- 2 elektrownie wytwarzające z biogazu rolniczego – wytwarzają energię o łącznej mocy 1,250 MW;
- 12 wolnostojących hybrydowych lamp oświetleniowych o mocy 30W każda.

²⁴ Por. Raport z wykonania...

Rysunek 6 Mapa odnawialnych źródeł energii w powiecie koszalińskim

Źródło: Opracowanie na podstawie: Mapa odnawialnych źródeł energii, Urząd Regulacji Energetyki,
<http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>

1.3. Turystyka i rekreacja

Najważniejszą atrakcją turystyczną gminy jest pas nadmorski z wydrami oraz klifami. Ponadto przez teren gminy Będzino przebiegają szlaki turystyczne piesze i rowerowe²⁵. Szlaki piesze to:

1. Międzynarodowy Szlak Północny (nadmorski) R-10: trasa: Podczele I – Sianorzęty - Ustronie Morskie – Pleśna – Gąski – Sarbinowo – Mielno – Unieście – Osieki – Iwęcino – Bielkowo. Jest to fragment szlaku zaczynający się we Francji, biegnący do Broniewa. W gminie Będzino obejmuje pas ok. 6 km i przechodzi przez miejscowość Pleśna.
2. Szlak św. Jakuba, który przebiega na terenie gminy Będzino przez miejscowość Wierzchomino, Dobrzyca, Strzepowo, Strachomino i dalej w kierunku Kołobrzegu. Wytyczone trasy, które obejmują wyżej wymienione miejscowości to:
 - trasa: Koszalin – Stare Bielice – Nowe Bielice – Laski Koszalińskie – Parnowo – Wierzchomino – Dobrzyca (22,9 km);
 - trasa: Dobrzyca – Strzepowo – Strachomino – Rusowo – Kukinia – Stramniczka – Stramnica – Kołobrzeg (29,4 km)²⁶.

Szlaki rowerowe gminy to:

- Szlak Jamneński – wokół południowej części Jeziora Jamno tj. na trasie Mielno – Strzeżenie – Dobiesławiec – Mścice – Łabusz – Osieki;
- Szlak romantyczny na trasie: Dobrzyca – Strzepowo – Strachomino – Rusowo;
- Szlak Pałaców na trasie: Mostowo – Rosnowo – Niedalino – Trzekęcino – Bardzino – Białogórzyno – Nosowo – Parsowo – Świemino – Warnino – Wierzchomino – Dobrzyca – Śmiechów – Gąski Latarni;
- Szlak wiatraków na trasie: Tatów – Popowo – Dobrzyca – Strachomino – Łopienica – Pleśna;
- Szlak łącznikowy na trasie: Będzinko – Będzino – Wierzchomino;
- Szlak spichlerzy na trasie: Mścice – Biesiekierz – Dunowo – Jarzyce – Świeszyno – Manowo.

²⁵ Szerzej zob. Powiat Koszaliński <http://www.powiat.koszalin.pl/pl/turystyka>.

²⁶ Szerzej zob. Szlak nadmorski E9: <http://www.it-pomorze.pl/strona/wyswietl/2458/szlak-nadmorski-e9-kolor-czerwony-102-km>.

Główny Urząd Statystyczny opublikował dane dotyczące liczby turystów, która skorzystała w latach 2009-2013 z noclegów. W 2013 r. odnotowano 548 osób, a w 2009 r. 1 295 osób, co oznacza spadek o 42,3 punktów procentowych. Udział turystów zagranicznych w liczbie udzielonych noclegów jest marginalny – w 2013 r. wyniósł 6 osób. Liczba obiektów noclegowych uległa podwojeniu w stosunku do roku 2009 z 2 podmiotów do 4 w 2013 r.²⁷. Z tego obiekt całoroczny jest jeden (dane GUS za 2013 r.). Jednak liczba miejsc noclegowych wzrosła zaledwie o 7 sztuk tj. z 61 w 2009 r. do 68 w 2013 r. Zaś udzielanych całorocznie spadła o 2/3, czyli z 30 oferowanych miejsc do 10 w 2013 r.

Tabela 13 Charakterystyka noclegów w gminie Będzino w latach 2009–2013

Wyszczególnienie	2009	2013	Przyrost w latach 2009 – 2013 [%]
korzystający z noclegów ogółem	1 295	548	42,3%
korzystający z noclegów turyści zagraniczni	5	6	120%
Liczba turystycznych obiektów noclegowych ogółem	2	4	200%
Liczba miejsc noclegowych ogółem	61	68	111,5%
Liczba turystycznych obiektów noclegowych całorocznych ogółem	30	10	33,3%
Liczba miejsc noclegowych całorocznych ogółem	1 295	548	42,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

1.3.1 Zabytki

Obszar gminy Będzino posiada cenne przykłady dziedzictwa kulturowego. Wyróżnia się sześć kościołów z okresu XIV-XVIII wieku, pałace, zespoły pałacowo-parkowe, dwory z XIX wieku, obiekty dawnego rzemiosła – kuźnia. Na terenie gminy znajduje się obecnie 9 przykładów architektury rezydencjonalnej: 6 dworów (Dobiesławiec, Dobre, Dobrzyca, Kładno, Mścice, Śmiechów) i 3 pałacyki (Dworek, Pleśna, Strzepowo)²⁸. Najstarszy obiekt pochodzi z połowy XIX w. (Strzepowo), pozostałe z okresu 4 ćwierci XIX i początków XX w. Kościoły stanowią najstarszy element zabudowy; występują tutaj 4 kościoły średniowieczne, gotyckie (Łękno, Śmiechów, Strzeżenice - ruina), jeden kościół XVIII-wieczny, barokowy (Wierchowino) oraz dwa kościoły neogotyckie (Dobrzyca, Strzepowo). Po 1945 r. wyburzono kościoły w Łasinie i Strachominie, a także powstała nowa świątynia powstała w Mścicach. Do ciekawych obiektów kulturowych należy zaliczyć także przykłady architektury przemysłowej tj. zachowane w formie szczątkowej mleczarnie w Borkowicach, Będzinie.

Charakterystyczne dla gminy Będzino jest budownictwo ludowe, zaliczone do grupy jamieńskiej, którego pozostałości zachowały się w Mścicach. Ponadto m.in. w Będzinie i Kładnie znajdują się przykłady zagród 3 i 4-budynkowych, o układach w podkowę.

²⁷ Dane statystyczne nie obejmują agroturystyk oraz oferowanych pokoi.

²⁸ Opracowane na podstawie *Studium...*

Najstarsze układy ruralistyczne, występujące na terenie gminy Będzino, mają formy placowe i ulicowe, które w okresie rozbudowy założeń rezydencjonalno-folwarcznych (XVIII-XIX w.) oraz w pierwszej połowie XX w. zostały częściowo przekształcone²⁹. Najlepiej zachowane są średniowieczne okolnice- owalnice (Będzino) oraz ulicówki (np. Strzepowo, Wierzchomino). Drugą grupę stanowią wsie kolonizacyjne, w formie regularnych rzędówek i układów rozproszonych, zakładane na terenach poleśnych i bagienno-podmokłych, związane z akcją osadniczą, realizowaną za czasów cesarza Fryderyka II np. Będzinko, Słowienkowo, Skrzyszewo. Trzecią grupę wsi na terenie gminy stanowią niewielkie osady folwarczne zakładane od pierwszej połowy XIX w jak np. Smolne, Żydówko. Po 1945 roku część wsi zostało rozbudowanych (np. Mścice, Będzino) lub przekomponowanych; powstawały nowe osiedla mieszkaniowe jak np. bloki PGR. Oprócz tego doszło do przyłączenia pierwotnych osad (koloni) do sąsiednich wsi. Po 1945 r. wyburzono część niewielkich (XIX-wiecznych) osad rybackich i rolniczych.

W 2010 r. została opracowana Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Będzino, która stanowiła podstawę do opracowania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2011-2015*. Ponadto jest on spójny z założeniami *Programu opieki nad zabytkami powiatu koszalińskiego na lata 2011-2015*. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z gminy Będzino to:

Tabela 14 Zabytki nieruchome w gminie Będzino wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków³⁰

Miejscowość	Obiekt
Dobre	Park pałacowy
Dobrzyca	Kościół ewangelicki pw. św. Trójcy (1867 r.)
Dworek	Pałac
Dworzek	Park pałacowy
Kazimierz Pomorski	Park pałacowy z aleją
Kładno	Park pałacowy
Kładno	Pałac
Łasin	Park pałacowy
Miłogoszcz	kuźnia dworska, obecnie dom mieszkalny nr 9
Miłogoszcz	Park pałacowy z aleją dojazdową
Mścice	Park dworski
Mścice	dom nr 13-13a
Mścice	Dom ul. Bałtycka 2 (translokowany na ul. Policka)

²⁹ Zob. *Studium...*

³⁰ *Studium....* Pozostałe zabytki typowane do wojewódzkiego rejestru zabytków zostały wyszczególnione także w *Studium...*

Pleśna	dwór
Pleśna	Park dworski
Smolne	Park dworski
Strzepowo	Park pałacowy
Strzepowo	pałac
Strzepowo	Kościół ewangelicki, obecnie rzymsko- katolicki filialny pw. św. Andrzeja Boboli
Strzeżenice	kościół
Śmiechów	Kościół pw. Matki Boskiej Królowej Polski wraz z otoczeniem (cmentarz kościelny, bramka)
Śmiechów	Dwór
Śmiechów	Cmentarz przykościelny XIV w., obecnie parafialno- komunalny
Wierzchomino	Cmentarz przykościelny XVIII - XX w.
Wierzchomino	Kościół ewangelicki, obecnie rzymsko- katolicki pw. św. Piotra i Pawła wraz z otoczeniem (cmentarz kościelny z fragmentami nagrobków z XIX i I połowy XX wieku)

Źródło: Rejestr zabytków nieruchomych województwa z wyłączeniem zabytków archeologicznych w powiatach, Biuletyn Informacji Publicznej Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, <http://wkz.bip.alfatv.pl/strony/menu/9.dhtml>.

1.3.2. Imprezy kulturalne i okolicznościowe

Corocznie organizowane są gminne dożynki. Na terenie gminy występują następujące artystyczne zespoły lokalne: zespół śpiewaczy „Kwiaty Polskie”, kapela „SWATY”, zespół ludowy „Kalina”, zespół „Popowianie”, zespół „Zalesie”³¹.

Imprezy cykliczne³²

1. Festyn Wodny Gminy Będzino.
2. Festyny rodzinne i integracyjne.
3. Dożynki Gminne.
4. Powiatowy Przegląd Solistów, Kapel i Zespołów Ludowych w Dobrzycy.
5. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy.
6. Coroczny konkurs „Kulinarne dziedzictwo w potrawach bożonarodzeniowych” – organizowany przez Terenowy Zespół Doradców w Koszalinie Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach oraz Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie. Coroczny konkurs „Kulinarne dziedzictwo w potrawach bożonarodzeniowych” – organizowany przez Terenowy

³¹ Na podstawie danych Gminnego Ośrodka Kultury: www.kultura.bedzino.pl.

³² Jw.

Zespół Doradców w Koszalinie Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach oraz Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie.

2. Sfera społeczna

2.1. Demografia

Gmina Będzino zamieszkiwana jest przez 8 555 osób (stan na grudzień 2013 r.). Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 2009-2013 się zmieniała, ale porównując dane rok do roku nastąpił wzrost o 0,98%. W 2013 r. w gminie zameldowanych było o 83 osoby więcej niż w 2009 r.³³ Natomiast udział populacji gminy w populacji powiatu koszalińskiego i województwa zachodniopomorskiego wynosi odpowiednio 13% oraz 0,5%. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 51 osób na km², co plasuje gminę na 4. miejscu w powiecie. W poniższej tabeli przedstawiony został udział liczby ludności oraz gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu koszalińskiego, co pozwoli zobrazować pozycję gminy Będzino w otoczeniu.

Tabela 15 Parametry demograficzne dla gmin powiatu koszalińskiego (stan na 30.12.2013)

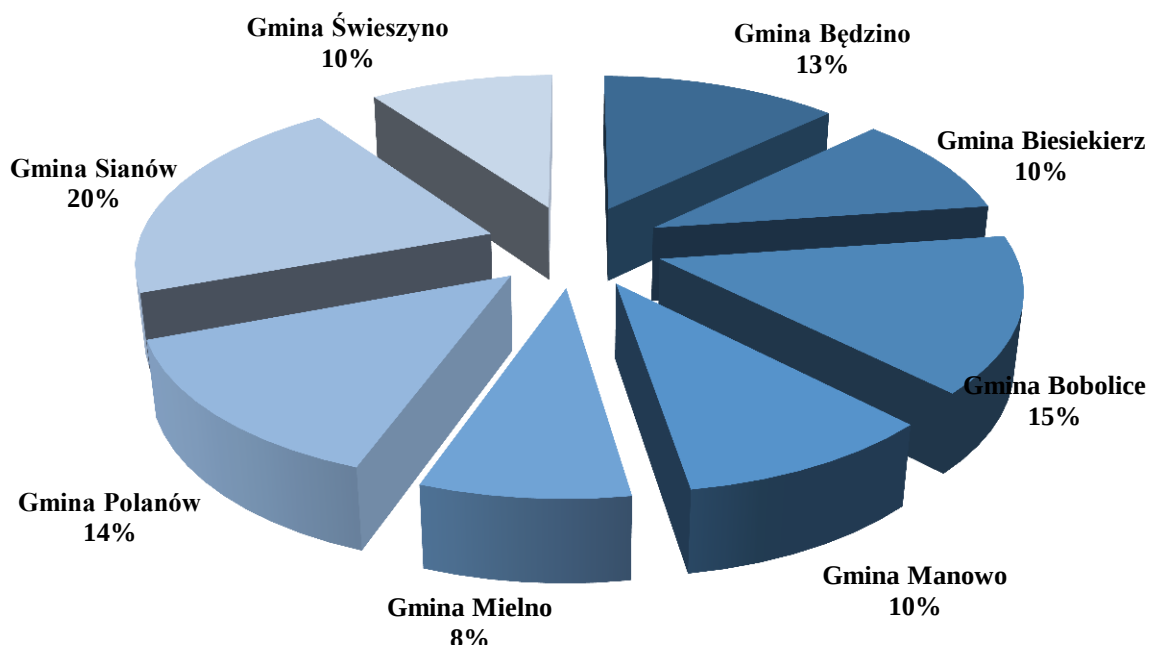
Gmina	Ludność (os.)	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
Gmina Będzino	8 555	51
Gmina Biesiekierz	6 420	55
Gmina Bobolice	9 583	26
Gmina Manowo	6 870	36
Gmina Mielno	5 056	81
Gmina Polanów	9 080	23
Gmina Sianów	13 758	61
Gmina Świeszyno	6 659	50
Powiat koszaliński	65 981	40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Udział liczby ludności poszczególnych gmin w populacji powiatu koszalińskiego przedstawia poniższy wykres.

³³ Gdyby nie wcielenie Jamna i Łabusza do Koszalina, wzrost liczby ludności gminy byłby znacznie wyższy.

Wykres 1 Udział ludności gmin w ogólnej liczbie ludności powiatu koszalińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl

Prognozy zmian liczby ludności w powiecie koszalińskim na najbliższe 25 lat wskazują, że populacja powiatu będzie się zwiększać do 2025, a potem zauważalne będą tendencje społeczeństwa starzejącego się w 2030 r. – spadek o 0,64% w stosunku do 2025 oraz o 1,24% w 2035.

Tabela 16 Prognoza liczby ludności powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)

Lata	Wartość	Przyrost do roku 2013 [%]
2020	67 777	2,72%
2025	67 932	0,23%
2030	67 497	-0,64%
2035	66 657	-1,24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Wartości przyrostu naturalnego w latach 2009-2013 są dodatnie. W 2013 r. wynosił on 13 punktów, co oznacza wzrost o 1 punkt w stosunku do 2009 r. Saldo migracji przyjmuje wartości dodatnie; w 2013 r. wynosiło 12 punktów. Stanowi to spadek o 8 punktów w porównaniu do 2009 r. Dodatkowo przyjmuje także saldo migracji wewnętrznych. Nie zauważono wysokiego trendu migracji zagranicznych, chociaż należy zaznaczyć, że oficjalne statystyki mogą tego trendu nie obejmować.

Tabela 17 Wskaźnik przyrostu naturalnego i salda migracja dla gminy Będzino w latach 2009 - 2013

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Przyrost naturalny	12	10	15	13
Saldo migracji wewnętrznych	19	19	17	13
Saldo migracji	20	23	18	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Gmina Będzino plasuje się na 1. miejscu pod względem przyrostu naturalnego (razem z gminą Świeszyno), a w zakresie salda migracji znajduje się na 5 pozycji w powiecie koszalińskim.

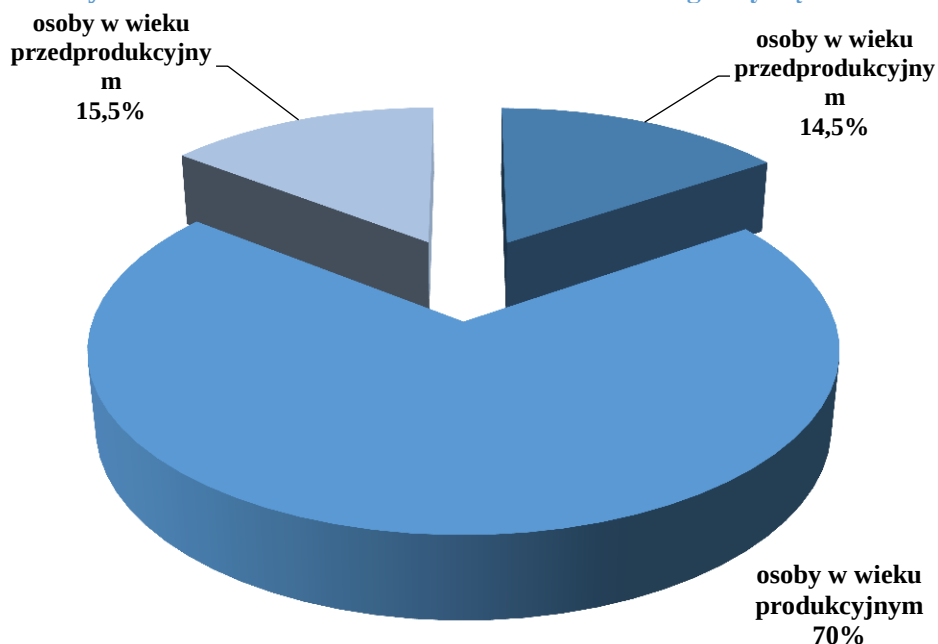
Tabela 18 Wskaźnik przyrostu naturalnego i salda migracji gmin powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)

Gmina	Przyrost naturalny	Saldo migracji
Gmina Będzino	13	12
Gmina Biesiekierz	5	151
Gmina Bobolice	-21	-109
Gmina Manowo	9	41
Gmina Mielno	1	1
Gmina Polanów	9	-79
Gmina Sianów	5	23
Gmina Świeszyno	13	30
Powiat koszaliński	34	149

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

W ekonomicznej strukturze wieku dominują osoby w wieku produkcyjnym, który wynosi 70%. Osób w wieku przedprodukcyjnym tj. do 14 roku życia jest więcej niż w wieku poprodukcyjnym. Piramida wiekowa jednak świadczy o występowaniu trendu społeczeństwa starzejącego. Proporcje liczby ludności wyglądają następująco: 15,5% osoby w wieku przedprodukcyjnym, 70% w wieku produkcyjnym, 14,5% w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego mierzony liczbą ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 21,7 i jest korzystniejszy niż średnia dla województwa (27,8).

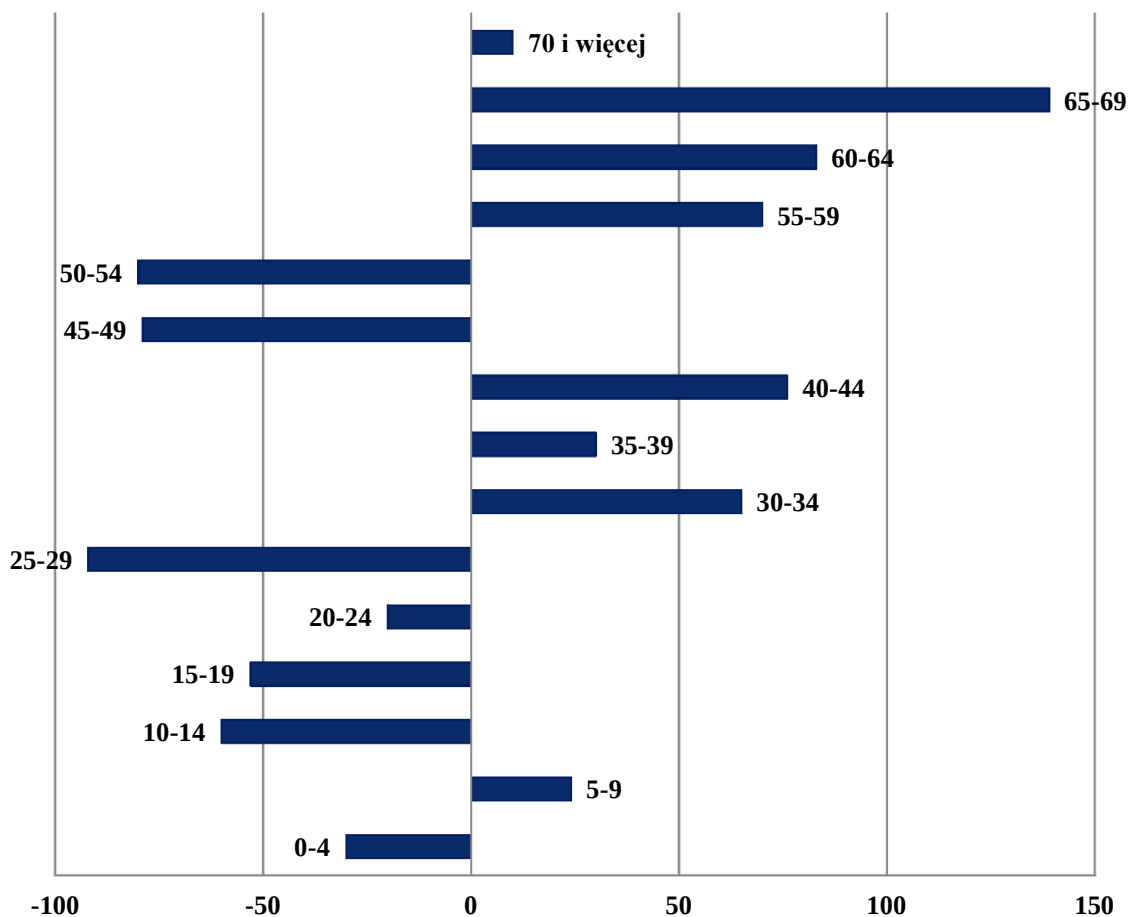
Wykres 2 Ekonomiczna struktura wieku ludności gminy Będzino

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Celem dokonania analizy struktury wieku oraz zmian jakie zaszły w ostatnich latach, przy użyciu metody różnicowej, zobrazowano zmianę wielkości populacji w poszczególnych grupach wiekowych. Silny przyrostowy trend zaobserwowano w dwóch grupach wiekowych 30-44 lat oraz 55-69 lat, które wyraźnie wyróżniają się na tle pozostałych grup wiekowych. Natomiast niewielki wzrost populacji odnotowano w grupie 5-9 lat. Silny spadkowy trend nastąpił w grupie 10-19, 25-29, 45-54. Zaobserwowane zmiany świadczą przede wszystkim o trendzie społeczeństwa starzejącego się.

Wykres 3 Zmiana liczebności populacji według wieku w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Analizę potrzeb zdrowotnych rozpoczęto od przeprowadzenia analizy PYLL³⁴. W tym celu wykorzystano statystyki Głównego Urzędu Statystycznego. Najniższy stopień administracji, dla którego z uwagi na stopień agregacji danych, można przeprowadzać analiza PYLL jest powiat. Analizę PYLL przeprowadzono przy założeniu, że średnia oczekiwana długość życia dla populacji podregionu koszalińskiego wynosi 76 lat (zaokrąglona do liczby całkowitej, średnia dla mężczyzn: 72,3 i kobiet: 80,4). Łączna liczba potencjalnie utraconych lat życia w powiecie koszalińskim wyniosła w 2013 r. 5 559

³⁴ PYLL – potencjalnie utracone lata życia (ang. *potential years of life lost*). Wskaźnik informujący o wpływie ogólnej liczby zgonów na daną populację.

lat i stanowiła 3,3% wszystkich potencjalni utraconych lat życia w województwie zachodniopomorskim (166 426).

Tabela 19 Analiza PYLL dla powiatu koszalińskiego

Przedział	Dolna granica	Górna granica	Średni wiek	LL	Liczba zgonów	PYLL
0-4	0	4	2	76	6	444
5-9	5	9	7	71	0	0
10-14	10	14	12	66	1	64
15-19	15	19	17	61	1	59
20-24	20	24	22	56	2	108
25-29	25	29	27	51	5	245
30-34	30	34	32	46	3	132
35-39	35	39	37	41	4	156
40-44	40	44	42	36	11	374
45-49	45	49	47	31	13	377
50-54	50	54	52	26	25	600
55-59	55	59	57	21	63	1197
60-64	60	64	62	16	76	1064
65-69	65	69	67	11	46	414
70 i więcej	70	80	75	3	325	325
Suma						5 559

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.

Biorąc pod uwagę, iż populacja powiatu koszalińskiego stanowi 3,8% populacji województwa, ocenia się, że wskaźnik PYLL jest niższy niż wynikałoby to z wnioskowania statystycznego, co jest niewątpliwie zjawiskiem pozytywnym.

W dalszej kolejności przeprowadzono analizę priorytetowych potrzeb zdrowotnych, które określono na podstawie analizy dostępnych danych zdrowotnych, w tym danych dotyczących standaryzowanego współczynnika umieralności (dalej: SMR) udostępnionego przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (dalej: NIZP-PZH)³⁵.

Dla zdrowotności mieszkańców powiatu koszalińskiego a więc także i gminy Będzino w ujęciu bezwzględny największe znaczenie mają nowotwory i choroby układu krążenia, w tym jednostki powiązane z paleniem tytoniu. Pod względem wartości SMR dominują choroby układu moczowo-

³⁵ *Atlas umieralności*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html.

płciowego i choroby układu kostno-mięśniowego i tkanki łącznej. W Polsce funkcjonuje 380 powiatów, w kontekście ośmiu z 11 jednostek chorobowych, powiat koszaliński plasuje się w drugiej połowie stawki, a pod względem trzech sytuacji jest gorsza niż w 75% powiatów.

Tabela 20 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu koszalińskiego

ICD-10	Nazwa jednostki chorobowej	Standaryzowany wskaźnik umieralności	Zgony bezwzględne	Miejsce wśród powiatów
N00 - N99	choroby układu moczowo-płciowego	1,377	28	323
M00-M99	choroby układu kostno-mięśniowego i tkanki łącznej	1,365	3	279
-	choroby powiązane z paleniem tytoniu	1,304	195	344
C00-C97	nowotwory ogółem	1,284	504	379
X60-X84	zamierzone samouszkodzenie	1,263	40	248
E10-E14	cukrzyca	1,191	32	241
I00 - I99	choroby układu krążenia	1,096	756	233
J00 - J99	choroby układu oddechowego	1,086	87	249
V01 - Y98	zewnętrzne przyczyny zachowania i zgonu	0,918	22	142
K00 - K93	choroby układu trawiennego	0,743	54	44
G00-G99	choroby układu nerwowego	0,544	12	19

Źródło: *Atlas umieralności*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny
http://www.atlas.pzh.gov.pl/ALL0911/lista_map_ALL0911.html.

2.2. Opieka społeczna i ochrona zdrowia

Opiekę zdrowotną zapewniają cztery placówki ochrony zdrowia (dane GUS za 2013 r.). Do nich zalicza się m.in. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Będzinie w formie spółki, który posiada przychodnię w Będzinie oraz Dobrzycy³⁶. Ponadto funkcjonuje również Przychodnia Lekarska „Master-Med” w Mścicach. Mieszkańcy mają również dostęp do ambulatoryjnej opieki stomatologicznej i ortodontycznej prowadzonej również przez zakłady niepubliczne. Na terenie gminy znajdują się 2 apteki, a ludność przypadająca na 1 aptekę wynosi 4 278 osób. Dostęp do usług medycznych wysokospecjalistycznych jest ograniczony. Tego rodzaju usługi zabezpiecza Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Koszalinie.

Czas oczekiwania na usługi POZ świadczone w publicznym systemie ochrony zdrowia jest minimalny a świadczenie są obsługiwane na bieżąco. Natomiast czas oczekiwania na usługi POZ świadczone w publicznym systemie ochrony zdrowia waha się od 15 dni do 150 dni w zakresie usług onkologicznych; od 15 dni do 100 dni w zakresie chorób układu mięśniowo-kostnego; poradni i oddziału urologicznego do roku czasu³⁷. Tym samym ocenia się, że zabezpieczenie ludności w kontekście dominujących jednostek chorobowych jest niewystarczające.

Liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki medycznej na terenie gminy wyniosła 22 541 jednostek w 2013 r., co oznacza wzrost udzielonych świadczeń o prawie połowę w stosunku do 2010 r. Statystyki za ambulatoryjną opiekę medyczną są szacowane dla 2013 r. na poziomie 23 307 usług, co w porównaniu do roku poprzedniego oznacza wzrost o ponad 44%.

Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyniosła w 2013 r. 478, co oznacza 1 397 osób”. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosi 14,9%. Główną przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest bezrobocie, a na drugim miejscu ubóstwo. Największy przyrost w zakresie przyczyn udzielanej pomocy odnotowano przy: wielodzietności, potrzebie ochrony macierzyństwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej chorobie.

³⁶ Zob. Starostwo Powiatowe w Koszalinie, <http://www.koszalinski.eu/pl/powiat/zdrowie/osrodki-zdrowia>

³⁷ *Ogólnopolski informator o czasie oczekiwania na świadczenia medyczne*, Narodowy Fundusz Zdrowia, <http://kolejki.nfz.gov.pl/>.

Tabela 21 Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej w gminie Będzino (stan na 2014 r.)

Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej	Korzystający w danym roku (osoby)		
	2010	2014	Przyrost w latach 2010- 2014 [%]
Ubóstwo	150	217	44,7%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	1	9	800,0%
Wielodzietność	1	28	2 700,0%
Bezrobocie	169	280	65,7%
Niepełnosprawność	6	18	200,0%
Długotrwała lub ciężka choroba	25	90	260,0%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1	7	600,0%
Bezradność - rodzina wielodzietna	1	0	-100,0%
Alkoholizm	38	77	102,6%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	0	-100,0%
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	1	0	-100,0%
Zdarzenie losowe	1	0	-100,0%
Sytuacja kryzysowa	1	0	-100,0%
Przemoc w rodzinie	1	1	0,0%

Źródło: Opracowanie na podstawie: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Będzinie.

Wśród gmin powiatu koszalińskiego, najwyższy odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w gminie Polanów, a najniższy w gminie Manowo. Gmina Będzino zajmuje 2. miejsce wśród gmin, które mają najwyższy odsetek osób korzystających z tej pomocy. Pełne zestawienie gmin powiatu koszalińskiego znajduje się w tabeli poniżej.

Tabela 22 Intensywność korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)

Gmina	gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej [gosp. dom.]	osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [osoba]	udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]
Gmina Będzino	478	1 276	14,9%
Gmina Biesiekierz	291	954	14,9%
Gmina Bobolice	336	1 048	10,9%
Gmina Manowo	213	651	9,5%
Gmina Mielno	221	539	10,7%
Gmina Polanów	629	1 643	18,1%
Gmina Sianów	561	1 831	13,3%
Gmina Świeszyno	282	827	12,4%
Powiat koszaliński	3 003	8 769	13,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Na terenie gminy Będzino funkcjonuje Straż Gminna, a także jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej – OSP Będzino, Dobrzyca, Mścice. W 2014 r. odnotowano 145 interwencje, w których uczestniczyły OSP. W gminie są prowadzone także działania prewencyjne m.in. w szkołach „Bądź widoczny na drodze”, a także upowszechniające wiedzę jak Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej na szczeblu gminnym i powiatowym.

2.3. Rynek pracy

Analizując liczbę bezrobotnych w gminie Będzino na przestrzeni lat 2009 - 2013, można zaobserwować występującą ogólną tendencję wzrostową. Podobnie jak w całym kraju, także w gminie Będzino obserwuje się przewagę kobiet wśród osób bezrobotnych, tj. średnio ~55,0% wszystkich osób bezrobotnych stanowią kobiety.

Najwyższy przyrost bezrobotnych w tych latach jest odnotowany wśród mężczyzn tj. o ponad ¼ zarejestrowanych. Wśród kobiet fluktuacja jest nieznaczna na poziomie 4,6%. Dynamika i kierunek zmian są tożsame z obserwowanymi na poziomie krajowym i wojewódzkim.

Tabela 23 Liczba bezrobotnych w gminie Będzino w latach 2009 - 2013

Kategoria	2010	2011	2012	2013	Przyrost w latach 2010- 2013 [%]
Liczba bezrobotnych – kobiety [os.]	392	384	419	410	4,59%
Liczba bezrobotnych – mężczyźni [os.]	305	312	322	384	25,90%
Ogółem	697	696	741	794	13,92%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.pl.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest najwyższy w gminie Bobolice, zaś najniższy w gminie Biesiekierz. Identyczna jest sytuacja przy analizie struktury płciowej w kontekście tego wskaźnika – najmniejszy odsetek jest w gminie Biesiekierz, a najwyższy w gminie Bobolice. Gmina Będzino zajmuje 3 miejsce pod względem gmin, które posiadają największy odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Należy zauważyć, że ten wskaźnik jest zbliżony do tegoż parametru dla powiatu koszalińskiego.

Tabela 24 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci (stan na 2013 r.)

Gmina	Udział bezrobotnych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Udział bezrobotnych mężczyzn w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]
Gmina Będzino	15,5	12,6	13,9
Gmina Biesiekierz	11,5	8,6	9,9
Gmina Bobolice	21,3	14,3	17,4
Gmina Manowo	13,3	8,7	10,8
Gmina Mielno	13	10	11,4
Gmina Polanów	19,7	13,1	16,1
Gmina Sianów	14,5	11,8	13
Gmina Świeszyno	14,8	11,7	13,2
Powiat koszaliński	15,8	11,6	13,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.pl.

Stopa bezrobocia rejestrowego jest szacowana na poziomie powiatu koszalińskiego i w 2013 r. wyniosła 28,9 procent. Jest to wynik o 10,9 punktu procentowego wyższy niż dla województwa zachodniopomorskiego, a także o 15,5 punktu procentowego wyższy niż dla Polski.

Tabela 25 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie koszalińskim na tle Polski i województwa zachodniopomorskiego

Stopa bezrobocia rejestrowanego	2009	2010	2011	2012	2013	Przyrost w latach 2009- 2013
Polska [%]	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4	1,3
Województwo zachodniopomorskie [%]	17,1	17,8	17,6	18,2	18,0	0,9
Powiat koszaliński [%]	24,5	26,7	26,9	28,1	28,9	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Liczba pracujących z terenu gminy wynosi 919 osób (2013 r.)³⁸, co oznacza, że na 1 000 osób zamieszkujących gminę pracuje 107 osób. Wśród ogółu zatrudnionych ~53,0% stanowią mężczyźni.

³⁸ Liczba ta nie uwzględnia osób samozatrudnionych.

3. Infrastruktura społeczna

3.1. Infrastruktura edukacyjna

3.1.1. Placówki edukacyjne prowadzone przez samorząd gminny³⁹

Na terenie gminy Będzino funkcjonują 4 placówki wychowania przedszkolnego, 4 szkoły podstawowe, 2 gimnazja. W naborze z 2013/2014 w placówkach wychowania przedszkolnego znajduje się 314 dzieci (z tego 208 w przedszkolach), w szkołach podstawowych uczy się 468 uczniów, a w gimnazjach 240 osób. Liczba uczniów, które przypadają na 1 oddział w szkołach wynosi 18 dzieci w podstawowych, a 20 w gimnazjalnych (dane GUS za 2013 r.).

Łączna liczba miejsc w przedszkolach wzrosła od 2010 r. do 2013 r. o ponad połowę, z kolei liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zaledwie o 22,2%. W latach 2010-2013 spadła liczba uczniów szkół: podstawowych o 5,3%, a gimnazjalnych o prawie ¼. Jednocześnie komfort pracy i nauki w szkołach się poprawił m.in. wskutek zmniejszenia liczebności klas (oddziałów) w szkołach.

Tabela 26 Sytuacja w zakresie edukacji w gminie Będzino w latach 2010- 2013

Kategoria	2010/2011	2012/ 2013	2013/2014	Przyrost w latach 2010-2013 [%]
Liczba miejsc w przedszkolach [szt.]	138	204	214	55,07%
Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	257	313	314	22,18%
Liczba uczniów szkół podstawowych	494	475	468	-5,26%
Liczba uczniów szkół gimnazjalnych	312	244	240	-23,08%
Liczba uczniów na 1 oddział w szkole podstawowej	19	19	18	-5,26%
Liczba uczniów na 1 oddział w szkole gimnazjalnej	21	20	20	-4,76%

Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Gmina Będzino jest organem prowadzącym dla placówek edukacyjnych:

- Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach, w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa oraz gimnazjum samorządowe;
- Zespół Szkół im. kard. Ignacego Jeża w Tymieniu, w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa i gimnazjum samorządowe;
- Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie;
- Szkoła Podstawowa w Dobrzycy;
- Przedszkole Samorządowe w Będzinie;

³⁹ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/>.

- Przedszkole Samorządowe w Mścicach;
- Wiejskie Ognisko Przedszkolne w Tymieniu;
- Wiejskie Ognisko Przedszkolne w Dobrzycy⁴⁰.

Liczba uczniów w poszczególnych szkołach z podziałem na płeć została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 27 Liczba uczniów uczęszczających do placówek edukacyjnych na terenie gminy Będzino

Placówka edukacyjna	Kobiety	Mężczyźni	Suma
Przedszkole Samorządowe w Będzinie	41	37	78
Przedszkole Samorządowe w Mścicach	55	73	128
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	75	86	161
Gimnazjum - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	55	62	117
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	56	58	114
Gimnazjum - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	58	65	123
Szkoła Podstawowa w Dobrzycy	54	43	97
Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie	54	63	117
Suma	448	487	935

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Badanie kwestionariuszowe placówek edukacyjnych w gminie Będzino”.

W latach 2010–2014 zanotowano spadek ogólnej liczby uczniów o ~29,3%. Wyjątkiem jest Przedszkole Samorządowe w Mścicach, Szkoła Podstawowa w ramach Zespołu Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach oraz Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie. Poniższa tabela obrazuje zmiany w latach 2010 i 2014 w poszczególnych placówkach edukacyjnych.

Tabela 28 Zmiany w zakresie liczby uczniów w szkołach na terenie gminy Będzino w latach 2010 i 2013 r.

Placówka edukacyjna	Liczba uczniów – 2010 r.	Liczba uczniów – 2013 r.	Przyrost w latach 2010- 2013 [%]
Przedszkole Samorządowe w Będzinie	81	79	-3,7
Przedszkole Samorządowe w Mścicach	104	128	23,1
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	148	161	8,7
Gimnazjum - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	171	117	-31,6
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	136	114	-16,2

⁴⁰ Zob. Dane Gmina Będzino, www.bedzino.pl.

Gimnazjum - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	143	123	-13,4
Szkoła Podstawowa w Dobrzycy	115	97	-15,6
Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie	98	117	19,4
Suma	996	936	-29,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Badanie kwestionariuszowe placówek edukacyjnych w gminie Będzino”.

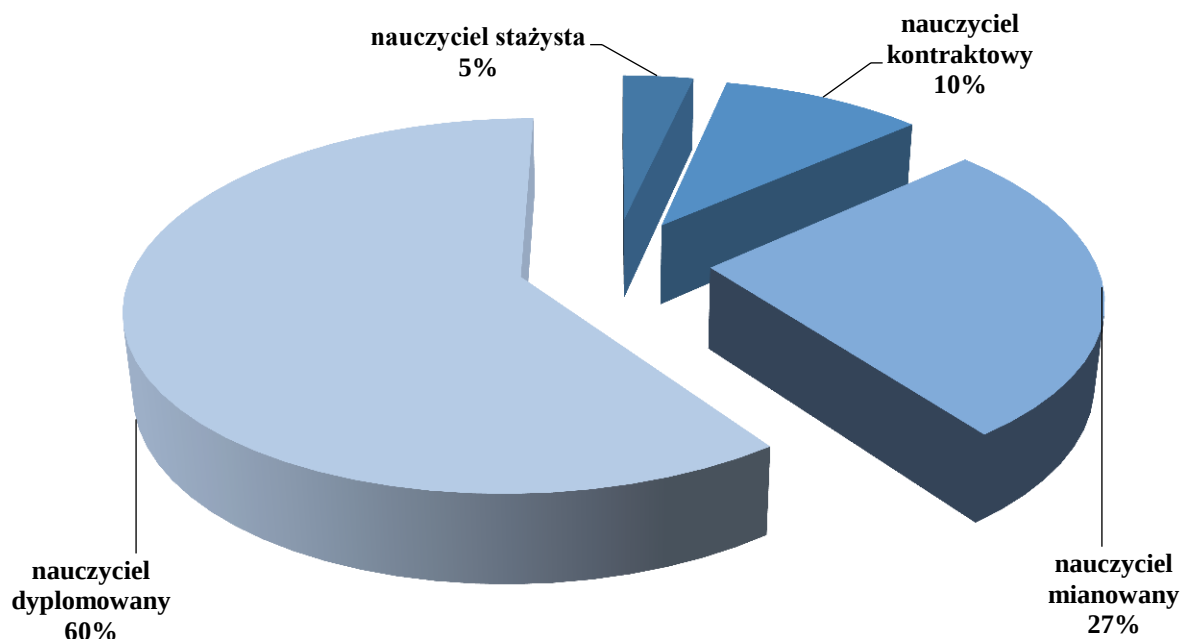
Kadrę pedagogiczną placówek edukacyjnych w gminie Będzino tworzy 170 nauczycieli, z tego 60,0% stanowią nauczyciele dyplomowani. Na drugim miejscu są nauczyciele mianowani, których udział wynosi 26,5%. Natomiast nauczyciele stażyści i nauczyciele kontraktowi stanowią odpowiednio 3,5% oraz 10,0% kadry.

Tabela 29 Kadra pedagogiczna według stopni zawodowych pracująca w placówkach dydaktycznych prowadzonych przez Gminę Będzino

Placówka edukacyjna	nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany	suma
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	0	2	5	26	33
Gimnazjum - Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach	0	2	5	26	33
Szkoła Podstawowa - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	2	5	14	15	36
Gimnazjum - Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu	2	5	14	15	36
Szkoła Podstawowa w Dobrzycy	1	1	7	10	19
Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie	1	2	0	10	13
Suma	6	17	45	102	170

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Badanie kwestionariuszowe placówek edukacyjnych w gminie Będzino”.

Wykres 4 Struktura zatrudnienia kadry pedagogicznej w placówkach edukacyjnych w gminie Będzino

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Badanie kwestionariuszowe placówek edukacyjnych w gminie Będzino”.

3.1.3 Potrzeby inwestycyjne i szkoleniowe w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez Gminę Będzino

Ogólny stan infrastruktury technicznej ocenia się jako dobry. Potrzeby inwestycyjne zgłosiło większość dyrektorów placówek edukacyjnych biorących udział w badaniu kwestionariuszowym. Niezbędny zakres inwestycji obejmuje m.in. modernizację lub rozbudowę infrastruktury technicznej (budynki, instalacje). Szerokie potrzeby zidentyfikowano także w obszarze infrastruktury sportowej. Występuje także bardzo duże zapotrzebowanie na wyposażenie pracowni edukacyjnych.

3.2. Sport

Na terenie gminy działa Stowarzyszenie Sportowe Gminy Będzino, które skupia zawodników z trzech dyscyplin sportowych: piłka nożna, piłka siatkowa. Organizacja czynnie uczestniczy w przygotowaniach wszystkich imprez sportowych na terenie gminy. Łącznie zrzesza około 150 zawodników. Ponadto funkcjonuje Uczniowski Klub Sportowy Karate Kyoukushin Kanku Tymień przy Zespole Szkół im. Kardynała Ignacego Jeża w Tymieniu. Z kolei sekcja piłki nożnej składa się z czterech drużyn:

- „Bajgiel Będzino” – gra w klasie okręgowej, rezerwy Bajgla Będzino grają w klasie B, zespół posiada drużynę juniorską do lat 18,
- „Korona Strachomino” – klasa A,

- „Husaria Tymień” – klasa B.

W ramach sekcji siatkówki zrzeszeni są uczniowie Gimnazjum Samorządowego im. Ludzi Morza w Mścicach. Uczestniczą oni w rozgrywkach Zachodniopomorskiego Związku Piłki Siatkowej. Członkowie sekcji startują w różnych kategoriach wiekowych.

Imprezy sportowe towarzyszą cyklicznym wydarzeniom w gminie m.in. z okazji Dnia Niepodległości. Co roku odbywa się:

- Gminny Turniej Piłki Nożnej o Puchar Wójta Gminy Będzino, w którym biorą udział lokalne drużyny,
- Gminny Turniej Piłki Siatkowej o Puchar Przewodniczącego Rady Gminy w Będzinie,
- Ogólnopolski Turniej Karate Kyoukushin o Puchar Wójta Gminy Będzino.

3.3. Kultura

Jednostkami organizacyjnymi Gminy Będzino odpowiedzialnymi za zadania z zakresu kultury są Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Będzinie. Gminna Biblioteka Publiczna w Będzinie zatrudnia 7 pracowników. Swoją działalność prowadzi w siedzibie biblioteki w Będzinie oraz w filiach – w Dobrzycy i w Tymieniu. Instytucja posiada w swoich zasobach ponad 25 tys. woluminów (stan na 2013 r.). W 2013 roku zakupiono ponad 1 000 książek. Na 100 mieszkańców gminy Będzino przypada 12 czytelników. Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie zatrudnia 15 pracowników, prowadzi działalność w 4 domach kultury i w 5 świetlicach:

- Dom Ludowy w Mścicach;
- Dom Ludowy w Tymieniu;
- Wiejski Dom Kultury w Dobrzycy;
- Dom Kultury w Będzinie;
- Świetlica w Dobrem;
- Świetlica w Popowie;
- Świetlica w Strachominie;
- Świetlica w Strzepowie;
- Świetlica w Wierzchominie.

Na terenie gminy istnieją również świetlice wiejskie:

- świetlica w Wierzchominku;
- świetlica w Borkowicach;
- świetlica w Strzeżenicy;
- świetlica w Barninie;
- świetlica w Słowienkowie;

- świetlica w Smolnem⁴¹.

3.4. Organizacje pozarządowe

W Gminie Będzino działa kilkanaście organizacji. Wśród organizacji przeważają jednostki OSP oraz organizacje kulturalno- sportowe. Poza tym jest stowarzyszenie działające na rzecz osób wykluczonych społecznie (przede wszystkim niepełnosprawnych), które prowadzi środowiskowy dom samopomocy⁴². Jest również stowarzyszenie działające na rzecz zwierząt, prowadzące ośrodek adopcyjny. Gmina prowadzi z organizacjami współpracę na podstawie rocznego *Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi* m.in. w formie dotacji, użyczenia mienia, pomocy w pozyskiwaniu źródeł finansowych.

W wykazie zamieszczonym na stronie internetowej www.mojepanstwo.pl oraz www.bazy.ngo.pl występują następujące organizacje pozarządowe:

- Fundacja Nasze Życie;
- Fundacja Nowe Życie Starych Pojazdów;
- Stowarzyszenie Sportowe Gminy Będzino;
- Stowarzyszenie Miłośników Psów Ras Północnych oraz Sportu Zaprzęgowego „Huskosky”;
- Stowarzyszenie „Lepsze jutro”;
- Spółdzielnia mieszkaniowa „Na wzgórzu”;
- Spółdzielnia mieszkaniowa własnościowo-lokatorska „Jedność”;
- Spółdzielnia mieszkaniowa własnościowo-lokatorska „Bratek”;
- Spółdzielnia kółek rolniczych;
- Związek zawodowy przemysłu zbożowo- młynarskiego;
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc chłopska”;
- Spółdzielnia mieszkaniowa „Zalesie” w Mścicach;
- Kółko rolnicze w Mścicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Będzinie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dobrzycy;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Mścicach.

3.5. Administracja publiczna

Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym, pracą Urzędu Gminy w Będzinie kieruje Wójt Gminy, przy pomocy Zastępcy Wójta Gminy, Sekretarza Gminy oraz Skarbnika Gminy. Struktura organizacyjna Urzędu Gminy w Będzinie przedstawia się następująco:

⁴¹ Por. Dane Gminnego Ośrodka Kultury, <http://kultura.bedzino.pl/>.

⁴² Zob. <http://www.modelowawspolpraca.pl/jakosc-wspolpracy/>

- Referat Organizacyjno-Administracyjny;
- Referat Finansów i Budżetu;
- Samodzielne stanowiska: stanowisko ds. przeciwdziałania alkoholizmowi, stanowisko ds. planowania przestrzennego, stanowisko ds. administracyjnych oświaty, kultury i sportu , biuro rady gminy, stanowisko ds. gospodarki odpadami, stanowisko ds. inwestycji, stanowisko ds. geodezji, gospodarki gruntami i ochrony przyrody, stanowisko ds. gospodarki komunalnej, stanowisko ds. inwestycji, stanowisko ds. oświaty.

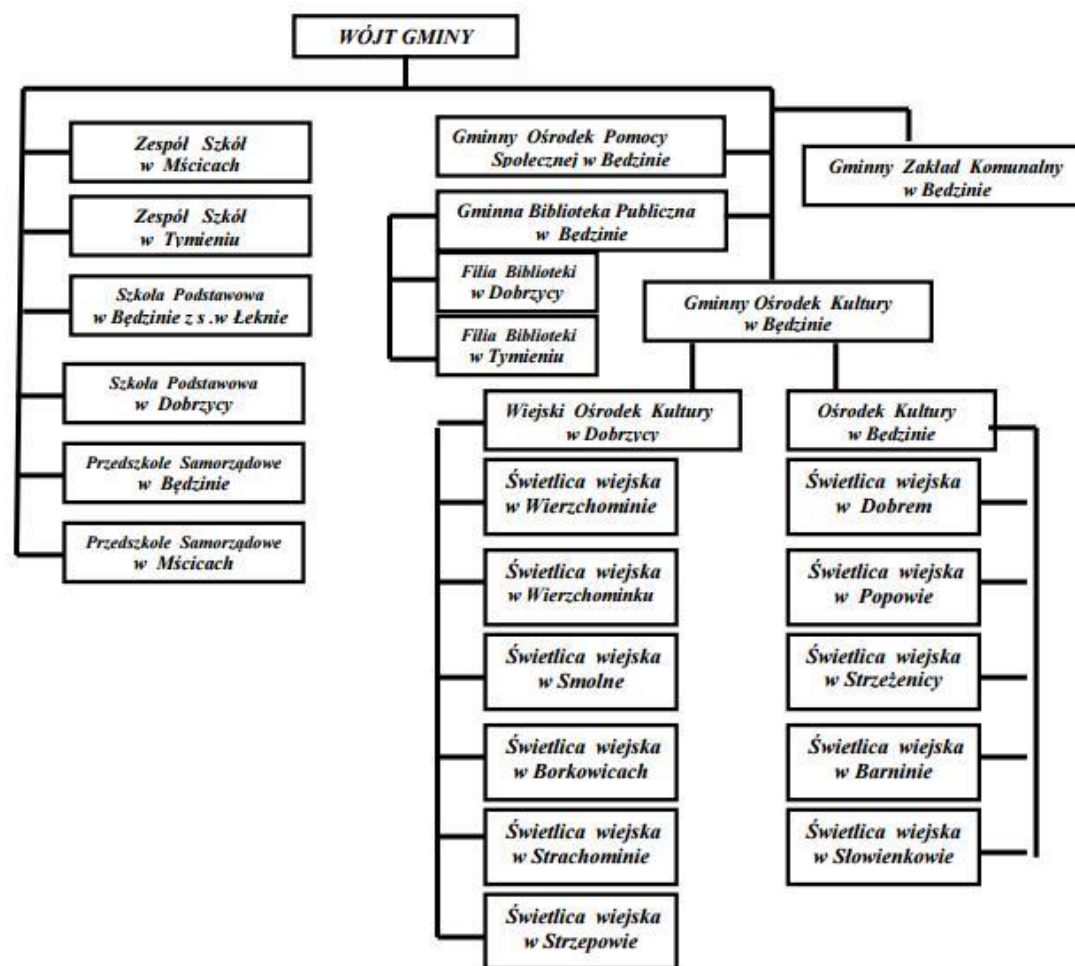
Wyróżnia się także komórki organizacyjne równorzędne referatowi tj. Urząd Stanu Cywilnego oraz Straż Gminną.

Do Gminnych Jednostek Organizacyjnych Gminy Będzino należy zaliczyć:

- Zespół Szkół im. Ludzi Morza w Mścicach;
- Zespół Szkół im. Kard. Ignacego Jeża w Tymieniu;
- Szkoła Podstawowa w Będzinie z siedzibą w Łeknie;
- Szkoła Podstawowa w Dobrzycy;
- Przedszkole Samorządowe w Będzinie;
- Przedszkole Samorządowe w Mścicach;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Będzinie;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Będzinie;
- Filia Biblioteki w Dobrzycy;
- Filia Biblioteki w Tymieniu;
- Gminny Zakład Komunalny w Będzinie;
- Gminny Ośrodek Kultury w Będzinie.

Poniższy schemat przedstawia strukturę jednostek organizacyjnych Gminy Będzino.

Rysunek 7 Wykaz Gminnych Jednostek Organizacyjnych

Źródło: Załącznik nr 1 do Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy, <http://www.bip.bedzino.pl/>.

Gminy partnerskie Gminy Będzino to:

- Saint Yrieix sur Charente (Francja);
- Amt Britz- Chorin- Oderberg (Niemcy);
- Gmina Zagórz.

Gmina Będzino ponadto jest członkiem:

- Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego;
- Stowarzyszenia Gmin Przyjaznych Energii Odnawialnej;
- Mieleńskiej Lokalnej Grupy Rybackiej;
- Stowarzyszenia Środkowopomorska Grupa Działania;
- Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Koszalińsko – KołobrzESCO - Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Związku Gmin Wiejskich RP;
- Stowarzyszenia Samorządowego S6;
- Stowarzyszenia Gmin, Powiatów, Województw DROGA S11;
- Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

4. Sfera gospodarcza

4.1. Struktura podstawowych branż gospodarki

4.1.1. Rolnictwo

Rolnictwo jest podstawową branżą gospodarczą gminy Będzino. Użytki rolne zajmują ponad 80% powierzchni ogólnej. Cała gmina została zaliczona do grupy „0”, gleb korzystnych dla wszelkiego rodzaju upraw⁴³. Niekorzystnym zjawiskiem jest nadmierne zakwaszenie gleb; gleby kwaśne i bardzo kwaśne sięgają 70%, a potrzeby wapnowania wynoszą ponad 80%. Struktura własnościowa użytków rolnych przedstawia się następująco: indywidualne gospodarstwa rolne posiadają 9860 ha tj. 74% użytków rolnych, a podmioty gospodarcze tj. spółki powstałe na bazie dawnych PGR-ów 3460 ha tj. 26% użytków rolnych⁴⁴. Znajdują się tutaj gospodarstwa rolne osób prawnych m. in. Ośrodek Hodowli Zarodowej Mścice. Łącznie występuje w gminie Będzino 477 gospodarstw rolnych, z tego uprawiających działalność rolniczą: 460 jednostek. Głównym kierunkiem produkcji jest uprawa roślin, głównie zbóż 80% (pszenica 45,5%, jęczmień 11,1%, żyta 7% oraz owies 6,2%) i rzepaku 15,%. W hodowli zwierzęcej dominuje

⁴³ Zob. *Studium...*

⁴⁴ Jw.

bydło (~2500 sztuk) oraz trzoda chlewna (~5 000 szt.)⁴⁵. Uprawę sadowniczą, głównie jabłoni prowadzi przedsiębiorstwo „Sad” w Dworku.

Największą powierzchnię łączną mają gospodarstwa 15 ha i więcej tj. 9 432,33 ha; jest ich także najwięcej, czyli 130 gospodarstw, co stanowi 28,3% ogólnej ich liczby. Najmniej z kolei jest gospodarstw poniżej 1 ha (54 sztuki) o łącznej powierzchni 40,75 ha.

Tabela 30 Struktura gospodarstw rolnych – liczba i powierzchnia łączna gospodarstw rolnych, prowadzących działalność rolniczą w gminie Będzino (stan na 2010 r.)

Powierzchnia gospodarstw rolnych	Liczba gospodarstw rolnych [szt.]	Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych [ha]
Poniżej 1 ha	54	40,75
1-5 ha	122	383,24
5-10 ha	83	703,29
10- 15 ha	71	947,94
15 ha i więcej	130	9 432,33
Suma	460	11 507,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

4.1.2. Podmioty gospodarcze

Na terenie gminy Będzino funkcjonuje 781 podmiotów gospodarczych (sektor prywatny) według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2013 r. W strukturze klas wielkości dominują mikro podmioty zatrudniające maksymalnie 9 pracowników (96,8%), co oznacza spadek liczby przedsiębiorstw w wartościach bezwzględnych w stosunku do 2009 r. o 4,7%.

Największe zmiany w zakresie udziału procentowego przedsiębiorstw według klas wielkości zostały odnotowane wśród małych przedsiębiorstw, zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Z kolei w wartościach bezwzględnych największy spadek dotyczył podmiotów mikro tj. z poziomu 814 firm w 2009 roku do 780 jednostek w 2013 r.

Tabela 31 Przedsiębiorstwa według klas wielkości

Klasy wielkości	2009	2013	Przyrost w latach 2009- 2013 [%]
0 – 9	814	780	-4,2%
10 – 49	29	23	-20,7%
50 – 249	3	3	0,0%
Suma	846	806	-4,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

⁴⁵ Zob. dane Powszechny Spis Rolny z 2010 r., Główny Urząd Statystyczny, stat.gov.pl.

W strukturze działalności dominuje tak zwana pozostała działalność, skupiająca głównie branże usługowe oraz handel. Bardzo duży udział w strukturze działalności przypada na sektor przemysłu i budownictwa. Sektor rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, zdominowany przez uprawy rolne, chów i hodowlę zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową, stanowi 4,6% ogólnej liczby podmiotów. W sektorze tym w stosunku do 2009 r. nastąpił wzrost o 8,8%.

Tabela 32 Liczba podmiotów według rodzajów działalności

Rodzaje działalności	2009	2013	Przyrost w latach 2009- 2013 [%]
pozostała działalność	557	596	4,6%
przemysł i budownictwo	212	216	-1,9%
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	37	34	-6,5%
Suma końcowa	806	846	-4,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

W strukturze sekcji PKD 2007 dominuje sekcja G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; na drugim miejscu znajduje się sekcja F – budownictwo; na trzecim miejscu sekcja C - przetwórstwo przemysłowe.

Tabela 33 Liczba podmiotów według sekcji PKD 2007

Sekcje	2009	2013
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	34	37
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie		
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	81	81
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	6
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6	6
Sekcja F – Budownictwo	127	119
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	233	191
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	49	52
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	57	72
Sekcja J – Informacja i komunikacja	3	3
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	28	27
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	67	70

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	37	30
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12	15
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5	5
Sekcja P – Edukacja	20	17
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	33	28
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12	11
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	40	36
Suma	6 490	6 864

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Gmina Będzino w ramach *Studium uwarunkowań ...* wyznaczyła strefy strategiczne wydzielone ze względu na potencjał obszarowy, zainteresowanie inwestorów oraz możliwości uzbrojenia technicznego:

1. Strefa podmiejska Koszalina, a obejmująca w gminie Będzino obszary:
 - w miejscowości Mścice tereny koncentracji usług o charakterze publicznym i komercyjnym dla obsługi ruchu tranzytowego;
2. Strefa nadmorskiego wypoczynku w miejscowościach Pleśna, Łasin, Łopienica o dominującej funkcji rekreacyjno-wczasowej;
3. Strefa przyjeziornego wypoczynku – tereny nadjeziorne oraz położone w sąsiedztwie nadmorskiej miejscowości Mielno tj.: Podamirowo, Strzeżenice.
4. Strefa obsługi tranzytowej i komunikacji drogowej obejmująca tereny przyległe do trasy drogi krajowej nr 11, prowadzącej przez Koszalin do Kołobrzegu i obszarów nadmorskich.

W latach 2009- 2013 wzrosła o ¼ liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. Ludności w gminie Będzino. O 3 punkty podniosła się wartość wskaźnika osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności. Tendencja wzrostowa objęła także parametr podmiotów na 10 00 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Poniższa tabela przedstawia wskaźniki gospodarcze dla gminy Będzino w latach 2009- 2013.

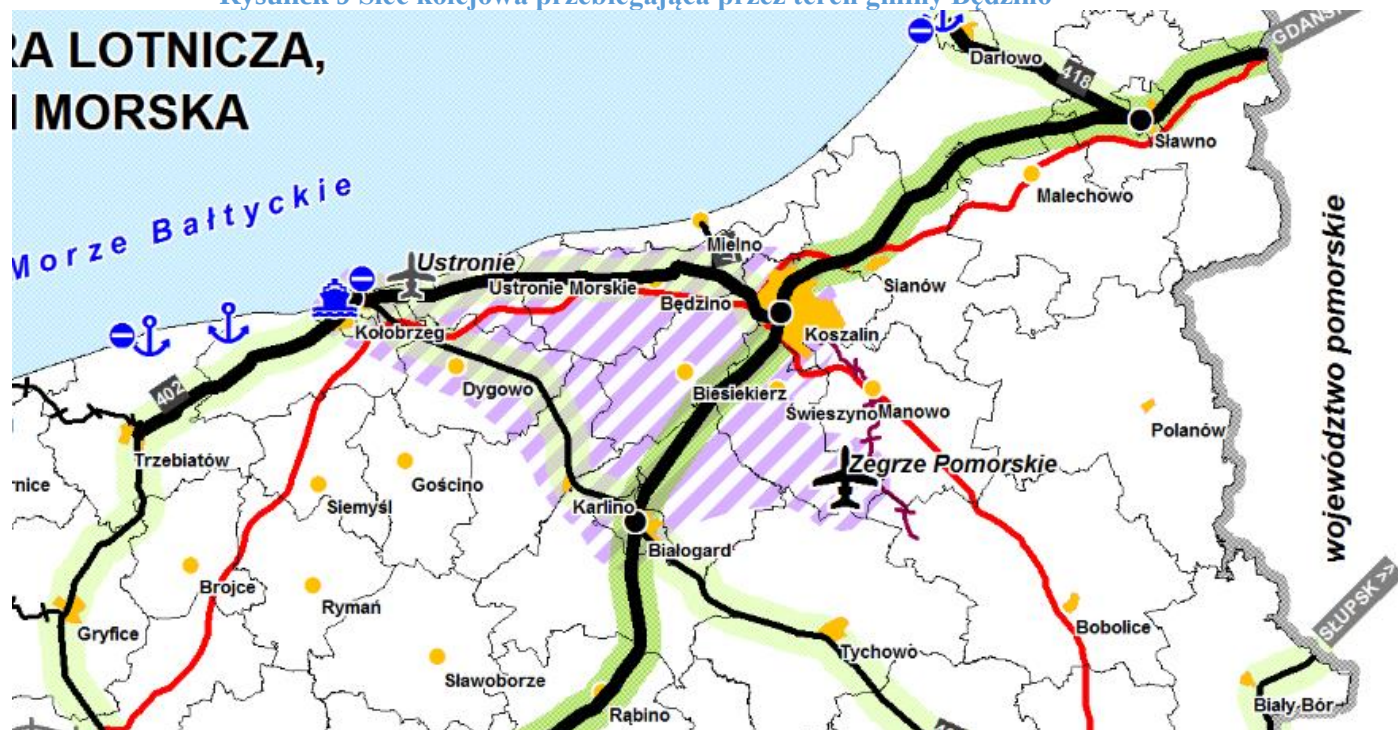
Tabela 34 Wskaźniki gospodarcze dla gminy Będzino w latach 2010- 2013

Wskaźniki	2009	2010	2011	2012	2013	Przyrost w latach 2010- 2013 [%]
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	1	1	1	1	1	0
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	79	75	94	66	96	21,5
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	71	66	69	69	74	4,2
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	133,9	127,2	131,5	133,1	141,6	5,7
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	903	856	885	889	942	4,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Przez obszar gminy wzdłuż drogi krajowej nr 11 przebiega zelektryfikowana kolej jednotorowa łącząca stację kolejową w Koszalinie z docelową miejscowością Kołobrzegiem⁴⁷.

Rysunek 9 Sieć kolejowa przebiegająca przez teren gminy Będzino

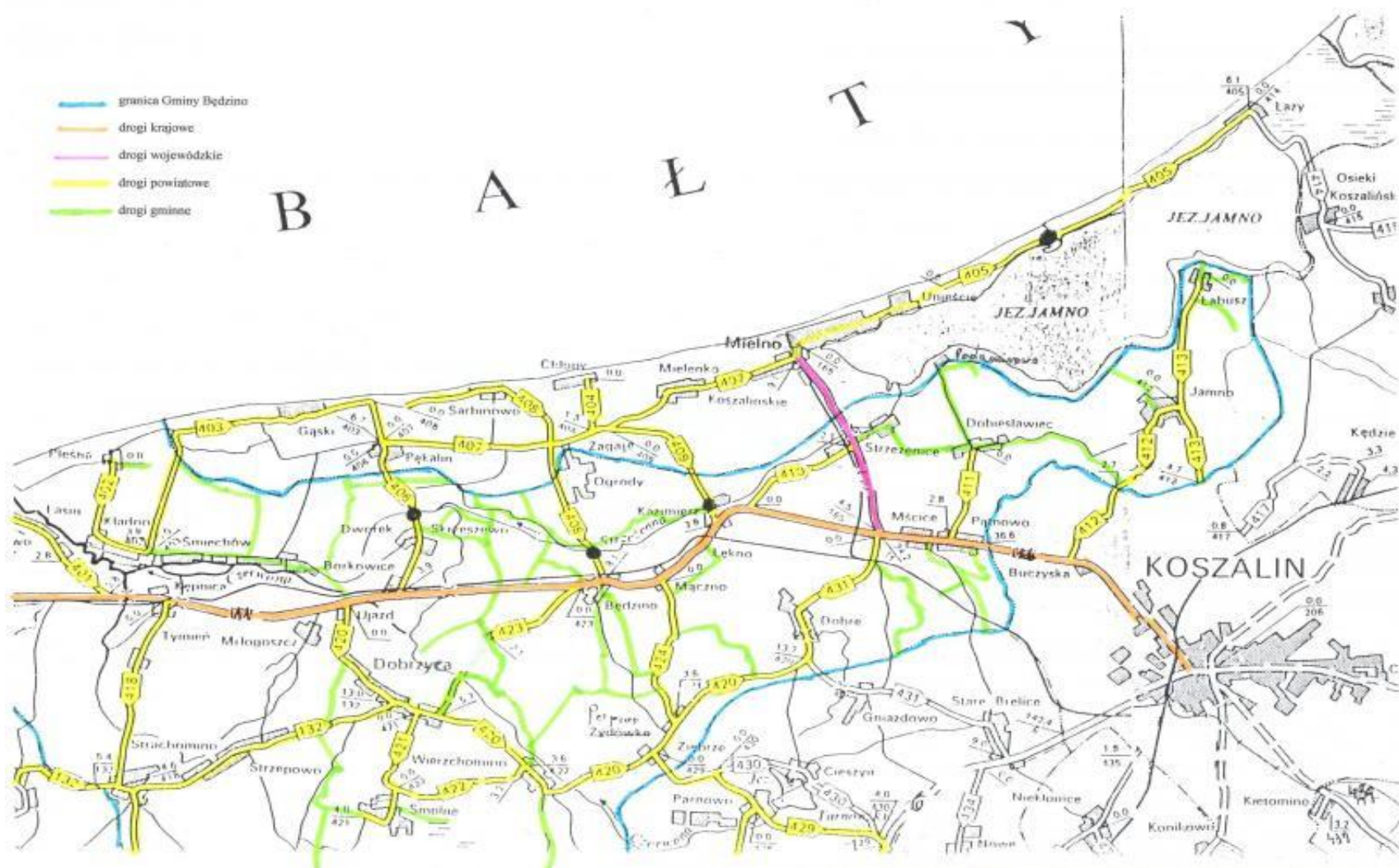

Źródło: Mapa nr 21– Sieć kolejowa, infrastruktura lotnicza, infrastruktura śródlądowa i morska, Koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, <http://bip.rbip.wzp.pl/arttykul/koncepcja-zagospodarowania-przestrzennego-wojewodztwa-zachodniopomorskiego>.

Poniżej schemat dróg przebiegających przez teren gminy Będzino.

⁴⁷ Jw.

Rysunek 10 Sieć dróg przebiegających przez teren gminy Będzino

Źródło: Dane Gminy Będzino, <http://bedzino.pl/siec-drog-na-terenie-gminy-bedzino/>.

5.2. Mieszkalnictwo

Liczba mieszkań w gminie Będzino systematycznie wzrasta (~5,5% w 2013 r. w stosunku do 2009 r.). Wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców dla powiatu wynosi 306,3 i jest niższy niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego 365,9. Na jedno mieszkanie przypadają średnio 4 izby oraz 86,4 m² powierzchni użytkowej.

Największą średnią powierzchnię użytkową mieszkania mają mieszkańcy gminy Mielno, a najmniejszą gmina Bobolice. Gmina Będzino znajduje się na 4 miejscu wśród gmin powiatu koszalińskiego. Najwięcej zasobów mieszkaniowych występuje w gminie Sianów – ponad 4 tys., z kolei najmniej w gminie Biesiekierz. Poniższa tabela przedstawia sytuację mieszkaniową w gminie Będzino na tle otoczenia.

Tabela 35 Zasoby mieszkaniowe w gminach powiatu koszalińskiego

Jednostka terytorialna	mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa mieszkań	powierzchnia użytkowa mieszkania
Gmina Będzino	2 620	11 465	226 289	86,4
Gmina Biesiekierz	1 886	8 903	199 325	105,7
Gmina Bobolice	2 973	11 292	207 931	69,9
Gmina Manowo	2 269	9 056	171 549	75,6
Gmina Mielno	2 460	14 406	294 796	119,8
Gmina Polanów	2 622	10 173	187 670	71,6
Gmina Sianów	4 034	16 878	233 689	82,7
Gmina Świeszyno	2 087	9 596	207 377	99,4
Powiat koszaliński	20 951	91 769	1 828 626	87,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Mieszkania znajdujące się na terenie gminy Będzino charakteryzują się wysokim stopniem wyposażenia w instalacje techniczno-sanitarne (dane GUS na 2013 r.):

- 98,13% mieszkań jest wyposażonych w wodociąg;
- 94,81% mieszkań jest wyposażonych w ustęp spłukiwany;
- 94,81% mieszkań jest wyposażonych w łazienkę;
- 91,95% mieszkań jest wyposażonych w centralne ogrzewanie;
- 33,7% mieszkań jest wyposażonych w gaz sieciowy.

5.3. Infrastruktura ochrony środowiska

Z infrastruktury wodociągowej korzysta w gminie Będzino ponad 92% populacji; z kolei z kanalizacji sanitarnej jedynie ~41% populacji obszarów. Z sieci gazowej korzysta zaledwie 34,1% mieszkańców gminy.

Tabela 36 Sieć wodociągowa

Sieć wodociągowa	Jednostka miary	Wartość
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	98,2
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	7917
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	27,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Na terenie gminy Będzino działają dwie grupowe oczyszczalnie, do których ścieki socjalno-bytowe są dowożone. Zostały one zaprogramowane na przyjęcie wszystkich ścieków z terenu gminy Będzino. Są to:

- oczyszczalnia ścieków w Koszalinie;
- grupowa oczyszczalnia ścieków w Kiskowie.

Istnieją także oczyszczalnie lokalne obsługujące m.in. zakłady produkcyjne, tj.:

- oczyszczalnia komunalna zbiorcza mechaniczno-biologiczna w Tymieniu;
- oczyszczalnia zakładowa w Stoisławiu.

Pozostałe miejscowości nie są skanalizowane, a ścieki bytowe odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni i wywożone do istniejących oczyszczalni w gminie. Liczba ludności, która korzysta z oczyszczalni ścieków, wynosi 3862 osób (stan na 2013 r., dane GUS). Oznacza to zmniejszenie liczby o 330 osób w stosunku do roku 2009 r. Z kolei liczba ścieków odprowadzonych w ciągu roku wyniosła 299 dam³, co oznacza wzrost wartości o ponad 150% w porównaniu do 2009 r.

Tabela 37 Sieć kanalizacyjna

Sieć kanalizacyjna	Jednostka miary	Wartość
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	35,3
ścieki odprowadzone	dam ³	299,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	3 568
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	os.	3 862

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 38 Sieć gazowa

Sieć gazowa	Jednostka miary	Wartość
długość czynnej sieci rozdzielczej	m	28514
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	2920
zużycie gazu w tys. m ³	m ³	1 345,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

5.4. Gospodarka odpadami

Usuwanie odpadów stałych na terenie gminy Będzino zajmuje się Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. (PGK) w Koszalinie. Odpady komunalne z terenu gminy wywożone są na wysypisko odpadów w Sianowie. Odpady z tworzyw sztucznych są sortowane i przetwarzane w Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Sianowie.

Liczba odpadów komunalnych ogółem w 2013 r. wyniosła 1164,79 t, co oznacza wzrost o 38,09 ton odpadów w porównaniu do 2009 r. Na 1 mieszkańca gminy poziom odpadów wynosi 135,9 kg (2013 r.), a w 2009 r. – 120,5 kg.

Tabela 39 Gospodarka odpadami

Wyszczególnienie	2009	2013
Ścieki odprowadzone ogółem [dam ³]	115,7	299
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [os.]	4192	3862
Odpady komunalne ogółem [t]	1126,70	1164,79
Odpady komunalne ogółem na 1 mieszkańca	120,5	135,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

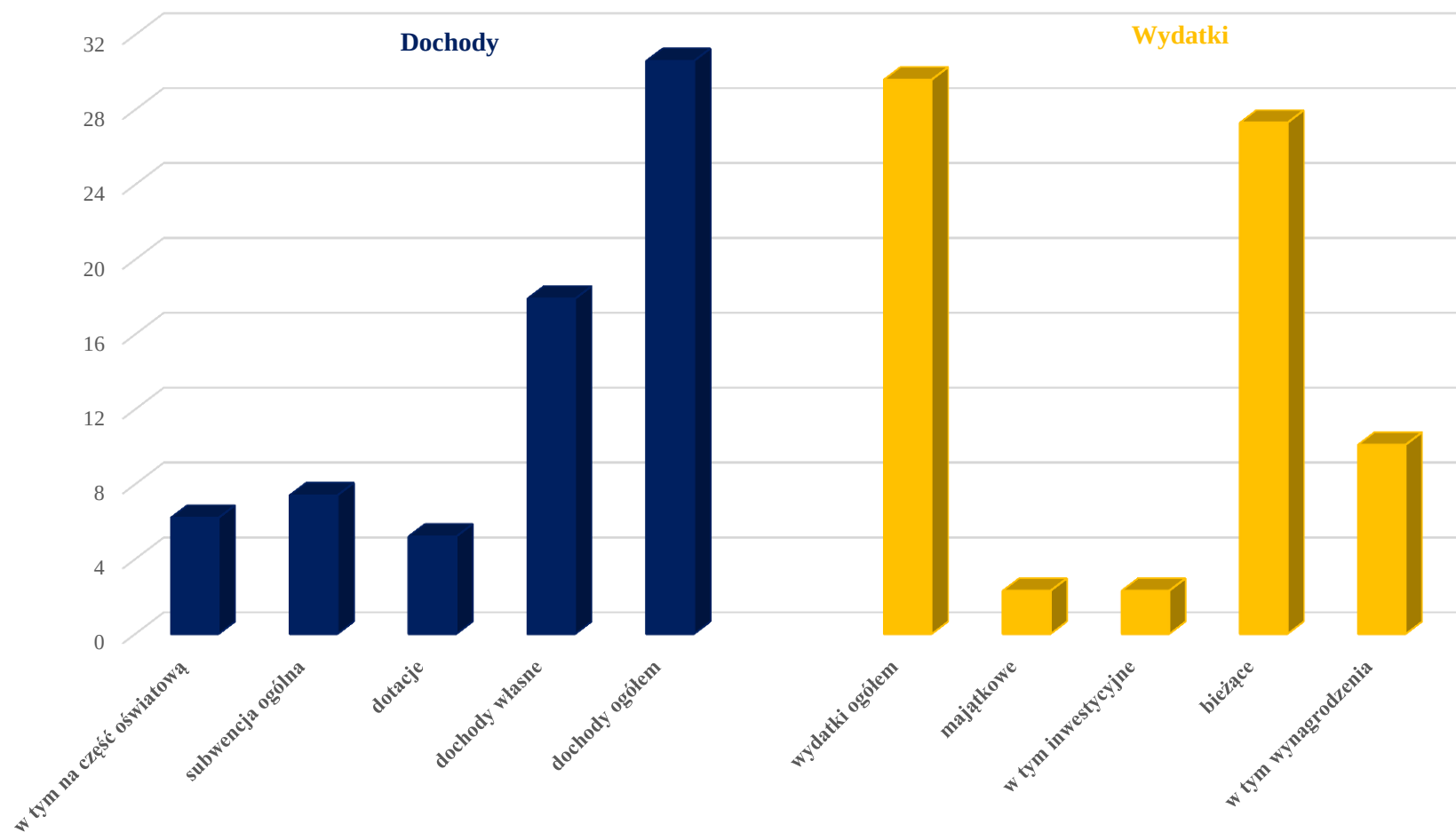
5.5. Infrastruktura energetyczna

Gmina Będzino zasilana jest w energię elektryczną siecią rozdzielczą 15kV głównie wykonaną jako sieć napowietrzna. Głównymi źródłami zasilania są: GPZ 110/15kV Koszalin - Przemysłowa, GPZ 110/15kV Koszalin - Północ oraz GPZ 110/15kV Ustronie Morskie⁴⁸. Znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie GPZ-ty oraz istniejący układ sieci SN umożliwiają znaczne zwiększenie zapotrzebowania mocy. W obrębie miejscowości: Dobrzyca, Strzepowo, Miłogoszcz, Strachomino i Smolne dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną.

Rysunek 11 Sieć energetyczna na terenie gminy Będzino

⁴⁸ Jw.

Wykres 5 Struktura budżetu Gminy Będzino

Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>.

7. Analiza porównawcza – gminy powiatu koszalińskiego

Przeanalizowano cztery grupy czynników:

czynniki gospodarcze:

- podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności;
- jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności;
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności;
- fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców;
- udzielone noclegi ogółem;
- udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem;

czynniki społeczne:

- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;
- przyrost naturalny na 1000 ludności;
- saldo migracji;
- udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem;
- współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych;
- współczynnik skolaryzacji brutto w gimnazjach;
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności;

czynniki infrastrukturalne:

- korzystający z wodociągu jako % ogółu mieszkańców;
- korzystający z kanalizacji jako % ogółu mieszkańców;
- korzystający gazu sieciowego jako % ogółu mieszkańców;
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę;

Wskazanim czynnikom przyporządkowano wartości statystyczne za 2013 r. właściwe dla danej gminy. Źródłem informacji był Bank Danych Lokalnych prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny. W dalszym etapie gminom przypisano miejsce w rankingu w danej grupie czynników oraz dla wyniku skumulowanego. Poniżej przedstawiono tabele statystyczne opatrzone komentarzem.

7.1. Czynniki gospodarcze

Przeanalizowano następujące czynniki gospodarcze:

- podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności;
- jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności;
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności;
- fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców;

- udzielone noclegi ogółem;
- udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem.

Czynniki te odzwierciedlają przede wszystkim poziom przedsiębiorczości mieszkańców, jak również odnoszą się do potencjału turystycznego.

Tabela 42 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	Liczba punktów
Gmina Mielno	2 826	8
Gmina Świeszyno	1140	7
Gmina Biesiekierz	1087	6
Gmina Sianów	991	5
Gmina Manowo	983	4
Gmina Będzino	942	3
Gmina Bobolice	718	2
Gmina Polanów	709	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 43 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

Jednostka terytorialna	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	Liczba punktów
Gmina Mielno	310	8
Gmina Świeszyno	135	7
Gmina Biesiekierz	115	6
Gmina Będzino	96	5
Gmina Manowo	95	4
Gmina Sianów	84	3
Gmina Bobolice	74	2
Gmina Polanów	67	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl

Tabela 44 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności

Jednostka terytorialna	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	Liczba punktów
Gmina Mielno	233	8
Gmina Świeszyno	98	7
Gmina Biesiekierz	91	6
Gmina Manowo	80	5
Gmina Sianów	77	4
Gmina Będzino	74	3

Gmina Polanów	58	2
Gmina Bobolice	57	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 45 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Jednostka terytorialna	Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	Liczba punktów
Gmina Mielno	75	8
Gmina Sianów	39	7
Gmina Manowo	38	6
Gmina Świeszyno	32	5
Gmina Biesiekierz	26	4
Gmina Bobolice	23	3
Gmina Polanów	21	2
Gmina Będzino	12	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 46 Udzielone noclegi ogółem

Jednostka terytorialna	Udzielone noclegi	Liczba punktów
Gmina Mielno	927 832	8
Gmina Świeszyno	12 886	7
Gmina Sianów	9 228	6
Gmina Polanów	8 194	5
Gmina Manowo	2 872	4
Gmina Biesiekierz	4 653	3
Gmina Będzino	2 619	2
Gmina Bobolice	248	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 47 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem	Liczba punktów
Gmina Biesiekierz	9,9	8
Gmina Manowo	10,8	7
Gmina Mielno	11,4	6
Gmina Sianów	13	5
Gmina Świeszyno	13,2	4
Gmina Będzino	13,9	3
Gmina Polanów	16,1	2
Gmina Bobolice	17,4	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Najkorzystniejsza sytuacja mierzona czynnikami gospodarczymi związanymi z poziomem i intensywnością przedsiębiorczości występuje w Gminie Mielno, a na drugim miejscu w gminie Świeszyno. Najmniej korzystna sytuacja kształtuje się w gminie Bobolice oraz gminie Polanów. Z perspektywy czynników gospodarczych gmina Będzino plasuje się na 6. miejscu w powiecie koszalińskim.

Tabela 48 Czynniki gospodarcze – suma punktów

Jednostka terytorialna	Suma punktów	Miejsce w rankingu
Gmina Mielno	46	1
Gmina Świeszyno	38	2
Gmina Biesiekierz	33	3
Gmina Manowo	30	4
Gmina Sianów	23	5
Gmina Będzino	17	6
Gmina Polanów	11	7
Gmina Bobolice	7	8

Źródło: Opracowanie własne.

7.2. Czynniki społeczne

Przeanalizowano następujące czynniki społeczne:

- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;
- przyrost naturalny na 1 000 ludności;
- saldo migracji;
- udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem;
- współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych;
- współczynnik skolaryzacji brutto w gimnazjach;
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności.

Czynniki te odzwierciedlają sytuację demograficzno-ekonomiczną społeczeństwa.

Tabela 49 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Jednostka terytorialna	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba punktów
Gmina Świeszyno	18,4	8
Gmina Biesiekierz	19,9	7
Gmina Sianów	20,4	6
Gmina Będzino	21,7	5
Gmina Manowo	20,3	4

Gmina Polanów	22,5	3
Gmina Bobolice	23,8	2
Gmina Mielno	29,5	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 50 Przyrost naturalny na 1000 ludności

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny na 1000 ludności	Liczba punktów
Gmina Świeszyno	2	8
Gmina Będzino	1,5	7
Gmina Manowo	1,3	6
Gmina Polanów	1	5
Gmina Biesiekierz	0,8	4
Gmina Sianów	0,4	3
Gmina Mielno	0,2	2
Gmina Bobolice	-2,2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 51 Saldo migracji

Jednostka terytorialna	Saldo migracji	Liczba punktów
Gmina Biesiekierz	151	8
Gmina Manowo	41	7
Gmina Świeszyno	30	6
Gmina Sianów	23	5
Gmina Będzino	12	4
Gmina Mielno	1	3
Gmina Polanów	-79	2
Gmina Bobolice	-109	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 52 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Jednostka terytorialna	Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	Liczba punktów
Gmina Manowo	9,5	8
Gmina Mielno	10,8	7
Gmina Bobolice	10,9	6
Gmina Świeszyno	12,4	5
Gmina Sianów	13,4	4
Gmina Będzino	14,9	3

Gmina Biesiekierz	15	2
Gmina Polanów	18,1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 53 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji brutto	Liczba punktów
Gmina Bobolice	96,02	8
Gmina Polanów	93,66	7
Gmina Będzino	91,76	6
Gmina Sianów	86,9	5
Gmina Mielno	86,14	4
Gmina Biesiekierz	75,9	3
Gmina Manowo	68,82	2
Gmina Świeszyno	57,24	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 54 Współczynnik skolaryzacji brutto w gimnazjach

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji brutto	Liczba punktów
Gmina Polanów	104	8
Gmina Bobolice	90,03	7
Gmina Będzino	84,51	6
Gmina Mielno	77,34	5
Gmina Sianów	69,8	4
Gmina Manowo	69,72	3
Gmina Biesiekierz	67,32	2
Gmina Świeszyno	45,65	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 55 Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności

Jednostka terytorialna	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności	Liczba punktów
Gmina Mielno	369	8
Gmina Biesiekierz	174	7
Gmina Polanów	161	6
Gmina Będzino	125	5
Gmina Bobolice	98	4
Gmina Manowo	97	3
Gmina Świeszyno	96	2
Gmina Sianów	94	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Najkorzystniejsza sytuacja mierzona czynnikami społecznymi występuje w gminie Będzino oraz gminie Manowo. Najmniej korzystna sytuacja kształtuje się w gminie Sianów i gminie Bobolice.

Tabela 56 Czynniki społeczne - suma punktów

Jednostka terytorialna	Suma punktów	Miejsce w rankingu
Gmina Będzino	36	1
Gmina Manowo	33	2
Gmina Biesiekierz	33	2
Gmina Polanów	32	3
Gmina Świeszyno	31	4
Gmina Mielno	30	5
Gmina Bobolice	29	6
Gmina Sianów	26	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

7.3. Czynniki infrastrukturalne

Przeanalizowano następujące czynniki infrastrukturalne:

- korzystający z wodociągu jako % ogółu mieszkańców;
- korzystający z kanalizacji jako % ogółu mieszkańców;
- korzystający gazu sieciowego jako % ogółu mieszkańców;
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę.

Tabela 57 Korzystający z wodociągu jako % ogółu mieszkańców

Jednostka terytorialna	Korzystający z wodociągu jako % ogółu mieszkańców	Liczba punktów
Gmina Mielno	98,1	8
Gmina Będzino	92,5	7
Gmina Biesiekierz	91,8	6
Gmina Świeszyno	89,2	5
Gmina Bobolice	88	4
Gmina Manowo	81	3
Gmina Sianów	80,3	2
Gmina Polanów	72,2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 58 Korzystający z kanalizacji jako % ogółu mieszkańców

Jednostka terytorialna	Korzystający z kanalizacji jako % ogółu mieszkańców	Liczba punktów
Gmina Mielno	89,6	8
Gmina Bobolice	76,6	7

Gmina Biesiekierz	68,5	6
Gmina Świeszyno	67,2	5
Gmina Sianów	51,6	4
Gmina Polanów	50,8	3
Gmina Manowo	49,8	2
Gmina Będzino	41,7	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 59 Korzystający z gazu sieciowego jako % ogółu mieszkańców

Jednostka terytorialna	Korzystający z gazu sieciowego jako % ogółu mieszkańców	Liczba punktów
Gmina Biesiekierz	61,1	8
Gmina Mielno	43,9	7
Gmina Świeszyno	43,3	6
Gmina Będzino	34,1	5
Gmina Manowo	23,9	4
Gmina Bobolice	15,1	3
Gmina Sianów	14	2
Gmina Polanów	0,1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Tabela 60 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

Jednostka terytorialna	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 os.	Liczba punktów
Gmina Mielno	58,3	8
Gmina Świeszyno	31,1	7
Gmina Biesiekierz	31	6
Gmina Będzino	26,5	5
Gmina Manowo	25	4
Gmina Sianów	24,3	3
Gmina Bobolice	21,7	2
Gmina Polanów	20,7	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Najkorzystniejsza sytuacja mierzona czynnikami infrastrukturalnymi występuje w gminie Mielno oraz gminie Biesiekierz. Najmniej korzystna sytuacja kształtuje się w gminie Sianów i gminie Polanów. Z perspektywy czynników infrastrukturalnych gmina Będzino plasuje się na 4. miejscu w powiecie.

Tabela 61 Czynniki infrastrukturalne – suma punktów

Jednostka terytorialna	Suma punktów	Miejsce w rankingu
Gmina Mielno	31	1

Gmina Biesiekierz	26	2
Gmina Świeszyno	23	3
Gmina Będzino	18	4
Gmina Boblice	16	5
Gmina Manowo	13	6
Gmina Sianów	11	7
Gmina Polanów	6	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

8. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego

W ramach diagnozy przeprowadzono także badanie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego. Ocenie poddano następujące zmienne:

- zasoby mieszkaniowe;
- infrastruktura wodno-kanalizacyjna;
- gospodarka odpadami;
- infrastruktura drogowa;
- system komunikacji gminnej (w tym autobusowej);
- infrastruktura telekomunikacyjna;
- infrastruktura edukacji;
- dostęp do edukacji;
- infrastruktura ochrony zdrowia;
- infrastruktura bezpieczeństwa publicznego;
- dostęp do usług medycznych;
- aktywność społeczności lokalnej;
- działalność lokalnych organizacji pozarządowych;
- współpraca z samorządem gminnym.

Ocenę punktową przeprowadzono według następującej logiki:

- 1 punkt – bardzo źle;
- 2 punkty – źle;
- 3 punkty – zadowalająco;
- 4 punkty – dobrze;
- 5 punkty – bardzo dobrze.

Na ankietę odpowiedziało 14 spośród 15 radnych, tj. 93% optymalnej próby badawczej, co oznacza, że prawdopodobieństwo poprawności uzyskanego wyniku jest wysokie⁴⁹.

⁴⁹ Podczas przeprowadzania badania jeden radny był nieobecny.

Tabela 62 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego

Wyszczególnienie	Radny 1	Radny 2	Radny 3	Radny 4	Radny 5	Radny 6	Radny 7
zasoby mieszkaniowe	2	4	4	2	4	3	2
infrastruktura wodno-kanalizacyjna	4	3	2	4	4	3	3
gospodarka odpadami	4	4	4	4	4	4	4
infrastruktura drogowa	3	3	4	3	3	2	3
system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	4	3	5	4	3	4	1
infrastruktura telekomunikacyjna	4	3	5	4	4	5	4
infrastruktura edukacji	5	4	5	5	4	5	4
dostęp do edukacji	5	4	5	5	4	5	5
infrastruktura ochrony zdrowia	4	4	4	4	4	4	3
infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	2	3	4	4	3	4	1
dostęp do usług medycznych	3	4	4	4	3	3	2
aktywność społeczności lokalnej	4	3	4	3	3	5	3
działalność lokalnych organizacji pozarządowych	4	4	3	4	4	5	1
współpraca z samorządem gminnym	5	4	5	4	4	5	3
Suma	53	50	58	54	51	57	39

Wyszczególnienie	Radny 8	Radny 9	Radny 10	Radny 11	Radny 12	Radny 13	Radny 14
zasoby mieszkaniowe	4	4	3	3	4	3	4
infrastruktura wodno-kanalizacyjna	4	3	1	3	3	2	4
gospodarka odpadami	4	5	5	3	4	4	4
infrastruktura drogowa	2	4	2	2	3	1	3
system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	2	3	3	3	4	1	4
infrastruktura telekomunikacyjna	4	5	4	4	4	1	4
infrastruktura edukacji	4	5	4	4	5	5	4

dostęp do edukacji	4	5	4	4	4	5	4
infrastruktura ochrony zdrowia	3	4	2	2	4	3	4
infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	3	4	3	1	4	3	2
dostęp do usług medycznych	3	4	2	2	4	2	3
aktywność społeczności lokalnej	4	3	2	3	4	4	4
działalność lokalnych organizacji pozarządowych	2	4	3	3	4	3	4
współpraca z samorządem gminnym	4	5	4	2	4	4	4
Suma	47	58	42	39	55	41	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Będzino.

Tabela 63 Ocena – podsumowanie punktowe

liczba radnych biorących udział w badaniu	14
liczba czynników	14
minimalna ocena czynnika	1
maksymalna ocena czynnika	5
minimalna sumaryczna liczba punktów do zdobycia	196
maksymalna sumaryczna liczba punktów do zdobycia	980
liczba zdobytych punktów	696

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Będzino*.

Tabela 64 Ocena – podsumowanie opisowe

Przedział punktowy	Opis
> 196 ≤ 392	między bardzo źle a źle
> 392 ≤ 588	między źle a zadowalająco
> 588 ≤ 784	między zadowalająco a dobrze
> 784 ≤ 980	między dobrze a bardzo dobrze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Będzino*.

Ocena punktowa wskazuje, że radni Rady Gminy Będzino oceniają sytuację społeczno-gospodarczą w przedziale między zadowalająco a dobrze, blisko środkowego zakresu.

Suma maksymalnych ocen dla danego czynnika mogła wynieść 70,0 (14 radnych * 5 pkt.). Najbliżej maksimum oceniono sferę edukacyjną (infrastrukturę edukacji i dostęp do edukacji), współpracę z samorządem gminnym, gospodarkę odpadami oraz infrastrukturę telekomunikacyjną. Najslabiej oceniono infrastrukturę drogową; infrastrukturę bezpieczeństwa publicznego; infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, dostęp do usług medycznych oraz system komunikacji gminnej (w tym autobusowej).

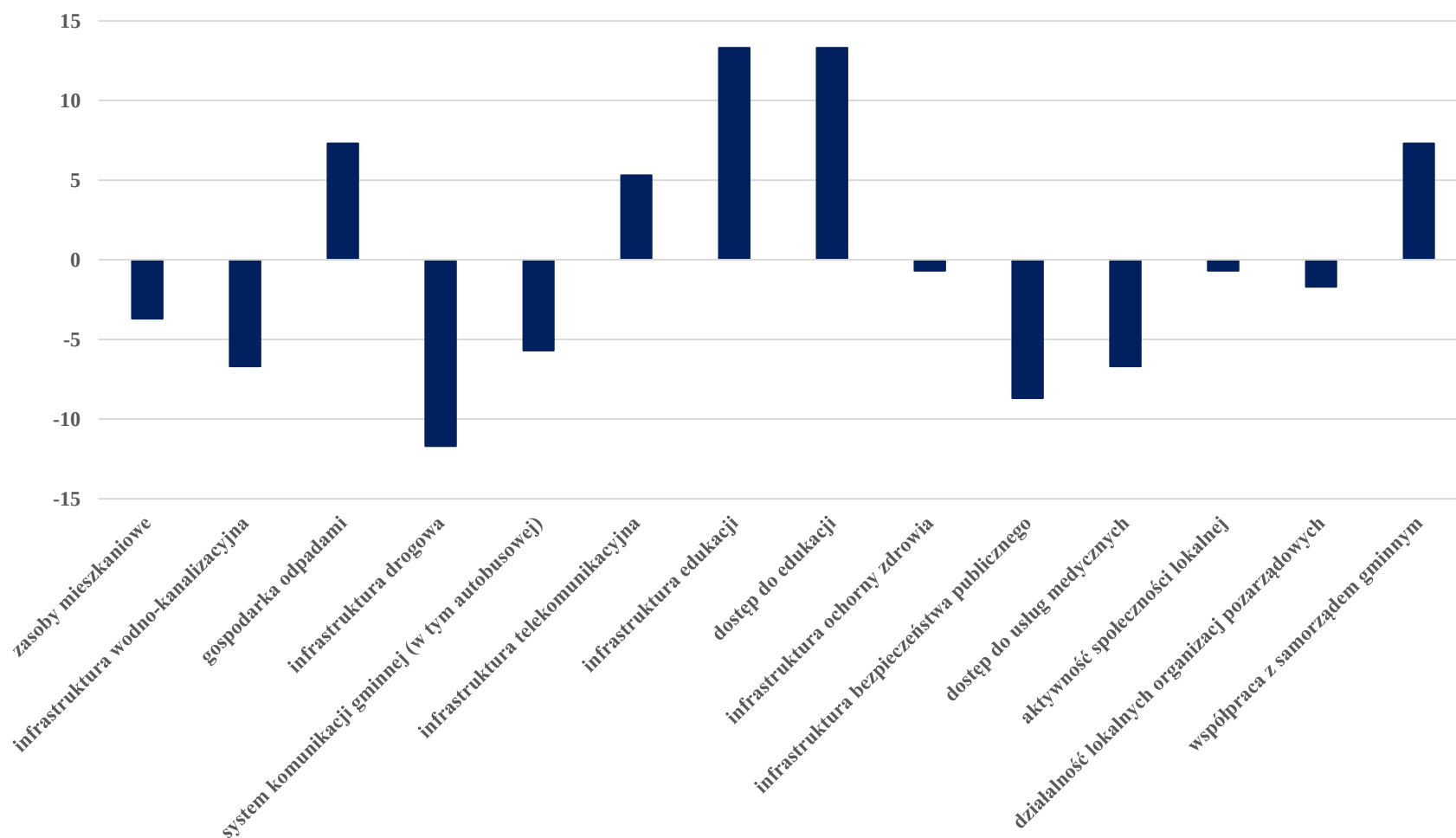
Tabela 65 Odległość oceny czynnika od maksimum = 70,0 i średniej = 49,7

Wyszczególnienie	Suma dla czynnika	Odległość od maksimum	Odległość od średniej
zasoby mieszkaniowe	46	-24	-3,7
infrastruktura wodno-kanalizacyjna	43	-27	-6,7
gospodarka odpadami	57	-13	7,3
infrastruktura drogowa	38	-32	-11,7
system komunikacji gminnej (w tym autobusowej)	44	-26	-5,7
infrastruktura telekomunikacyjna	55	-15	5,3
infrastruktura edukacji	63	-7	13,3
dostęp do edukacji	63	-7	13,3
infrastruktura ochrony zdrowia	49	-21	-0,7

infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	41	-29	-8,7
dostęp do usług medycznych	43	-27	-6,7
aktywność społeczności lokalnej	49	-21	-0,7
działalność lokalnych organizacji pozarządowych	48	-22	-1,7
współpraca z samorządem gminnym	57	-13	7,3
Średnia	49,7	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Będzino*.

Wykres 6 Odległość oceny czynnika od średniej = 49,7 – ujęcie graficzne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania kwestionariuszowego wśród Radnych Gminy Będzino*.

0 = średnia [49,7]

Załącznik nr 2 Analiza SWOT

Celem analizy SWOT jest przeanalizowanie głównych mocnych i słabych stron w aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej dotyczącej gminy Będzino. Ponadto do każdego zagadnienia zostały przypisane szanse i zagrożenia, które mogą się wydarzyć w przyszłości oraz wynikają z otoczenia gminy.

Tabela 66 Analiza SWOT

Przestrzeń, infrastruktura i usługi publiczne							
O	Szanse	S	Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia
			położenie w obrębie ważnego centrum gospodarczego, turystycznego, administracyjnego – Koszalin				zmiany w polityce transportowej na szczeblu rządowym
	korzystne plany rozwoju infrastruktury drogowej – budowa dróg ekspresowych nr S6 i nr S11		korzystny stopień skomunikowania drogowego w kierunku Koszalin – Kołobrzeg		zdekapitalizowana infrastruktura drogowa		
	rozwój transportu publicznego zapewniającego spójną, zintegrowaną na poziomie powiatowym komunikację		korzystne połączenia drogowe: na trasie drogi krajowej nr 11		niezadowalający stan systemu komunikacji zbiorowej		
			niski stopień zanieczyszczenia środowiska, czyste powietrze, poprawa stanu czystości wód				skomplikowane i czasochłonne procedury ochrony środowiska w procesie inwestycyjnym
			bogate zasoby dziedzictwa przyrodniczego oraz przebieg ważnych korytarzy ekologicznych				
	wzrost zainteresowania potencjalnymi terenami mieszkaniowymi, szczególnie na terenach wschodniej części		atrakcyjne tereny pod rozwój budownictwa mieszkaniowego				

gminy (sąsiedztwo miasta Koszalina)						
rozwój infrastruktury przyjaznej rodzinom, młodym pokoleniom i osobom starszym, niepełnosprawnym				występowanie obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych;		
wzrost inwestycji zapewniających bezpieczeństwo publiczne		dobrze zabezpieczone usługi bezpieczeństwa publicznego		niezadawalający stan infrastruktury bezpieczeństwa publicznego		
wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym w ramach RPO 2014-2020 i PROW 2014-2020		wyznaczone strefy do inwestycji w energetykę wiatrową				wysoka kapitałochłonność i długi okres zwrotu z inwestycji w zieloną energię
rozpoznanie możliwości wykorzystanie innych odnawialnych źródeł energii i działania promocyjne		korzystne warunki do rozwoju energetyki słonecznej				
wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców						opór społeczny przed wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
zapewnienie ponadlokalnej koordynacji polityki zdrowotnej						
wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania programów profilaktyki zdrowotnej oraz promocji i edukacji w zdrowiu		dobre zabezpieczenie publicznych usług podstawowej ochrony zdrowia		niedopasowanie struktury publicznych usług medycznych do profilu potrzeb zdrowotnych obszaru		
intensywny ruch turystyczny wzdłuż drogi krajowej Koszalin – Kołobrzeg i drogi wojewódzkiej Mścice – Mielno				niewystarczająca liczba ścieżek pieszo- rowerowych i ścieżek rowerowych na terenie gminy		

					niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna w tym gastronomiczna		
			wysoki wskaźnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych i gimnazjalnych – większość uczniów uczy się w szkołach na terenie gminy				
					niski stopień informatyzacji usług publicznych		
					kształtowanie strefy podmiejskiej, chaotyczna zabudowa usługowa i mieszkaniowa wzdłuż istniejącej drogi krajowej (m. Mścice, Będzino)		
Mieszkańcy, trzeci sektor							
O	Szanse		Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia
					wysoki wskaźnik bezrobocia		
					wysoki wskaźnik umieralności w zakresie chorób układu moczowo-płciowego; układu kostno-mięśniowego i tkanki łącznej; chorób powiązanych z paleniem tytoniu; nowotworów; cukrzycy; chorób układu krążenia i układu oddechowego		
					niepokojąco wysokie znaczenie zewnętrznych przyczyn zgonu w śmiertelności ogółem, w tym ze względu na zamierzone samouszkodzenie		

					rosnące potrzeby w zakresie opieki społecznej w tym w zakresie ochrony macierzyństwa i rodzin wielodzietnych		
			relatywnie duża liczba organizacji pozarządowych		niska liczba członków organizacji pozarządowych		
			bogate zasoby kultury i tradycji wiejskiej				
Przedsiębiorczość, turystyka, współpraca zewnętrzna							
O	Szanse	S	Mocne strony	W	Słabe strony	T	Zagrożenia
					niska dywersyfikacja struktury gospodarczej, która jest oparta przede wszystkim o rolnictwo		
	rewitalizacja obszarów wiejskich, w tym poprzez nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym		dobre gleby pod kątem rozwoju rolnictwa		degradacja terenów rolnych i niszczenie pomieszczeń gospodarczych po byłych państwowych gospodarstwach rolnych		
	wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania w tym PROW 2014-2020		duża liczba powierzchni uprawnej, w tym zagospodarowanej przez gospodarstwa powyżej 15 ha		niski stopień wykorzystania innowacji w rolnictwie		
	rozwój rolnictwa zamawianego						
	rozpoznanie i ewentualne sprzedaż odpadów rolniczych producentom biogazu						
	rozwój turystyki kwalifikowanej, w tym aktywnej, poznawczej, kulturowej z wykorzystaniem tradycji obszarów wiejskich		cenne dziedzictwo kulturowe – kościoły i architektura rezydencjonalne, założenia parkowe		nieuregulowany stan prawny niektórych zabytków, uniemożliwiający ich pełne wykorzystanie oraz prowadzenie prac remontowych, konserwatorskich, adaptacyjnych		
	aktywizacja nadmorskich		atrakcyjne okolice pod		niewystarczająca liczba		

terenów gminy;		względem turystycznym – pas nadmorski, jezioro Jamno, trasy rowerowe, szlaki piesze i rowerowe		ścieżek pieszo-rowerowych i ścieżek rowerowych na terenie gminy		
				niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna w tym gastronomiczna		
rozwój oferty inwestycyjnej gminy Będzino						
wzrost zainteresowania inwestycjami gospodarczymi w rejonie Pomorza Środkowego						
zwiększenie intensywności uczestnictwa we współpracy ponadlokalnej na potrzeby realizacji zadań o znaczeniu przekraczającym poziom jednej gminy				niedostateczna koordynacja planowania rozwoju gminy z przyległymi gminami szczególnie z miastem Koszalinem		

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik nr 3 Raport z badań ankietowych

1. Wstęp

Badanie ankietowe zostało zrealizowane w ramach opracowywanej Strategii Rozwoju Gminy Będzino 2016-2022. Objęto nim mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe, pochodzące z obszaru gminy. Raport powstał w oparciu o dane z niniejszego badania ankietowego przeprowadzonego na terenie gminy Będzino w marcu 2015 roku, na potrzeby którego przygotowano 3 rodzaje ankiet:

- dla mieszkańców gminy Będzino;
- dla przedsiębiorstw posiadających siedzibę lub działających na obszarze gminy Będzino;
- dla organizacji pozarządowych posiadających siedzibę lub działających na obszarze gminy Będzino.

W tak sformułowanym kształcie badania ankietowego przyjęto możliwość wypełnienia więcej niż jednej ankiety. Dla przykładu, jeśli mieszkaniec jest równocześnie właścicielem firmy oraz członkiem stowarzyszenia, to miał możliwość wypełnienia trzech ankiet. Przyjęto, że inna jest percepcja mieszkańca, przedsiębiorcy oraz organizacji pozarządowej, gdyż podmioty te mają zupełnie inne problemy, cele, zakres działań, potrzeby, oczekiwania, a także relacje z samorządem terytorialnym. Układ przedstawionych wyników stanowi odzwierciedlenie zrealizowanych ankiet. Opracowanie składa się z uwag metodologicznych, charakterystyki badanej populacji oraz tabel zawierających wyniki udzielonych odpowiedzi na pytania zawarte w arkuszach formularzy.

Realizacja niniejszego projektu badawczego stanowi integralną część prac nad „Strategią rozwoju Gminy Będzino na lata 2016-2022”. Zgodnie z założeniem, dokument ten ma nakreślać najważniejsze cele, do których dążyć będzie Gmina w założonym horyzoncie czasu. Kształt kwestionariuszy użytych do badania ankietowego i problematyka zawarta w poszczególnych formularzach wychodzi naprzeciw problemom istotnym z perspektywy rozwoju Gminy.

Celem ankiety skierowanej dla mieszkańca było przede wszystkim zbadanie poziomu jakości życia w gminie. A zatem w szczególności istotne było zebranie informacji o problemach, potrzebach i jakości życia w gminie. Było to badanie ukierunkowane na zgromadzenie danych o subiektywnych odczuciach mieszkańców. Respondenci odpowiadali także na pytania dotyczące m.in. oceny realizacji zadań i inwestycji na terenie gminy w podziale na kategorie takie jak: edukacja, bezpieczeństwo, rekreacja, kultura. Odpowiadający ponadto mogli wskazać, który obszar rozwoju powinien stanowić ich zdaniem priorytet działań Gminy w latach 2016-2022.

Ankieta dedykowana przedsiębiorcom była narzędziem badawczym do zobrazowania oceny prowadzenia działalności gospodarczej pozarolniczej/ rolniczej oraz możliwości jej rozwoju na obszarze gminy. Kwestionariusz przeznaczony dla organizacji pozarządowych miał na celu

przedstawienie problematyki dotyczącej prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, zebranie informacji o ich sytuacji, możliwościach rozwoju, a także o współpracy z administracją publiczną w gminie. Należy przy tym zaznaczyć, iż kategorie wyżej wskazanych ankiet nie dotyczyły tylko zadań realizowanych przez samorząd terytorialny na poziomie gminy, ale także poruszały kwestie, za które odpowiedzialność spoczywa na poziomie powiatu, czy innych jednostek centralnych realizujących zadania kluczowe dla mieszkańców. Celem badania była także możliwość szerszego zaangażowania mieszkańców gminy w proces uspołeczniania i wspólnego budowania jej Strategii rozwoju oraz zweryfikowanie potrzeb i oczekiwań respondentów w zakresie przyszłości gminy, a także nakreślenie ważnych kierunków rozwojowych z poziomu operacyjnego.

Kwestionariusze do przeprowadzenia badania ankietowego zostały przygotowane zarówno w formacie DOC, jak i stworzono ich wersję elektroniczną udostępnioną na portalu www.ebadania.pl. Kwestionariusze były dystrybuowane różnymi kanałami komunikacyjnymi, w tym m.in. poprzez:

- Urząd Gminy;
- informację o prowadzeniu badania ankietowego umieszczoną na stronie internetowej Gminy;
- portal www.ebadania.pl.

Do ostatecznej analizy zakwalifikowano wszystkie przesłane drogą elektroniczną, jak i w wersji papierowej ankiety. W wyniku realizacji badania uzyskano:

- 4 ankiety dla przedsiębiorstw;
- 2 ankiety dla organizacji pozarządowych;
- 35 ankiet dla mieszkańców.

Dane z kwestionariuszy zostały poddane analizie statystycznej i merytorycznej. Przy realizacji ankiet zachowano anonimowość osób ankietowanych. Struktura kwestionariuszy uwzględniała zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte, przy czym zdecydowanie przeważał typ pytania zamkniętego.

Niniejsze opracowanie stanowi raport z przeprowadzonych badań. Przy jego opracowaniu kierowano się zasadą precyzyjnego przedstawienia wyników i unikania ich krzyżowej, głębszej interpretacji statystycznej. Dzięki temu potencjalnie zainteresowany tą problematyką czytelnik będzie miał możliwość dokonania samodzielnej analizy w oparciu o przedstawione dane ilościowe i jakościowe.

2. Gmina Będzino w percepcji mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych

2.1. Analiza na podstawie ankiet dla mieszkańców

Większość respondentów, którzy wzięli udział w badaniu, stanowili mężczyźni (54,0%). Wśród zrealizowanych ankiet najwięcej zostało wypełnionych przez osoby w wieku 31-40 lat (34,0%). Znaczący jest także udział w badaniu osób w wieku 41-50 i 51-60 lat, po 23,0% respondentów.

Odsetek grupy wiekowej powyżej 61 roku życia wyniósł 6,0% a osób w wieku 15-20 lat – 0,0%. Jest to ważna informacja z perspektywy aktywizowania najstarszych i najmłodszych osób w życie społeczne gminy. Dane te potwierdzają wyniki badania realizowanego w skali ogólnopolskiej przez Instytut Spraw Publicznych i dotyczące społeczeństwa obywatelskiego oraz kapitału społecznego w Polsce. Badanie te wskazują, że udział osób młodych oraz powyżej 60. roku życia w miejscowościach poza dużymi aglomeracjami miejskimi ma tendencje do utrzymywania się na stosunkowo niskim poziomie⁵⁰. Wykształcenie osób biorących udział w badaniu było zróżnicowane, dominowały osoby z wykształceniem wyższym (70,0%) oraz policealne, średnie zawodowe (18,0%).

Mieszkańcy oceniają ogólną sytuację w gminie jako przeciętną (48,0%) lub dobrą (37,0%). Jednakże 15% respondentów wskazała iż sytuacja ta jest zła lub bardzo zła. Rozkład odpowiedzi pozwala sądzić, że w gminie występuje pewien poziom polaryzacji społecznej przede wszystkim związany z jakością życia. Wśród mieszkańców dominuje przeświadczenie, że jakość życia w ostatnich 4 latach w gminie nie uległa zmianie (46,0%) lub poprawiła się (34,0%). Mimo iż przeważa zdanie, że aktualna sytuacja w gminie jest zadowalająca (53,0), to jednak według 41,0% respondentów gmina nie rozwija się i należy na nowo przemyśleć kierunki rozwoju. Aż 1/3 rozważa możliwość opuszczenia gminy (z czego 3% jest zdecydowana tego dokonać).

W odniesieniu do poziomu zadowolenia z realizacji zadań publicznych, respondenci najlepiej:

- dostęp do usług telekomunikacyjnych;
- zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków, usuwanie odpadów;
- edukacja publiczna – jakość, dostępność;
- kultura i sport.

Neutralnie oceniono wsparcie rodziny, wsparcie młodych małżeństw, politykę prorodziną; ład przestrzenny, gospodarkę nieruchomościami, ochronę środowiska i opiekę zdrowotną.

Najsłabiej oceniono z realizację zadań publicznych związanych z:

- drogami, ulicami, mostami, placami oraz organizacją ruchu drogowego;
- rynkiem pracy;
- inwestycjami na terenie gminy.

Zdaniem mieszkańców priorytet dla rozwoju gminy winny stanowić przede wszystkim:

- drogi, ulice, mosty, place oraz organizacja ruchu drogowego;
- rynek pracy;
- inwestycje na terenie gminy;
- zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków, usuwanie odpadów.

Inwestycje lub zadania nieinwestycyjne ważne z perspektywy mieszkańców i wskazane przez respondentów dotyczyły obszaru:

⁵⁰Zob. szerzej, *Partycypacja publiczna w praktyce*, red. Anna Olech, Warszawa 2013; *Przepis na uczestnictwo. Diagnoza partycypacji publicznej w Polsce*, red. Anna Olech, Warszawa 2013. Raporty dostępne są: <http://www.isp.org.pl/publikacje,25.html>

- budownictwo mieszkaniowe;
- budowa chodników, ścieżek rowerowych;
- znalezienie jednej wyjątkowej atrakcji (nowej tradycji, produktu lub akcji), która będzie wyróżniała Gminę Będzino na tle innych, a jednocześnie przyciągnie ludzi i inwestycje, sprawi, że gmina będzie interesującą, a nie zaniedbaną;
- modernizacja dróg Dobrzyca-Strachomino wraz z chodnikami;
- droga Popowo-Dobre;
- budowa chodnika w Kazimierzu;
- budowa chodników w Tymieniu;
- dostosowanie budynku Urzędu Gminy do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- przebudowa dróg gminnych;
- oświetlenie ul. Rzemieślniczej w Mścicach;
- budowa drogi osiedlowej wraz z infrastrukturą i chodnikiem w Mścicach między ulicami: Północną, Gerberową;
- remont drogi krajowej w Mścicach;
- modernizacja zaniedbanej drogi w zapomnianym Kładnie;
- oświetlenie w miejscowości Wierzchomino, dokładniej od nr 48 w stronę wskazanej miejscowości;
- budowa i remonty dróg gminnych – jako całość poprzez dokonywanie usprawnień (podjęcia radykalnych decyzji w zakresie budowy, modernizacji, ochrony i zarządzania drogami (w tym uzyskania znacznych oszczędności finansowych));
- dokończenie chodnika w Mścicach i budowa nowych jak i w końcu oświetlić w końcu nowe osiedla;
- dokończenie drogi Tymień - Łopienica – Łasin;
- wybudowanie kanalizacji w Będzinie;
- zadbanie o budynek socjalny;
- poprawienie infrastruktury- droga z Mścic do Dobiesławca wraz z infrastrukturą towarzyszącą;
- budowa chodnika dla pieszych na ulicy Klonowej w Mścicach;
- budowa kanalizacji, gazociągu w wioskach gminnych;
- remont drogi prowadzącej do przedszkola w Będzinie;
- przyłączenie istniejących szamb do kanalizacji;
- budowa boiska w Tymieniu;
- rozwój szlaków i dróg rowerowych na terenie gminy;
- budowa zatoczki autobusowej w m. Stoisław;

- modernizacja chodnika od trasy 11 w kierunku starej szkoły i budowa chodnika na trasie do piekarni;
- przegląd i modernizacja wszystkich dróg gminnych (chodniki, ścieżki rowerowe);
- renowacja elewacji Domu Kultury w Będzinie - kulturalnej wizytówki gminy - jest to najbrzydszy budynek użyteczności publicznej w Będzinie; brakuje stojaków na rowery, ławeczek;
- budowa dróg i chodników na osiedlu kwiatowym w Mścicach;
- remont pomieszczeń w budynku szkoły w celu zaadaptowania dla przyszkolnego klubu sportowego.

Ponieważ mieszkańcy oczekują iż Gmina na nowo zdefiniuje kierunki rozwoju, tak aby wykorzystać potencjał rozwojowy obszaru, ocenia się, że decyzja o przystąpieniu do opracowania nowej strategii rozwoju jest jak najbardziej słuszna.

2.2. Analiza na podstawie ankiet dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych

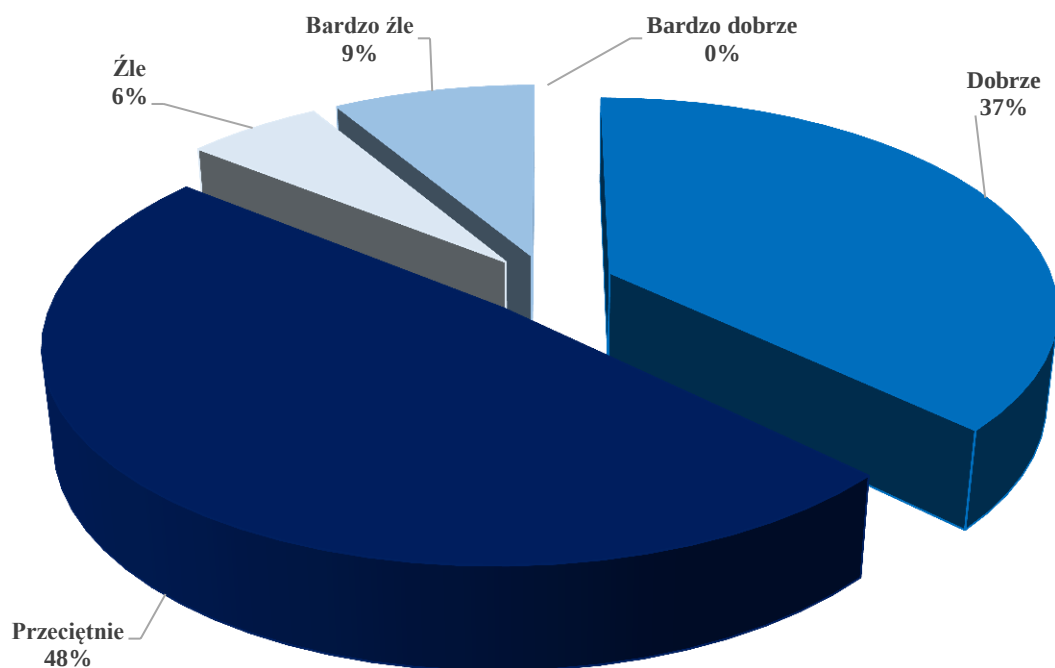
Z uwagi na znikomą liczbę ankiet przesłanych przez przedsiębiorstwa (4 szt.) i organizacje pozarządowe (2 szt.) odstąpiono od analizy statystycznej. Wskazano jedynie na zakres inwestycji lub projektów nieinwestycyjnych, które zdaniem przedsiębiorców i organizacji pozarządowych mogą mieć znaczenie dla rozwoju gminy. Przedsiębiorcy wskazali na konieczność realizacji inwestycji infrastrukturalnych, głównie drogowych oraz zwiększenie kompetencji pracowników Urzędu Gminy, zwłaszcza obsługujących przedsiębiorców.

Natomiast organizacje pozarządowe wskazały na konieczność modernizacji budynku Domu Kultury oraz uzupełnienie infrastruktury towarzyszącej, jak również na zwiększenie inwestycji w infrastrukturę na terenie gminy.

Liczba uzyskanych ankiet od przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych wskazuje na niską partycypację w/w podmiotów w życiu publicznym gminy, a tym samym na potrzebę podjęcia działań aktywizacyjnych.

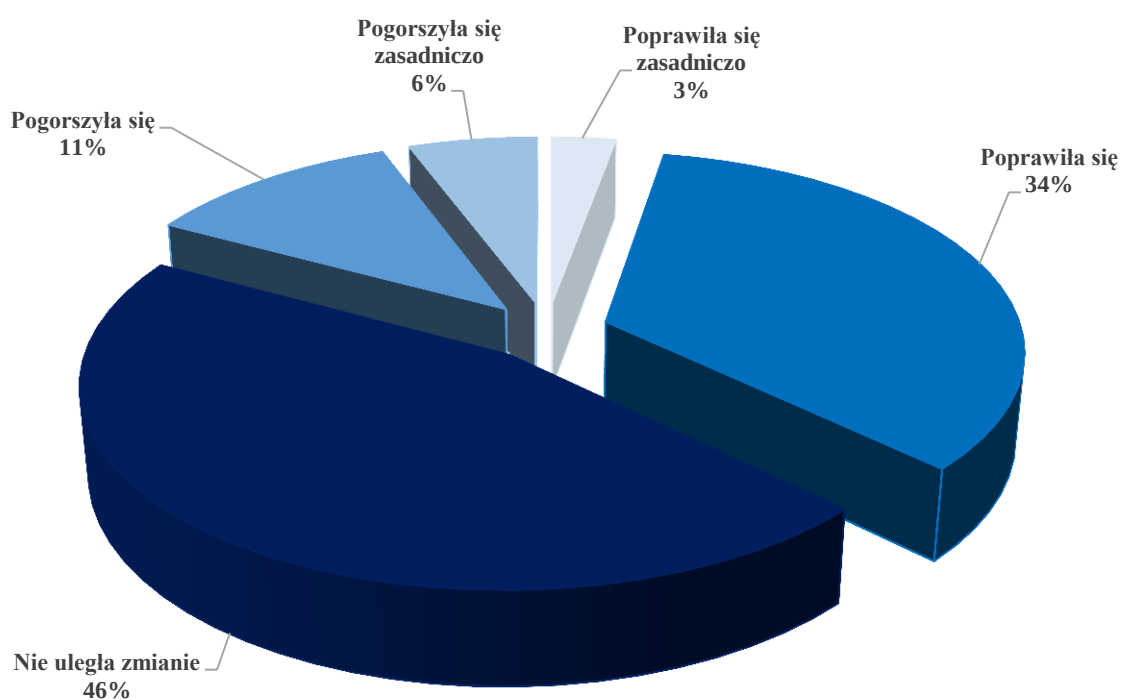
2.3. Graficzna analiza badania ankietowego – mieszkańcy

Wykres 7 Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w gminie?

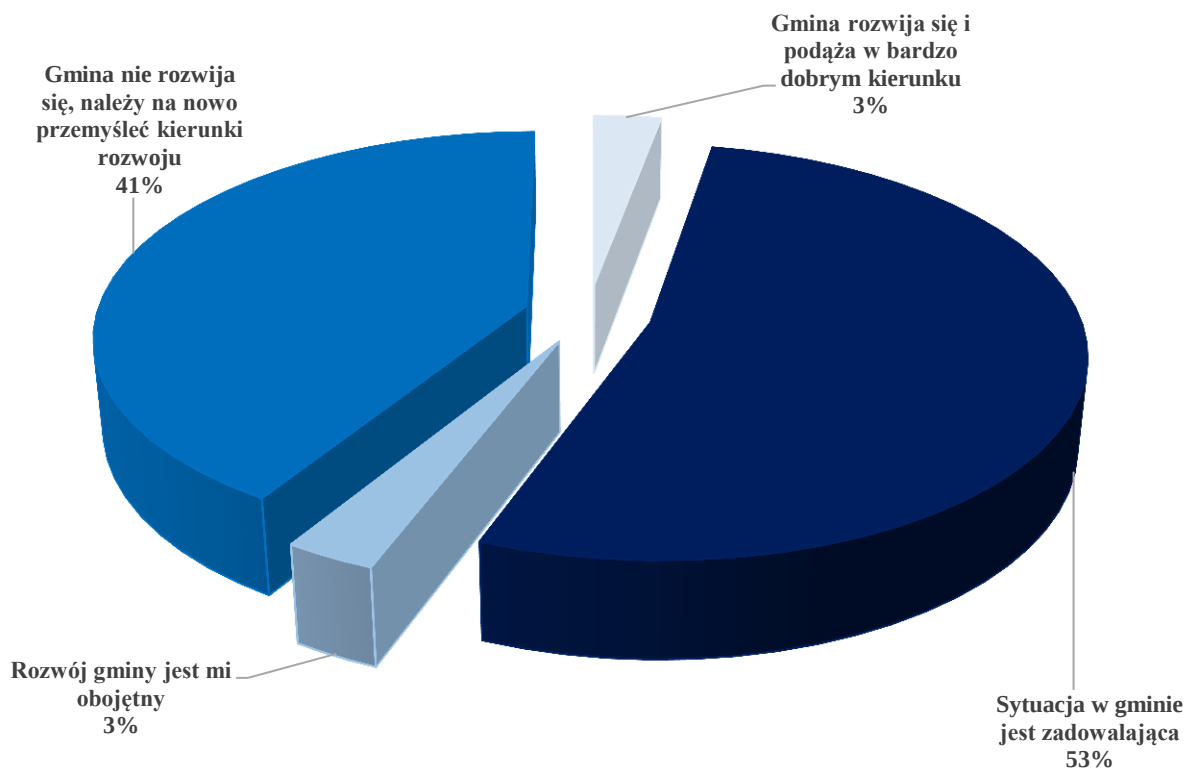
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 8 Czy jakość Pani/Pana życia w ostatnich 4 latach?

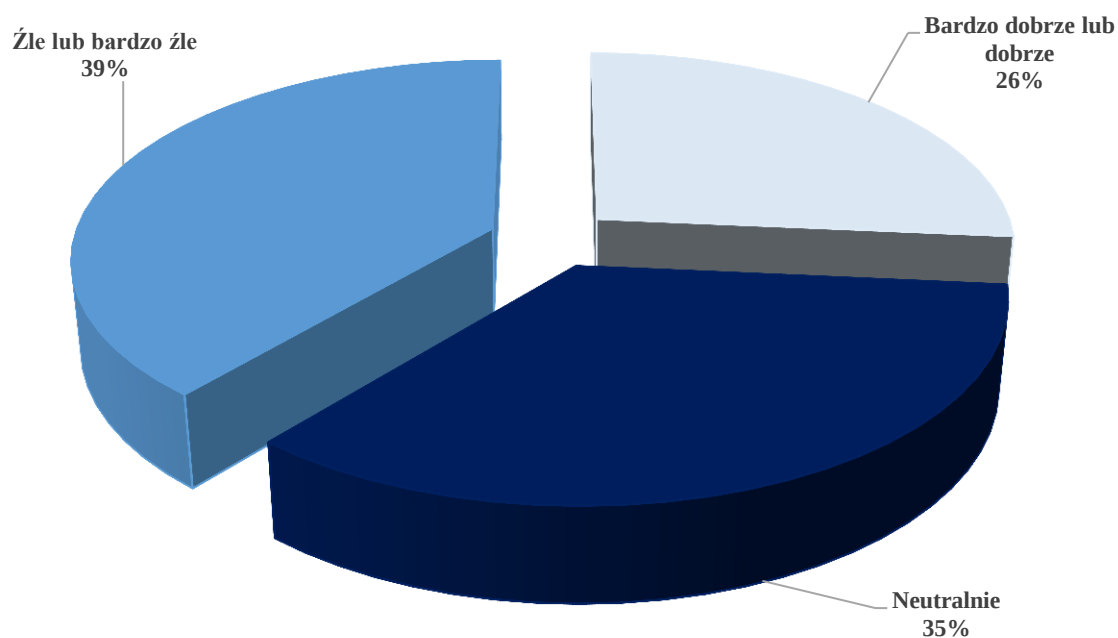
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 9 Które, z poniższych zdań, według Pani/Pana, właściwie oddaje sytuację w gminie?

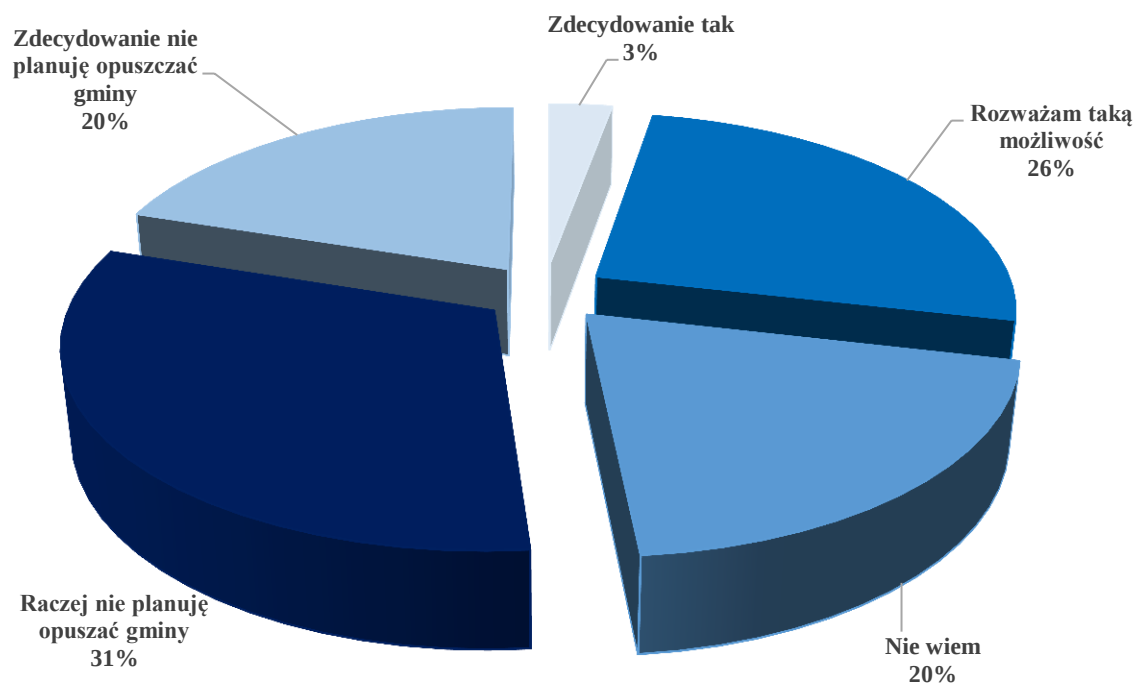
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 10 Ocena jakości realizacji zadań publicznych w gminie – ujęcie całościowe

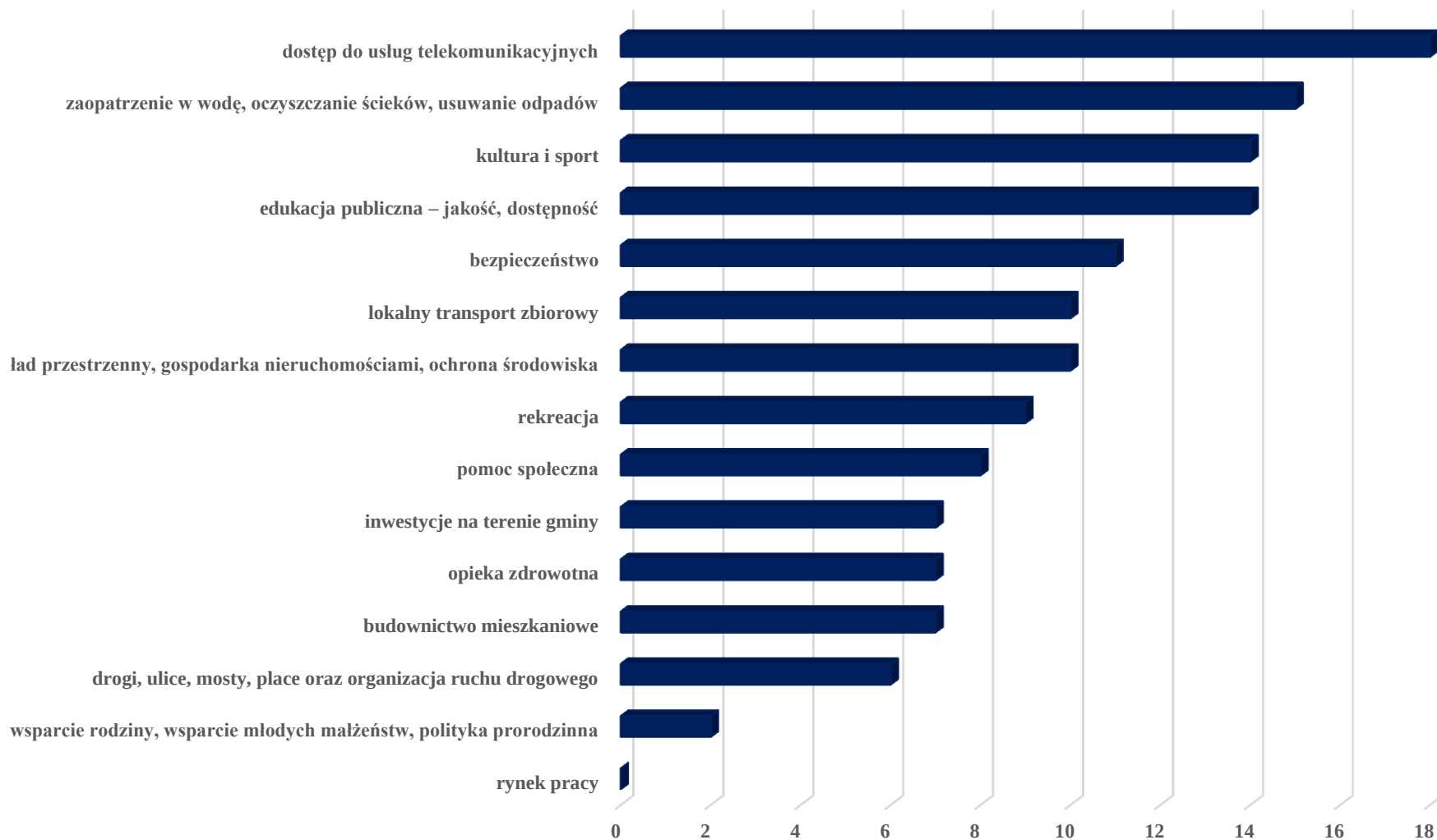
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 11 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat planuje Pani/Pan opuszczenie gminy?

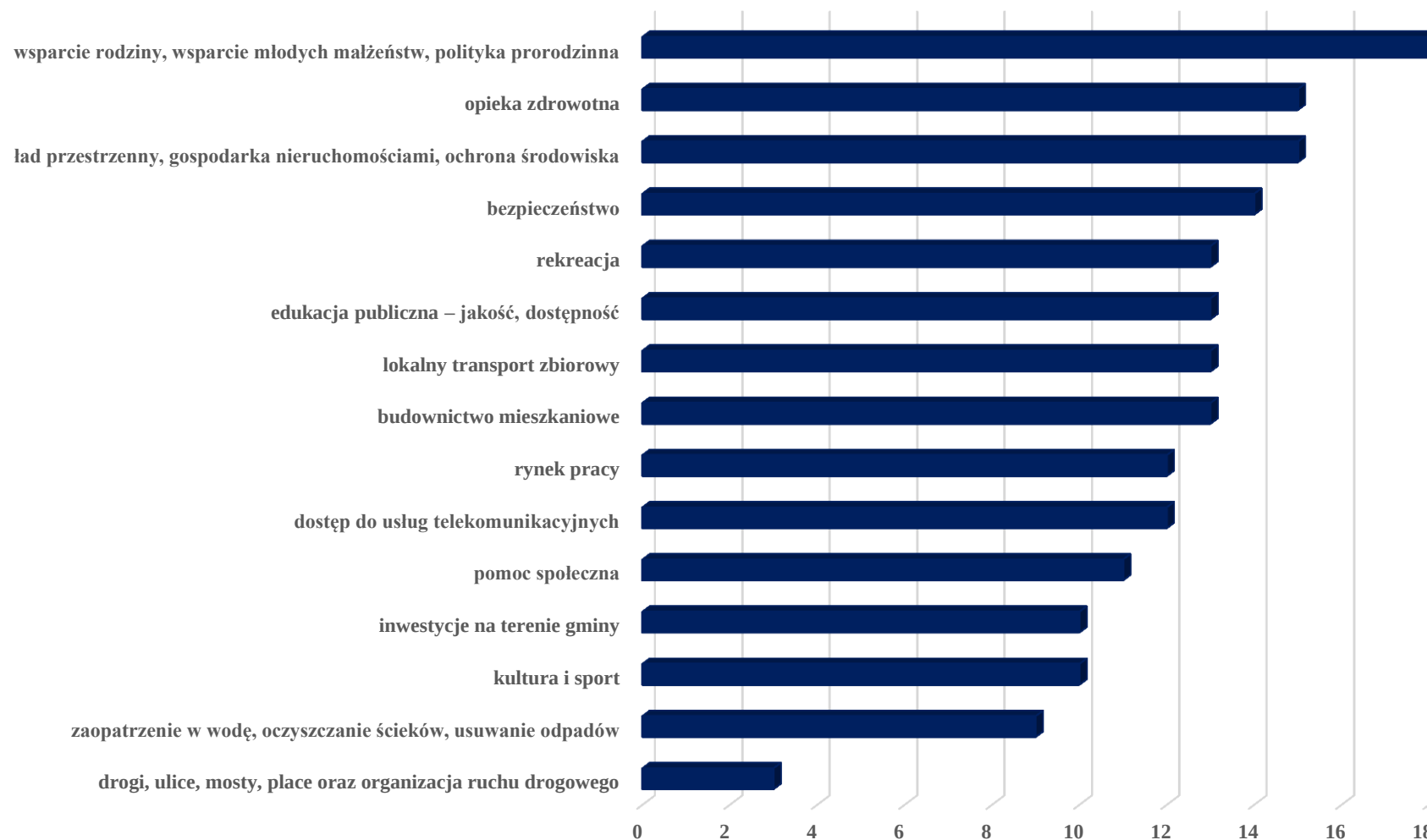
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 12 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena bardzo dobra lub dobra – łącznie

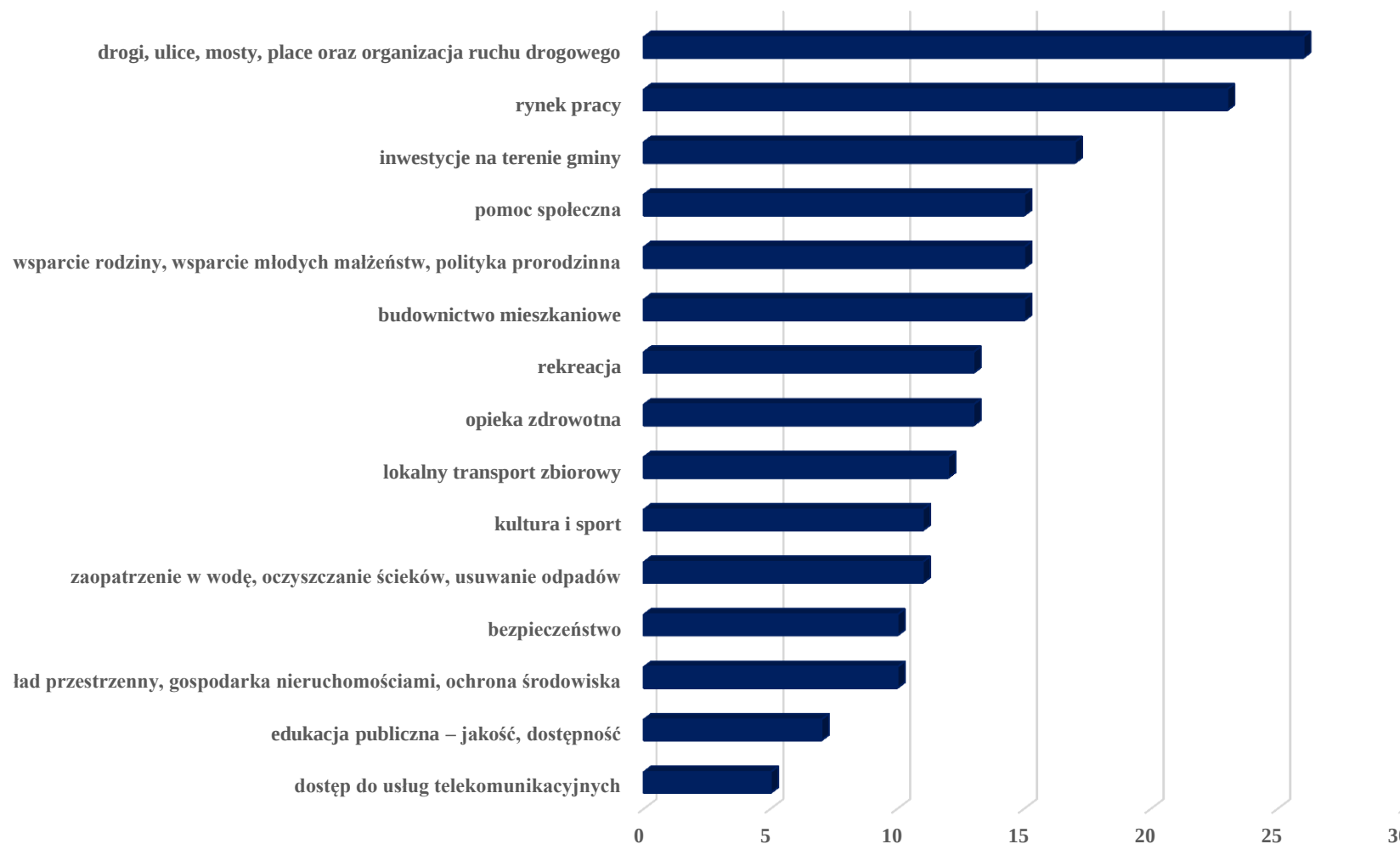
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 13 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena neutralna

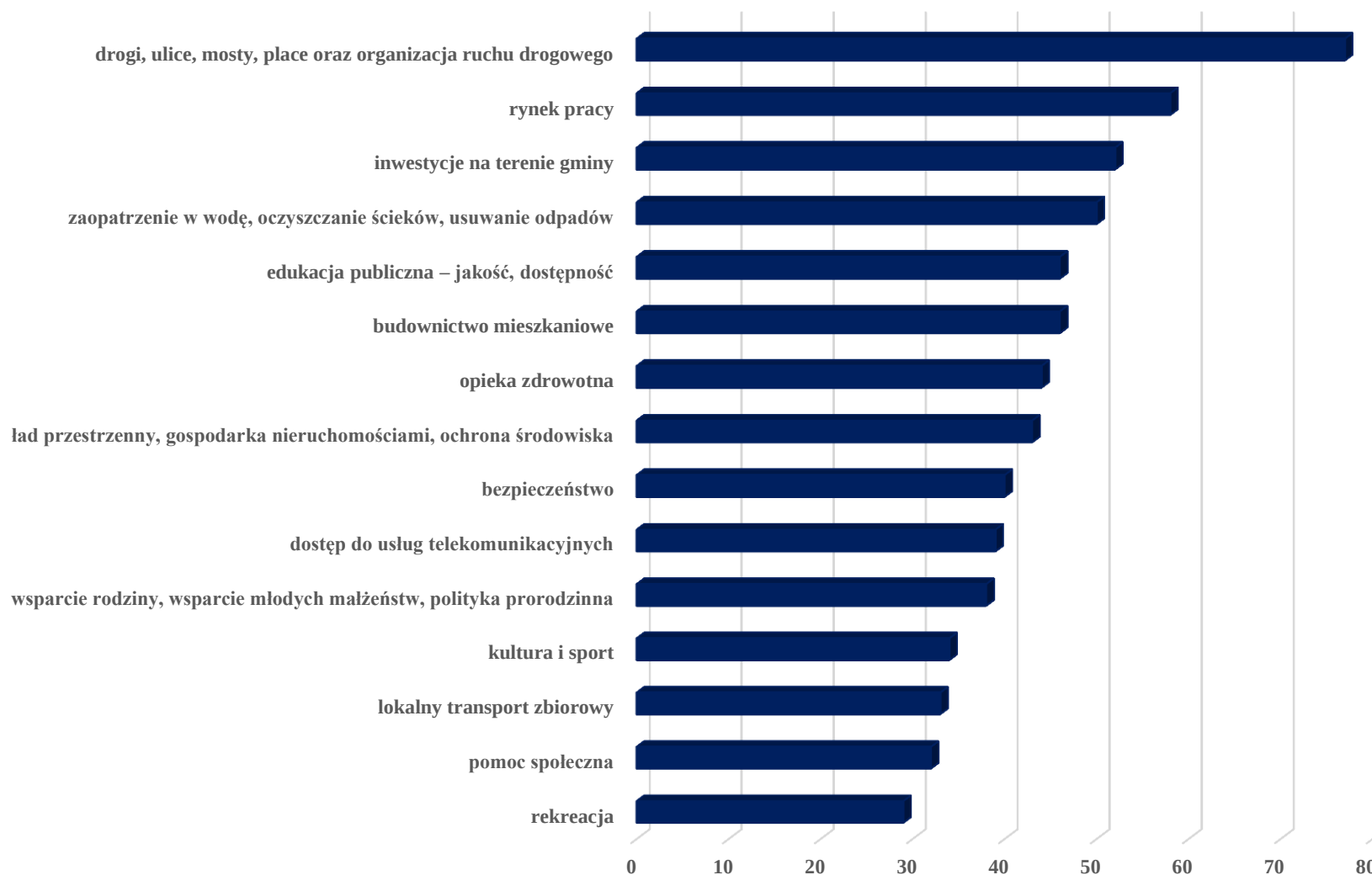
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 14 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena źle lub bardzo źle – łącznie

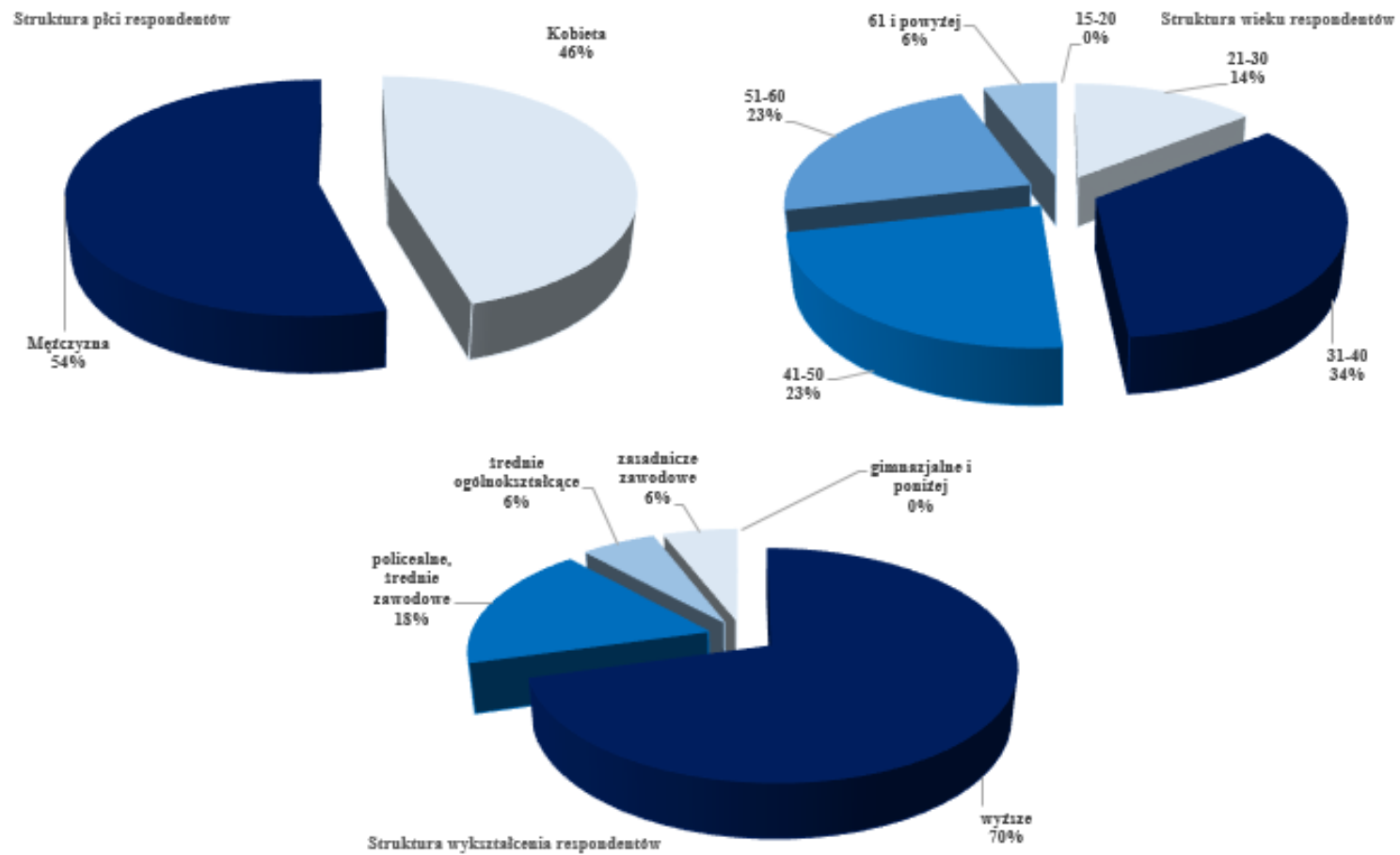
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 15 Priorytety rozwojowe Gminy Będzino w latach 2016-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Wykres 16 Metryczka - mieszkańcy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badanie ankietowe – mieszkańcy*.

Spisy

Spis rysunków

Rysunek 1 Podstawowe definicje.....	6
Rysunek 2 Położenie gminy Będzino na tle powiatu koszalińskiego i województwa zachodniopomorskiego.....	54
Rysunek 3 Mapa zagrożenia powodziowego na terenie gminy Będzino	57
Rysunek 4 Obszary chronione na terenie gminy Będzino.....	62
Rysunek 5 Korytarze ekologiczne i ograniczenia dla energetyki wiatrowej.....	63
Rysunek 6 Mapa odnawialnych źródeł energii w powiecie koszalińskim	65
Rysunek 7 Wykaz Gminnych Jednostek Organizacyjnych.....	91
Rysunek 8 Układ drogowy przebiegający przez gminę Będzino – planowane zmiany	97
Rysunek 9 Sieć kolejowa przebiegająca przez teren gminy Będzino.....	98
Rysunek 10 Sieć dróg przebiegających przez teren gminy Będzino.....	99
Rysunek 11 Sieć energetyczna na terenie gminy Będzino	102

Spis tabel

Tabela 1 Matryca SRGB 2016-2022	10
Tabela 2 Obszar strategiczny nr 1 – proponowane kierunki działania.....	13
Tabela 3 Obszar strategiczny nr 2 – proponowane kierunki działania.....	18
Tabela 4 Obszar strategiczny nr 3 – proponowane kierunki działania.....	21
Tabela 5 Obszar strategiczny nr 4 – proponowane kierunki działania.....	27
Tabela 6 Główne – zewnętrzne źródła finansowania	33
Tabela 7 Różnice między monitoringiem a ewaluacją.....	42
Tabela 8 Terminy dotyczące przekazywania dokumentów uczestnikom procesu	46
Tabela 9 Szczegółowy plan postępowania w ramach przygotowania Rocznego raportu monitoringowego	47
Tabela 10 Zagregowane wskaźniki realizacji SRGB 2016-2022	49
Tabela 11 Powierzchnia, liczba sołectw i miejscowości gminy Będzino	55
Tabela 12 Struktura użytkowania gruntów gminy Będzino	58
Tabela 13 Charakterystyka noclegów w gminie Będzino w latach 2009–2013.....	67
Tabela 14 Zabytki nieruchome w gminie Będzino wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków	68
Tabela 15 Parametry demograficzne dla gmin powiatu koszalińskiego (stan na 30.12.2013).....	71

Tabela 16 Prognoza liczby ludności powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)	72
Tabela 17 Wskaźnik przyrostu naturalnego i salda migracja dla gminy Będzino w latach 2009 - 2013	73
Tabela 18 Wskaźnik przyrostu naturalnego i salda migracji gmin powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)	73
Tabela 19 Analiza PYLL dla powiatu koszalińskiego	76
Tabela 20 Problemy zdrowotne mieszkańców powiatu koszalińskiego.....	78
Tabela 21 Przyczyny korzystania ze świadczeń opieki społecznej w gminie Będzino (stan na 2014 r.)....	80
Tabela 22 Intensywność korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu koszalińskiego (stan na 2013 r.)	81
Tabela 23 Liczba bezrobotnych w gminie Będzino w latach 2009 - 2013.....	82
Tabela 24 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci (stan na 2013 r.).....	82
Tabela 25 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie koszalińskim na tle Polski i województwa zachodniopomorskiego.....	83
Tabela 26 Sytuacja w zakresie edukacji w gminie Będzino w latach 2010- 2013	84
Tabela 27 Liczba uczniów uczęszczających do placówek edukacyjnych na terenie gminy Będzino	85
Tabela 28 Zmiany w zakresie liczby uczniów w szkołach na terenie gminy Będzino w latach 2010 i 2013 r.....	85
Tabela 29 Kadra pedagogiczna według stopni zawodowych pracująca w placówkach dydaktycznych prowadzonych przez Gminę Będzino.....	86
Tabela 30 Struktura gospodarstw rolnych – liczba i powierzchnia łączna gospodarstw rolnych, prowadzących działalność rolniczą w gminie Będzino (stan na 2010 r.).....	93
Tabela 31 Przedsiębiorstwa według klas wielkości	93
Tabela 32 Liczba podmiotów według rodzajów działalności	94
Tabela 33 Liczba podmiotów według sekcji PKD 2007	94
Tabela 34 Wskaźniki gospodarcze dla gminy Będzino w latach 2010- 2013	96
Tabela 35 Zasoby mieszkaniowe w gminach powiatu koszalińskiego	100
Tabela 36 Sieć wodociągowa	101
Tabela 37 Sieć kanalizacyjna	101
Tabela 38 Sieć gazowa	102
Tabela 39 Gospodarka odpadami	102
Tabela 40 Charakterystyka dochodów gminy Będzino na 2013 r.....	103
Tabela 41 Charakterystyka wydatków gminy Będzino w 2013 r.....	103
Tabela 42 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	107

Tabela 43 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	107
Tabela 44 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności	107
Tabela 45 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	108
Tabela 46 Udzielone noclegi ogółem	108
Tabela 47 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem ..	108
Tabela 48 Czynniki gospodarcze – suma punktów	109
Tabela 49 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	109
Tabela 50 Przyrost naturalny na 1000 ludności	110
Tabela 51 Saldo migracji.....	110
Tabela 52 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	110
Tabela 53 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych.....	111
Tabela 54 Współczynnik skolaryzacji brutto w gimnazjach	111
Tabela 55 Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności	111
Tabela 56 Czynniki społeczne - suma punktów	112
Tabela 57 Korzystający z wodociągu jako % ogółu mieszkańców	112
Tabela 58 Korzystający z kanalizacji jako % ogółu mieszkańców	112
Tabela 59 Korzystający z gazu sieciowego jako % ogółu mieszkańców	113
Tabela 60 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę.....	113
Tabela 61 Czynniki infrastrukturalne – suma punktów.....	113
Tabela 62 Wyniki ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy z perspektywy radnych samorządu gminnego	116
Tabela 63 Ocena – podsumowanie punktowe	118
Tabela 64 Ocena – podsumowanie opisowe	118
Tabela 65 Odległość oceny czynnika od maksimum = 70,0 i średniej = 49,7	118
Tabela 66 Analiza SWOT	121

Spis wykresów

Wykres 1 Udział ludności gmin w ogólnej liczbie ludności powiatu koszalińskiego.....	72
Wykres 2 Ekonomiczna struktura wieku ludności gminy Będzino.....	74
Wykres 3 Zmiana liczebności populacji według wieku w latach 2010-2013	75
Wykres 4 Struktura zatrudnienia kadry pedagogicznej w placówkach edukacyjnych w gminie Będzino..	87
Wykres 5 Struktura budżetu Gminy Będzino.....	105
Wykres 6 Odległość oceny czynnika od średniej = 49,7 – ujęcie graficzne	120

Wykres 7 Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w gminie?	130
Wykres 8 Czy jakość Pani/Pana życia w ostatnich 4 latach?	131
Wykres 9 Które, z poniższych zdań, według Pani/Pana, właściwie oddaje sytuację w gminie?	131
Wykres 10 Ocena jakości realizacji zadań publicznych w gminie – ujęcie całościowe.....	132
Wykres 11 Czy w perspektywie najbliższych 2 lat planuje Pani/Pan opuszczenie gminy?	132
Wykres 12 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena bardzo dobra lub dobra – łącznie.....	134
Wykres 13 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena neutralna	135
Wykres 14 Jakość realizacji zadań publicznych w gminie – ocena źle lub bardzo źle – łącznie.....	136
Wykres 15 Priorytety rozwojowe Gminy Będzino w latach 2016-2022	137
Wykres 16 Metryczka - mieszkańcy	138